

ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

РЪКОВОДСТВО ЗА ОБУЧЕНИЕ
ЗА СПЕЦИАЛИСТИ, РАБОТЕЩИ
С ДЕЦА В АЛТЕРНАТИВНА
ГРИЖА

SOS CHILDREN'S
VILLAGES

Осъществяване на правата на детето

**Ръководство за обучение за
специалисти, работещи с деца
в алтернативна грижа**

Impressum

Данни за авторските права:

Публикувано в Австрия от SOS Children's Villages International

©SOS Children's Villages International, 2015 г.

Публикувано за първи път през ноември 2015 г.

Всички права запазени. Не се допуска възпроизвеждане, съхраняване в бази данни или предаване на части от тази публикация под каквато и да е форма или чрез каквито и да е средства без предварителното писмено разрешение на SOS Children's Villages International, както е изрично предвидено в закона или съгласно условия, уговорени със съответната организация за авторски права. Запитвания за възпроизвеждане извън описания обхват следва да се отправят към SOS Children's Villages International на посочения по-долу адрес.

SOS Children's Villages International

Hermann-Gmeiner-Str.51

A-6020 Innsbruck

Austria

Електронна поща: advocacy@sos-kd.org

Цитати: Цитатите от разговори с млади хора и практическите казуси, описани в ръководството, са предоставени от осемте държави партньори, участващи в проекта, освен ако е посочено друго.

Дизайн и типографско оформление: Bestias Design

Снимка на корицата: Romana Glavurđić

This project is co-funded by the EU's Fundamental Rights & Citizenship Programme.

The responsibility for the content lies solely with SOS Children's Villages International. The European Commission is not responsible for any information contained therein.

ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

РЪКОВОДСТВО ЗА ОБУЧЕНИЕ
ЗА СПЕЦИАЛИСТИ, РАБОТЕЩИ
С ДЕЦА В АЛТЕРНАТИВНА
ГРИЖА

**SOS CHILDREN'S
VILLAGES**

Благодарности

SOS Children's Villages International изказва своята благодарност на всички участници в този проект и в работата по подготовка и издаване на настоящата публикация.

Основен автор: Ели Кийн.

Редакционна колегия: Румен Андреев, Анита Чавраг, Иболя Юхасне Цегледи, Силви Делкроа, Александра Грасл, Мариела Илиева, Ели Кийн, Крешимир Маквич, Ронан Манган, Радостина Панева, Ралука Вервайен-Сламнеску.

Участници на национално равнище: България — Държавна агенция за закрила на детето, Национална мрежа за децата, Агенция за социално подпомагане, Национален омбудсман, Фондация Лумос, SOS Детски селища България; Хърватия — Факултет по социална работа, Служба на детския омбудсман, Асоциация „Мост“, SOS Детски селища Хърватия (SOS Dječje Selo Hrvatska); Естония — SOS Детски селища Естония (SOS Lastekülla Eesti Ühing); Франция — Защитник на правата, Министерство на социалните въпроси, Министерство на правосъдието, Министерство на националното образование, Сдружение на френските департаменти (ADF), Национално сдружение на директорите в областта на социалните дейности и здравеопазването в департаментите и окръжните градове (ANDASS), Национално сдружение на директорите по въпросите на детството и семейството (ANDEF), Университет Париж-Изток-Кретей (UPEC), Национален център за териториалната публична служба (CNFPT) — INSET, Анжер, Sauvegarde de l'Enfance (ADSEA) 44, SOS Villages d'Enfants 95, Защитник на правата — JADE, Национална федерация на окръжните сдружения за подпомагане на бенефициентите на услуги за закрила на детето (FNADEPAPE), SOS Детски селища Франция (SOS Villages d'Enfants France), Национална конференция на сдруженията за закрила на детето (CNAPE); Унгария — Унгарски комитет на УНИЦЕФ, Сдружение на лицата, отраснали под грижите на държавата, SOS Детски селища Унгария (SOS Gyermekfalu Magyarországi Alapítvány); Италия — Associazione Agevolando, Autorità Garante per l'Infanzia e l'Adolescenza, Coordinamento Nazionale Comunità per Minori, Istituto degli Innocenti, Provincia Autonoma di Trento, Ufficio Protezione e Pubblica Tutela dei Minori Regione Veneto, SOS Детски селища Италия (SOS Villaggi dei Bambini Onlus Italia); Латвия — Център за деца и юноши към община Рига, Министерство на социалните въпроси, Инспекция за защита на правата на детето, Сдружение на социалните работници в Латвия, SOS Детски селища Латвия (SOS Bērnu Ciematu Asociācijai Latvija); Румъния — SOS Детски селища Румъния (SOS Satele Copiilor România), Ресурсен и информационен център за работещите в социалната област, Сдружение „Buna ziua, Copiii Romaniei“, Главна дирекция „Социално подпомагане и закрила на детето“, Национална агенция за закрила на детето и осиновяване.

Издателски екип: Мери Брезович, Language Services и Bestias Design.

SOS Children's Villages International изказва специална благодарност на нашите международни партньори — Съвета на Европа и главна дирекция „Правосъдие и потребители“ на Европейската комисия, за тяхната финансова подкрепа и текущо съдействие за постигане на целите на проекта, както и на мрежата Еврочайлд за усилията им за повишаване на осведомеността относно критично важната роля на специалистите в системата за грижа за деца за осигуряване на качеството на грижите. Също така бихме искали да поднесем нашата искрена благодарност на независимите консултанти и на следните млади хора, които допринесоха значително за изготвянето на настоящото ръководство: Румен и Мариела от България, Алина от Хърватия, Клеманс, Виктория, Лео и Седрик от Франция, Фабио, Джени, Адина, Рафаела, Матео, Федерика и Микела от Италия и Андреа от Румъния.

И накрая, поднасяме специалната си благодарност на Ели Кийн за нейната неизчерпаема отдаденост и усилия, които далеч надхвърлиха служебните ѝ задължения.

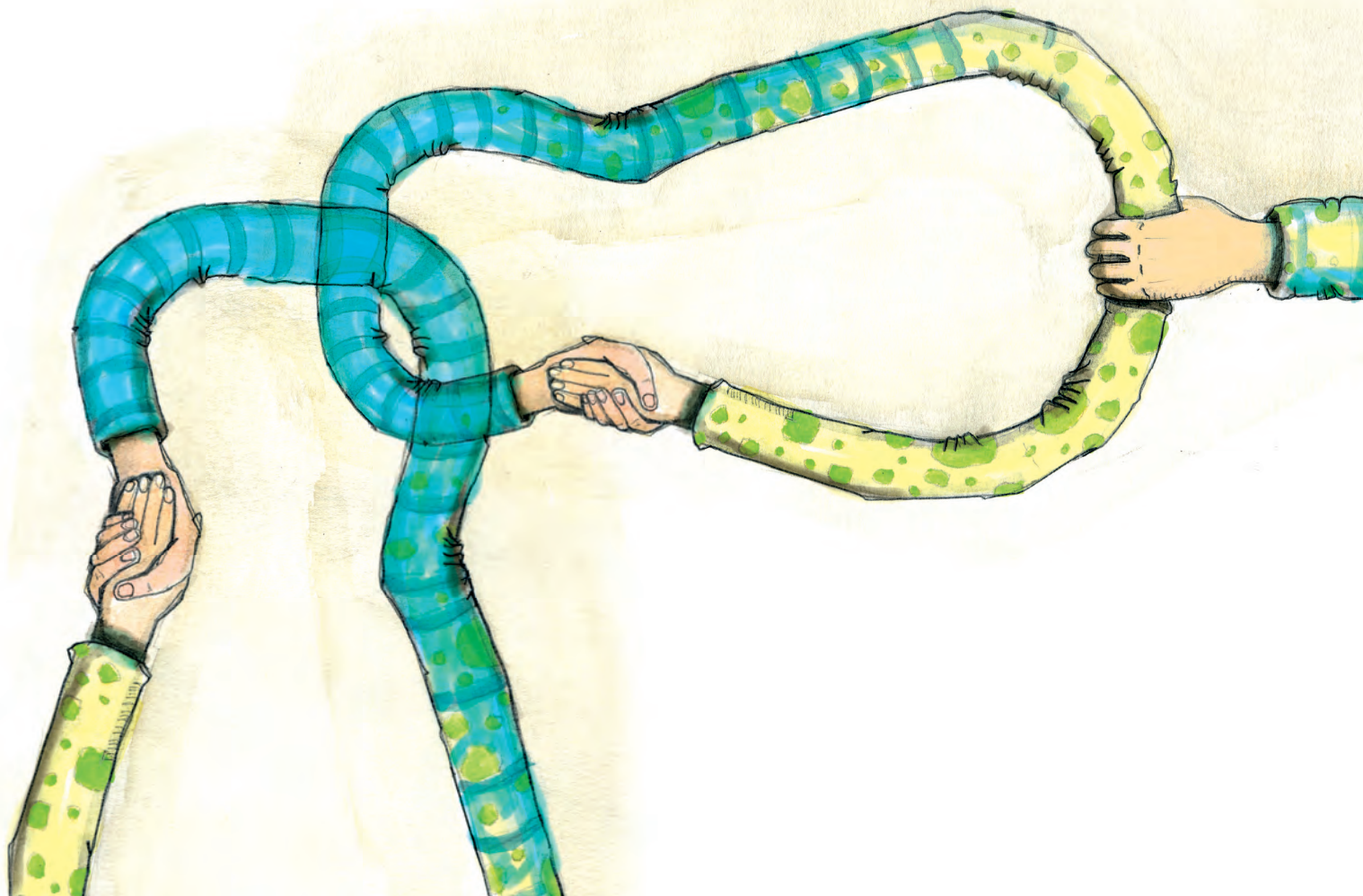
За проекта

Настоящото ръководство е изготвено от SOS Children's Villages International в рамките на проект, съфинансиран по програмата „Основни права и гражданство“ на Европейската комисия. Проектът ще бъде реализиран посредством международни и национални партньорства между SOS Children's Villages International, Съвета на Европа, Еврочайлд, членуващите в SOS Children's Villages сдружения и техните национални партньори в осем държави — членки на ЕС: България, Хърватия, Естония, Франция, Унгария, Италия, Латвия и Румъния.

Всичките осем държави партньори взеха участие в разработването на курса за обучение и изготвянето на ръководството. През ноември 2015 г. 18 обучители, избрани от тези държави партньори, ще вземат участие в курс за обучение на обучители, а през 2016 г. на национално равнище ще бъдат организирани поредица от двудневни курсове. В тези национални дейности за обучение ще вземат участие общо 800 специалисти в системата за грижа за деца.

Повече информация за работата на SOS Children's Villages можете да намерите на следния адрес: <http://www.sos-childrensvillages.org/what-we-do/alternative-childcare/quality-in-care/training-of-care-professionals>

Връзки към други ресурси и документи можете да намерите на следния адрес: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/cps_international_standards.pdf

Предисловие

SOS Children's Villages International

Като глобална федерация с 60 години опит SOS Children's Villages е лидер в световното движение, което се стреми да гарантира, че децата без родителска грижа или тези в риск да я изгубят, могат се ползват от правата си. Освен това ние се стремим активно да мобилизираме и използваме нашия експертен опит както като застъпници за правата на децата, така и като доставчици на качествени услуги за формиране на политическите и структурни рамки, така че да се гарантира, че в центъра на всички процеси и процедури за грижа и превенция са правата и благосъстоянието на децата без родителска грижа или на тези в риск да я изгубят.

Работата ни за изпълнение на тази задача най-добре се подчертава от нашето партньорство с международни институции и партньорски международни и национални организации на гражданското общество. Резултатите от нашите партньорства са намерили израз например в разработването на публикации „Качество за децата — стандарти за грижата извън родното семейство“, „Насоки на ООН за алтернативна грижа за деца“ и съпровождащия тези насоки наръчник *„От теория към практика: изпълнение на Насоките за алтернативна грижа за деца“*.

Постигането на положителна промяна в живота на децата в алтернативна грижа означава не само промяна в структурата и качеството на предоставената грижа, където е необходимо, но и на работните практики на специалистите, които работят в тези структури. Именно по тази причина за нас беше удоволствие да работим отново съвместно със Съвета на Европа, Еврочайлд и повече от 40 различни национални, регионални и местни организации за разработването на настоящото така необходимо ръководство за обучение за специалистите в системата за грижа за деца, което ще им помогне да възприемат в ежедневната си работа с децата подход, основан на правата на детето. SOS Children's Villages ще продължи да работи и да се застъпва, за да гарантира, че работещите в социалните услуги за алтернативна и превантивна грижа са много добре подготвени за своята ежедневна работа с децата и младите хора.

В заключение изказваме своята благодарност на децата, младите хора и специалистите в системата за грижа за деца, които ни помогнаха да разберем как правата на детето могат да се превърнат в ежедневна реалност в техния живот и работа. Изказваме гореща благодарност и на нашите партньори на национално и международно равнище, които оформиха това ръководство заедно с нас, и декларираме нашия ангажимент за по-нататъшно сътрудничество. Освен това изразяваме благодарност за последователните и настъпателни усилия на генерална дирекция „Правосъдие и потребители“ на Европейската комисия и на Съвета на Европа, които насърчават и подкрепят реформата в сектора за грижа за деца в много европейски страни, и които обърнаха особено внимание на положението на децата в алтернативна грижа.

Присъединете се към нашата визия - младите хора, напускащи алтернативна грижа, да могат да погледнат назад към детство, в което техните права като деца са били напълно спазени.

Ричард Пихлер
Главен изпълнителен директор,
SOS Children's Villages International

Европейската комисия

През последните години Европейската комисия се фокусира върху интегрираните системи за закрила на детето и определи като приоритет финансирането на дейности за обучение по въпросите на правата на детето за специалистите, работещи за и с деца в сферите на правосъдието и закрилата на детето, които включват и предоставянето на алтернативна грижа. Настоящото ръководство е разработено в рамките на един от избраните за финансиране проекти, в който участват осем държави — членки на Европейския съюз (България, Хърватия, Естония, Франция, Унгария, Италия, Латвия и Румъния), и е ресурс, който ще бъде използван за провеждане на обучение на 800 специалисти в системата за грижа за деца. След приключване на проекта ръководството ще бъде общо достъпно.

Едно от предизвикателствата, които се посочват в много от отговорите на проведената през 2014 г. онлайн обществена консултация на Комисията за интегрираните системи за закрила на детето, беше потребността от обучение. Настоящото ръководство ще подкрепя изпълнението на 10-те принципа на интегрираните системи за закрила на детето, обсъдени на проведения през 2015 г. Европейски форум за правата на детето, и ще помогне за подобряване на грижата и резултатите за децата в алтернативна грижа, в унисон с международните стандарти.¹² В някои случаи ръководството документираща нежеланите последици от невъзприемането на подхода за зачитане на правата на детето в алтернативната грижа и показва изключителната ценност на това специалистите в системата за грижа за деца да интегрират правата на детето в своята работа. Радвам се да видя, че гласът на децата в алтернативна грижа е така силно застъпен в ръководството и че обучението включва сериозна дискусия и възможности за разсъждение. Убедена съм, че освен осигуряването на зачитане на правата на детето и по-добри резултати за децата това обучение ще помогне и за осигуряване на общо разбиране и прилагане на стандартите на европейско равнище. И не на последно място, всички ние сме наясно с изключително вискателната работа на специалистите в системата за грижа за деца и с ограниченията, които често съпътстват тяхната работа. Това обучение несъмнено ще улесни работата на тези специалисти.

Маргарет Тют
Координатор на Европейска комисия по правата на детето,
генерална дирекция „Правосъдие и потребители“

Съвет на Европа

Съветът на Европа вече почти десетилетие работи съвместно с SOS Children's Villages, за да превърне правата на детето в реалност за децата в алтернативна грижа. Въоръжаването на децата в алтернативна грижа със знания и инструменти, които да им помогнат да разберат как техните права трябва да бъдат зачитани, беше първата стъпка, която доведе до изготвянето на илюстрираната книжка „*Научете повече за правата си!*“. Следващата логична стъпка беше същите конкретни инструменти да се предоставят и на обгрижващите лица и на социалните работници, за да се гарантира, че всички те „говорят на един език“. В резултат като последваща публикация беше изготвено ръководството за специалисти „*Гарантиране на правата на детето*“.

Дори най-добрите книги не струват нищо, ако останат на рафта или на уебсайта, без да бъдат прочетени и използвани от хората, за които са предназначени.

Поради това ние приветстваме финансирането от Европейската комисия проект за обучение за специалистите в системата за грижа за деца. Проектът достига до тях и помага за разпространение на важните послания, за изграждане на стабилна основа за реалното упражняване на правата на детето в условията на алтернативна грижа.

Да бъдеш част от процеса, да станеш свидетел на ентузиазма на участващите хора и да се радваш на резултата, получен от SOS Children's Villages по този много полезен проект, носи голямо удовлетворение. Също толкова удовлетворително е да видиш това ръководство за обучение да се използва в цяла Европа в полза както на работещите специалисти в системата за грижа за деца, така и на децата, които се нуждаят от тяхната подкрепа.

Регина Йенсдотир
Отдел по правата на детето, Съвет на Европа

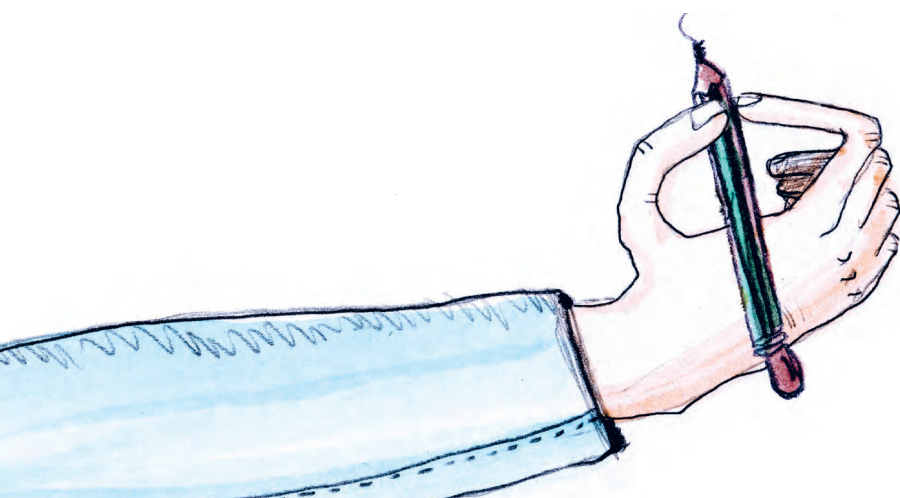
¹ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/child-protection-systems/index_en.htm

² http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/child-protection-systems/index_en.htm

10	ВЪВЕДЕНИЕ	
12	ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ НАЦИОНАЛНИТЕ ВЕРСИИ	
18	ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОБУЧИТЕЛИТЕ	
	СХЕМА НА ПРОГРАМАТА	
20	СЕСИЯ 1:	ВЪВЕДЕНИЕ В ОБУЧЕНИЕТО
23		ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ
32	СЕСИЯ 2:	ПРАВА НА ДЕТЕТО, ПРАВА НА ЧОВЕКА
35		ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ
40	СЕСИЯ 3:	ЖИВОТ, ОЦЕЛЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ
43		ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ
52	СЕСИЯ 4:	УЧАСТИЕ
57		ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ

64 68	СЕСИЯ 5:	НАЙ-ДОБРИЯТ ИНТЕРЕС НА ДЕТЕТО ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ
78 82	СЕСИЯ 6:	ПРАВОТО НА НЕДИСКРИМИНАЦИЯ ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ
90 94	СЕСИЯ 7:	ПОСРЕЩАНЕ НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТО ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ
100 103	СЕСИЯ 8:	ПРИДВИЖВАНЕ НАПРЕД ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ
108	ПРИЛОЖЕНИЯ	

ВЪВЕДЕНИЕ

Правата на децата, живеещи в алтернативна грижа, често се пренебрегват и нарушават. Тази целева група е поставена в неравностойно положение, непознато за децата, живеещи в родните си семейства, и в много случаи правата им се нарушават, понякога системно.

SOS Children's Villages вече много години работят, за да интегрират темата за правата на децата в самата организация на предоставянето на грижа. Нашият подход е комплексен, тъй като обхваща структурите и институциите, специалистите в системата за грижа за деца и самите млади хора. Един пропуск, установен в хода на тази работа, е липсата на ефективни програми за обучение за специалистите в системата за грижа за деца с акцент върху темата за правата на детето.

Настоящото ръководство е изготвено с цел да запълни този пропуск. Двудневният курс, описан на тези страници, е предназначен да запознае групи от специалисти в системата за грижа за деца с международните стандарти и принципи, свързани с правата на детето — и най-вече да свърже това с ежедневието и предизвикателствата, възникващи в сферата на алтернативната грижа. Курсът има за цел да предостави на участниците информация, мотивация и стратегии, които те могат да използват, за да включат правата на детето във всекидневната си работа. Целта е това да допринесе за по-високото качество на грижата и за култура на зачитане на правата на детето.

Ръководството е предназначено да бъде използвано от институциите, които провеждат първоначално и продължаващо обучение за специалистите в системата за грижа за деца. Надяваме се, че то може да стане стандартен компонент в предлаганото обучение за всички специалисти в системата за грижа за деца, които имат отговорности за децата, живеещи в алтернативна грижа.

МЕЖДУНАРОДЕН КОНТЕКСТ

Необходимостта да се повишат стандартите и да се интегрират правата на детето в политиката и практиката е призната от различни заинтересовани страни в Европа. Някои от по-важните инициативи са посочени по-долу.

Насоки на ООН за алтернативна грижа за деца

Тези насоки са изготвени през 2009 г. и са предназначени преди всичко за хората, разработващи политики, въпреки че са полезни и за практикуващите специалисти. Те представляват авторитетно ръководство за реализиране на правата на детето съгласно Конвенцията за правата на детето (КООНПД) (вж. кратко резюме на стр. 109).

SOS Children's Villages са изготвили наръчник, който да помогне за тълкуването и прилагането на тези насоки. Публикацията е озаглавена „От теория към практика: изпълнение на Насоките за алтернативна грижа за деца“. Тя е достъпна на адрес: <http://www.alternativecareguidelines.org/>

Европейската комисия

Важна е ролята на генерална дирекция „Правосъдие и потребители“, която отчита необходимостта да се осигури подкрепа и финансиране за интегриране на правата на детето в практиката на специалистите, работещи с деца и млади хора, включително живеещите в алтернативна грижа. Главната дирекция подчертава и популяризира значението на обучението на специалистите в системата за грижа за деца, включително чрез инициативи за прилагане на **10-те принципа на интегрираните системи за закрила на детето**.

Европейската комисия издаде препоръката „Инвестициите в децата — изход от порочния кръг на неравностойното положение“, в която изрично се посочват децата и младите хора в алтернативна грижа, основно чрез осигуряване на необходимите ресурси и услуги.

Съвет на Европа

Съветът на Европа има цялостна стратегическа цел, свързана с децата в алтернативна грижа. Организацията признава значението на изграждането на капацитета на специалистите в системата за грижа за деца да прилагат подход, насочен към детето. Призивът на Съвета на Европа за бърза намеса и напредък е изпълнен в различни аспекти на работата на организацията, и по-конкретно чрез нейното партньорство в проекта, в резултат на който е изготвено настоящото ръководство.

Съветът на Европа е подкрепил също и две публикации, които са изиграли важна роля за разработката и концепцията на настоящия курс:

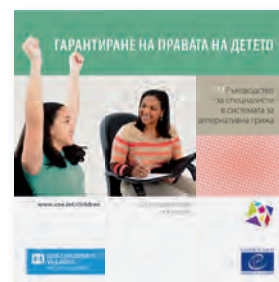
1. Научете повече за правата си!

Тази публикация е разработена с цел да запознае младите хора в системата за грижа с концепцията за правата на детето и да им даде възможност на практика да използват тези права. Публикацията получи положителни отзиви от млади хора.

2. Гарантиране на правата на детето

Този ресурс е предназначен за възрастните, които работят с деца в алтернативна грижа, и е разработен отчасти с цел да насърчи специалистите в системата за грижа за деца да действат ефективно в отговор на публикацията „Научете повече за правата си!“. Приема се, че подкрепата за специалистите в системата за грижа е от решаващо значение за процеса на интегриране на правата в системата за алтернативна грижа.

И двете публикации трябва да се разглеждат като подкрепящ материал за курс за обучение, който е представен в настоящето ръководство.

Еврочайлд

Еврочайлд е член на Европейската експертна група по въпросите на прехода от институционална грижа към грижа в общността. Тази широка коалиция от заинтересовани страни представлява хората и децата с потребности от грижа и подкрепа, разработи през 2012 г. наръчник под заглавие „Общи европейски насоки за преход от институционална грижа към грижа в общността“. Тези насоки разглеждат обучението на специалистите, работещи директно с деца, като ключов елемент от процеса на реформиране на системите за закрила на детето в съответствие с член 3 от Конвенцията за правата на детето.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОБУЧИТЕЛИТЕ

Съдържание

Относно настоящата глава	12
Общи цели и цели на обучението	13
Структура и дизайн	13
Методика на обучението	14
Използване на ръководството и подготовка за курса	16

Преглед на курса

- Курсът се състои от 8 сесии, всяка от които с продължителност час и половина. Предвиден е да се проведе в рамките на 2 пълни дни.
- Целевата аудитория е възрастни специалисти, работещи с млади хора в алтернативна грижа. Терминът „специалисти в системата за грижа за деца“ се отнася до тази група.
- Сесиите са предвидени за групи от 15–20 души.
- Методиката е интерактивна и е основана на разбирането и опита на участниците.
- Курсът е предназначен не само да предава знания, но също и да вдъхновява и мотивира участниците: целта е участниците да интегрират правата на детето в своята практика, когато се върнат на работното си място!

Относно настоящата глава

Информацията в настоящата глава е предназначена да ви упъти при използването на ръководството и за провеждането на учебните сесии. Тя ще ви помогне да получите обща представа за курса, както и да разберете:

- общите цели и целите на обучението;
- структурата на курса, включително начина, по който са разработени сесиите, така че да бъдат взаимно съгласувани;
- използваната методика и какво означава това за начина, по който следва да провеждате сесиите и да взаимодействате с участниците.

Заключителната част на главата съдържа някои практически съвети за използване на ръководството и за подготовката на обучението.

Общи цели и цели на обучението

Контекстът за обучението е представен във въвеждащата част (стр. 10). Общата цел е участниците да могат да се върнат на работните си места и да започнат да интегрират измерението на правата на детето в своята практика!

С оглед на горното окончателната разработка на курса е съобразена с посочените по-долу цели на обучението.

Освен това следва да направите справка с публикацията **Гарантиране на правата на детето**, където ще намерите повече информация относно това защо разбирането на правата на детето е важно за възрастните, които работят с деца в алтернативна грижа.

ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

Участниците трябва да завършат курса:

- с по-добро **разбиране** за правата на детето и правата на човека;
- **подготвени да идентифицират** случаите на ограничаване или нарушения на правата на детето;
- с **разбиране за потребността** да бъдат зачитани правата на децата в алтернативна грижа;
- със **стратегии** за по-ефективно интегриране на правата на детето в тяхната работа;
- с **гледна точка**, насочена към детето, и представа за децата като за „цялостни личности“;
- с **непредубеденост** и **желание** да се опитват нови начини на работа и с **мотивация** да правят това.

- Въпреки, че има **основно съдържание**, което трябва да предадете на участниците в хода на обучението, познаването на това основно съдържание не е единствената или най-важната цел на обучението.
- Също толкова важни са **уменията**, чието прилагане участниците трябва да упражняват по време на курса за обучение, и **мотивацията** и **ангажираността**, които вие трябва да им вдъхнете, ако искате те да променят своята практика.
- Целите, свързани с уменията и емоционалната ангажираност, налагат конкретни изисквания за това как да се проведе курсът. Можете да откриете допълнителна информация за това в раздела „Методика на обучението“ по-долу (стр. 14).

**Точки,
които
следва
да имаме
предвид**

Структура и дизайн

Основната част от настоящото ръководство се състои от 8 подробни плана на сесии, които заедно формират 12-часов модул за обучение в областта на правата на детето. Обучението е разработено така, че да се проведе в рамките на 2 дни или 8 сесии, всяко от които с продължителност час и половина.

Курсът е структуриран около четирите **ръководни принципа** на Конвенцията за правата на детето. Тези принципи са „вмъкнати“ между две въвеждащи сесии за правата на детето в началото на курса и две заключителни сесии, които да разгледат как участниците могат да прилагат тези принципи в практиката.

Въведение в правата на детето и правата на човека

Сесия 1: Въведение
Сесия 2: Права на детето, права на човека

Подробно разглеждане на ръководните принципи

Сесия 3: Живот, оцеляване и развитие
Сесия 4: Участие
Сесия 5: Най-добрият интерес на детето
Сесия 6: Правото на недискриминация

Прилагане на правата на практика

Сесия 7: Посрещане на предизвикателството
Сесия 8: Придвижване напред

Последователността на сесиите трябва да се спазва: всяка сесия надгражда.

Точки, които следва да имаме предвид

- Постарайте се да запомните (и да напомняте на участниците), че ръководните принципи трябва да се разглеждат отделно: всеки един от принципите трябва да е налице при вземането на всички решения, свързани с детето.
- Постарайте се да затвърдите връзките между принципите — и връзките между сесиите.

Методика на обучението

Използваната в рамките на този курс методика е основава на общоприети допускания за ефективното обучение. Тези допускания включват по-конкретно следните идеи:

ДОПУСКАНИЯ:

- Участниците учат най-добре, когато са **активно ангажирани**.
- Информацията трябва да бъде **обработена** и **приложена**, за да бъде усвоена.
- **Задаването на въпроси** и обсъждането на сложни проблеми или области на несъгласие допринася за по-задълбочено разбиране.
- **Връзката** с опита на участниците от реалния живот „оживява“ теоретичната информация и така я прави приложима.
- **Работната атмосфера** и усещането на участниците за **комфорт** и **сигурност** в групата играе жизнено важна роля за създаване на емоционална ангажираност и по-ефективно учене.
- Развиването на **умения** и **компетентности** (например на комуникационните умения) изисква практика!
- Участниците научават **един от друг** поне толкова, колкото от учителя!

Тези съображения са отчетени при разработването на сесиите и курса като цяло: всяка сесия съдържа комбинация от информация и възможности за задаване на въпроси и участие.

Като опитни обучители вие сте наясно с техниките, които са най-подходящи при работата с групи, така че тези основни идеи да са спазени. Предлагаме на вашето внимание и следните препоръки като напомняне за най-важните неща, които следва да имате предвид конкретно за този курс:

НАПОМНЯНЕ!

>>> Уверете се , че давате достатъчно възможности (и време) на участниците да обсъждат, да задават въпроси или да говорят за своя собствен опит

Този аспект е вграден в планове на сесиите, но предвиденото в тези планове време за обсъждания, вероятно е минималното, което трябва да предоставите на участниците: опитайте се да не допускате представянето на съдържанието да надхвърля определеното време, така че „да изяде“ от времето за обсъждане.

>>> Не претоварвайте участниците със съдържание или технически жаргон!

Представената информация в бележките по съдържанието е внимателно подбрана, така че да се вмести в определеното за курса време. Това съвсем не е всичко, което трябва да се знае за правата на детето!

Ако сте експерт по правата на детето, може да се почувствате изкушен(а) да включите допълнителна информация: правете това много внимателно. Въпреки че очевидно има други важни въпроси, които не са включени в бележките, курсът ще пострада, ако няма достатъчно време участниците да обсъждат и да вникнат в представените идеи. Включването на повече съдържание невинаги е нещо добро!

>>> Поддържайте интереса на участниците и винаги проверявайте дали внимават, дали са ангажирани и дали разбират

Ако забележите, че вниманието им се отклонява, спрете, за да установите причината, или задайте въпрос на групата, или дайте конкретен пример, свързан с опита на участниците. Понякога може да се наложи да проявите гъвкавост по отношение на времето, ако хората са объркани или нещо силно ги притеснява.

>>> Създайте атмосфера, в която участниците чувстват, че могат да изразяват своето мнение и да споделят всякакви притеснения или съмнения

Уточнете това още при започване на обучението: уверете участниците, че въпросите се насърчават, а съмненията са нещо естествено! През целия курс се обръщайте към участниците и ги питайте дали са съгласни или дали имат някакви притеснения. Самият (самата) вие посочете възможните притеснения, ако никой не ги огласи.

>>> Не забравяйте и поощрявайте важната и трудна работа, която изпълняват участниците

Много от участниците може да смятат, че вземането предвид на правата на децата ги товари даже с още повече задължения и може да се почувстват притеснени или претоварени. Макар че очевидно е важно да се обяснят задълженията, които специалистите в системата за грижа за деца имат към поверените им деца, трябва също така да ги уверите, че сериозното отношение към правата на детето води до по-добри взаимоотношения и по-голямо удовлетворение от работата.

>>> Отнасяйте се с участниците така, както бихте искали те да се отнасят с децата, с които работят!

Опитайте се да пресъздадете такъв вид взаимоотношения и атмосфера, каквито бихте искали участниците да създадат с хората, с които работят. Покажете им добри примери за конструктивна дискусия и участие: те ще се научат от опита.

>>> Бъдете честен (честна) с участниците, вярвайте им, уважавайте ги, отнасяйте се с тях като с равни

Напълно е приемливо учителят да признае, че не знае всички отговори! Ако участниците повдигнат сложни въпроси или питат за подробности, които излизат извън сферата ви на компетентност: бъдете честен(честна)! Поставете въпроса на цялата група; кажете им, ако се чувствате неуверен(неуверена); обещавайте да проверите въпроса — или ги насърчете те да го направят. Ще си спечелите повече уважение от страна на участниците за вашата честност.

>>> Проявявайте гъвкавост!

Реагирайте на потребностите на участниците в хода на тяхното възникване по време на курса. Ако един въпрос изглежда твърде спорен или възникне разногласие, опитайте се да отделите време за разрешаването му — дори ако това разстрои протичането на курса. Динамиката на групата трябва да остане положителна.

Не забравяйте, че доброто обучение е поредица от разговори — както между учителя и участниците, така и между самите участници.

ДРУГИ РЕСУРСИ ЗА МЕТОДИКАТА

Ако учителите не са запознати с методиката на активното включване (participatory methodology), има многобройни ресурси, които дават по-подробни препоръки и съвети. Глава 1 от публикацията „Компас: Ръководство за обучение по правата на човека за млади хора“ съдържа полезна основна информация. Можете да я намерите на адрес: <http://nmf.bg/shtrak/wp-content/uploads/2013/02/Compass.pdf>.

Използване на ръководството и подготовка за курса

РАЗБИРАНЕ НА КОНЦЕПЦИЯТА ЗА КУРСА

Плановите на сесиите в основната част на ръководството са подробни и в голяма степен не се нуждаят от обяснение. Много е важно обаче да се чувствате уверен(уверена) за това как се съгласуват помежду си отделните сесии и как допринасят за общите цели.

>>> Препоръчва се да прочетете цялото ръководство най-малко веднъж, преди да започнете да планирате отделните сесии.

ПОДГОТОВКА ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА СЕСИИТЕ

Уверете се, че сте прочели *внимателно* плана на всяка сесия: трябва да сте много добре запознат(запозната) със съдържанието на информационните ресурси и с начина, по който ще се изпълняват задачите.

>>> Ако водите обучението заедно с друг учител, трябва точно да си разпределите сесиите и да се уверите, че прилагате един и същ подход. Уточнете кой ще отговаря за това да провери нещата, посочени в раздел „Подготовка и материали“ в началото на плановите на сесиите.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ

Информационните ресурси, които са част от плановете на сесиите, включват най-важното съдържание за всяка сесия. Това съдържание е *минималното*, което участниците трябва да знаят.

Трябва да си изготвите слайдове за презентациите: вашите слайдове трябва да съдържат обобщение на съдържанието от информационните ресурси. Останалата информация може да бъде използвана, за да допълни презентацията.

**Да
направля...**

- >>> Трябва да познавате публикациите *„Научете повече за правата си!“* и *„Гарантиране на правата на детето“*. Те ще бъдат използвани в заключителните сесии, а в тях има и важна основна информация, която ще бъде полезна в други сесии.
- >>> В идеалния случай участниците трябва също да са прочели тези 2 публикации преди обучението. Ако това не е възможно, трябва да се уверите, че поне в началото на обучението са им раздадени екземпляри от тези публикации.
- >>> Трябва да познавате *„Насоките на ООН за алтернативна грижа за деца“*. В Приложение 2 е поместено кратко резюме (стр. 109).
- >>> Трябва да бъдете уверен(уверена) по отношение на представянето на съдържанието и да се опитате да предвидите въпросите или проблемите, които участниците могат да повдигнат. Ако не сте сигурен(сигурна) за някои от идеите или съдържанието, опитайте се да обсъдите това предварително с колегите.

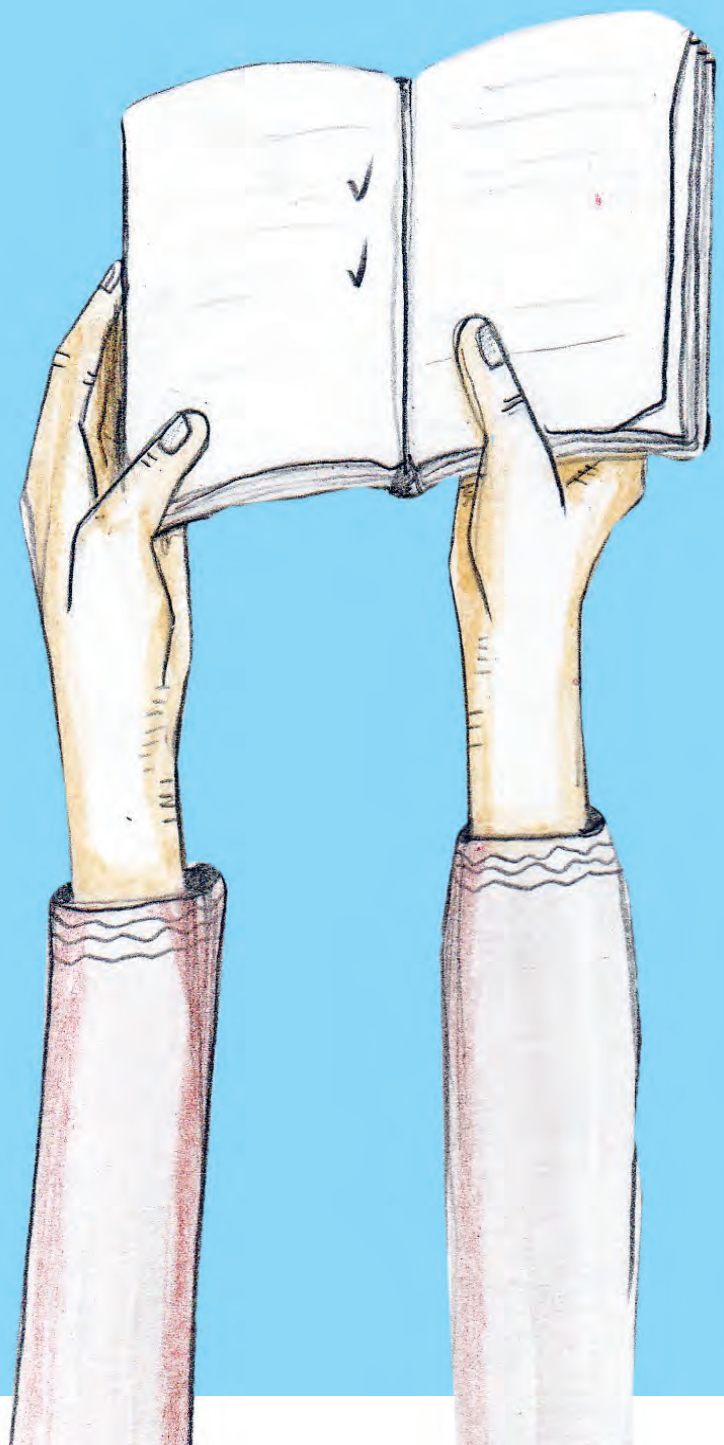
СХЕМА НА ПРОГРАМАТА

#	Наименование на сесията	Описание
1	Въведение в обучението	Задава контекста и тона на обучението: осигурява основа за курса, въвежда ключовите идеи и дава на участниците възможност да ги изследват заедно
2	Права на детето, права на човека	Прави се връзка между правата на детето и личния опит на участниците; въвеждат се КООНПД и ръководните принципи
3	Живот, оцеляване и развитие	Въз основа на практически казус е разгледан ръководният принцип и правото на живот, оцеляване и развитие. Освен това участниците разглеждат правото на развитие във връзка с децата, които напускат системата за грижа.
4	Участие	Разглежда се правото на детето да бъде изслушвано и да участва. Поставя се акцент върху ефективната комуникация
5	Най-добрият интерес на детето	Прави се преглед на предишния ден и се разглежда по-подробно третият ръководен принцип: най-добрият интерес на детето. Участниците разглеждат някои от факторите, които трябва да бъдат взети предвид, когато се оценява най-добрият интерес.
6	Правото на недискриминация	Прави се преглед на много от съображенията, обсъдени в предишните сесии, и се въвежда идеята за положителна и отрицателна дискриминация.
7	Посрещане на предизвикателството	Изследват се възможностите за прилагане на идеите на практика. Участниците се подготвят за ролева игра и разиграват някои от разговорите, които могат да имат, когато се върнат на работното си място.
8	Придвижване напред	Завършва ролевата игра и се разглежда нейната приложимост към работата на участниците. Разглеждат се мрежите от лица и институции, с които специалистите в системата за грижа за деца влизат в контакт — и които биха могли да предложат подкрепа. Оценка и закриване на обучението.

СЕСИЯ

Въведение в обучението

1

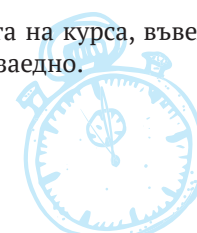

СЕСИЯ 1:

ВЪВЕДЕНИЕ В
ОБУЧЕНИЕТО

Обобщение

Тази сесия задава контекста и тона за обучението. Тя дава основата на курса, въвежда ключовите идеи и дава на участниците възможност да ги изследват заедно.

План на сесията

1	Приветствие: Запознаване на участниците, кратко описание на курса и на тази сесия	30 мин.
2	Презентация: Защо правата на детето са важни при предоставянето на алтернативна грижа?	20 мин.
3	Групова работа: Запознаване, очаквания и притеснения на участниците	20 мин.
4	Обратна връзка / обсъждане на работата по групи	20 мин.

Цели

- Представяне на курса, обучителите и участниците
- Да се очертаят ключовите идеи и цели на обучението
- Да се даде възможност на участниците да се чувстват удобно заедно и да обсъдят своето отношение към курса
- Да се оцени равнището на знанията, очакванията и притесненията

Подготовка и необходими материали

- Баджове за участниците
- Екземпляри от програмата и слайдовете, които ще се използват по време на презентациите (вж. стр. 24 и 26);
- Хартия за флипчарт и маркери за работата по групи
- По избор: копирайте информацията за Насоките на ООН за алтернативна грижа за деца (стр. 109).
- *Ако е необходимо:* резервни екземпляри от формулярите за предварителна оценка (стр. 112)

Трябва да проверите дали всички участници са предали формуляр за предварителна оценка. Ако някой не е го е направил, помолете го бързо да попълни формуляра преди началото на обучението.

Указания за сесията

Приветствие: Запознаване на участниците, кратко описание на курса и на тази сесия

30
мин.

1. Използвайте първите 20-30 минути, за да приветствате участниците, да представите обучителите/водещите и да обясните ключовите моменти от съдържанието, целите и методите на обучението.
 - Оставете около 10 минути след презентацията за кратко представяне на участниците по реда, в който са седнали. Обяснете им, че ще имат възможност да се опознаят по-добре в следващата сесия.
 - Информационните ресурси предлагат някои точки за презентацията (стр. 24).
 - Опитайте се да отделите в края време за неотложни въпроси — но обяснете, че те ще бъдат разгледани главно в работата по групи по-късно по време на сесията.

**Полезни
съвети**

Презентация: Защо правата на детето са важни при предоставянето на алтернативна грижа?

20
мин.

2. Направете кратък преглед на правата на човека, правата на детето и тяхната приложимост в алтернативната грижа.
 - Целта на тази кратка презентация е да направи общ преглед на ключовите теми. Вж. стр. 26 за точките, които трябва да бъдат обхванати.
 - Упражнението „Какво е времето?“ повтаря някои въпроси от формуляра за предварителна оценка: обяснете на участниците, че е полезно да се разбере общата картина за информираността на всеки — както за вас, така и за тях.
 - Опитайте се да отделите в края време за неотложни въпроси — но обяснете, че те ще бъдат разгледани главно в работата по групи по-късно по време на сесията.

**Полезни
съвети**

20
мин.

Работа по групи: Запознаване, очаквания и притеснения на участниците

- Разделете участниците на групи от по 4-5 души и дайте на всяка група лист хартия за флипчарт и листа със задачата от стр. 23. Обяснете, че основната цел на тази дейност е участниците да се опознаят и да споделят идеите си за курса.

Полезни съвети

- Постарайте се да направите така, че участници, които вече се познават, да не работят в една група.
- Обяснете, че всяка група ще разполага с не повече от 2 минути да представи обратна информация за дискусиата си. Уверете се, че те са си определили представител, който да направи това — и ги насърчете да пишат на листата за флипчарт така, че другите да могат да прочетат написаното!

20
мин.

Обратна връзка / обсъждане на работата по групи

- Съберете групите отново заедно и помолете определените говорители да представят кратко дискусиите в малките групи. Постарайте се да не позволявате дълги презентации.
- След презентациите на групите опитайте се да обобщите и да отговорите на някои от очакванията и притесненията. Обяснете, че те ще бъдат разгледани по-подробно в хода на обучението.

Полезни съвети

- Преди да съберете участниците отново заедно, можете да ги помолите да закрепят листовите за флипчарт по стените на помещението, като дадете време на всички да ги обиколят и да се запознаят с работата на другите групи. Това може да скъси времето, необходимо за презентациите.
- Уверете се, че сте си записали очакванията и притесненията — особено тези, които се появяват най-често. Може да е нужно да предвидите някакво време по-късно в програмата, за да разгледате по-специално някои от тях.

ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ

Въведение в обучението

Съдържание

Лист със задачата за работа по групи	23
Точки за въстъпителната презентация	23
Презентация за правата на човека и правата на детето	25

Лист със задачата за работа по групи

Да бъде копиран като материал за раздаване или да бъде прожектиран на екрана

Да бъде копиран като материал за раздаване или да бъде прожектиран на екрана.

Започнете, като се представите на другите участници в групата. Разкажете за предишни обучения по правата на детето, ако сте били на такива, или за опита си по тази тема.

Обсъдете следните два въпроса във вашата група. Запишете отговорите си на лист хартия за флипчарт.

ВЪПРОС 1: Въз основа на презентациите и вашите очаквания за този курс какво би направило това обучение полезно и приложимо за вашата работа?

ВЪПРОС 2: Имате ли някакви притеснения за курса или за интегрирането на правата на детето във вашата работа?

Трябва да изберете само 2 ключови точки от отговорите на всеки въпрос, които да представите обратно пред цялата група. За представяне на обратната връзка ще разполагате само с 2 минути!

Лист със задачата

Точки за въстъпителната презентация

1. Приветствие и запознаване

- > Представете обучителите и приветствайте участниците
- > Запознайте ги с контекста на обучението и обяснете защо вашата институция смята, че то е важно
- > Като част от общия контекст можете да посочите публикациите „Научете повече за правата си!“ и „Гарантиране на правата на детето“ Обяснете, че в хода на курса, те ще бъдат цитирани често — и ще бъде полезно за участниците да се запознаят с тях.

Бележки

2. Защо това обучение е важно?

Обучението е важно, защото правата на детето са важни!

“Децата са в по-слаба позиция в обществото, а концепцията за правата на детето им предлага определена закрила. Но тази закрила може да се осъществи, само ако децата знаят за своите права и има кой да ги подкрепи, когато правата им са нарушени.”

Млад човек в алтернативна грижа

- Всички деца имат човешки права: те са известни като **права на детето**
- Правата на децата в алтернативна грижа често се **нарушават**
- Специалистите в системата за грижа за деца **играт важна роля**, за да се гарантира, че правата на поверените им деца са надлежно зачетени
- Специалистите в системата за грижа за деца също така имат и определени **задължения** при изпълнението на тази роля — съгласно националното законодателство и международното право
- Различни международни органи и организации, включително ООН, Съвета на Европа и Европейската комисия са публикували **препоръки** за интегриране на правата на детето в процеса на предоставяне на грижа

Бележки

- > Може да предоставите определена информация за Насоките на ООН за алтернативна грижа за деца или да раздадете на участниците екземпляри от стр. 109
- > Трябва да посочите на участниците и стр. от 8 до 10 от публикацията „**Гарантиране на правата на детето**“, която разглежда причините за възприемане на подхода за правата на детето.

3. Главни цели и цели на обучението за курса

Надяваме се, че в края на този курс...

- Ще **разбирате** по-добре правата на детето и правата на човека — и защо те са важни
- Ще бъдете **в състояние да идентифицирате** ограниченията или нарушенията на правата на детето във вашата работа
- Ще **разпознавате** общите нарушения на правата, на които вероятно са подложени младите хора, поверени на вашата грижа
- Ще **разберете необходимостта** да отчитате правата на детето във вашата работа
- Ще видите, че подходът, съобразен с правата на детето, може да ви **помогне** във вашата работа
- Ще знаете как да **прилагате** правата на детето във вашата практика

Получаваме добри резултати, когато работим заедно

Виждаме резултатите от нашия труд!

Социален работник в Хърватия

4. Как ще работим?

- Обучението ще бъде под формата на обсъждане: вашият активен принос е от решаващо значение!
- Ще ви предоставим известна базисна информация посредством презентации, но в голяма част от обучението вие ще работите в групи с другите участници
- Ще се опитаме да разгледаме и отговорим на всички ваши въпроси
- Бихме искали да чуем за вашия опит и какви са вашите притеснения
- Ще зачитаме вашето мнение, вашите тревоги, и различните равнища на знание в рамките на групата: никой няма да бъде съден, за това че изказва своето мнение. Всъщност категорично ви насърчаваме да го правите!

ВАЖНО!

Ние няма да забравим вашите права: възрастните също имат човешки права! Ние разбираме, че специалистите в системата за грижа за деца са подложени на натиск, който не винаги се признава от обществото. Това обучение отчасти е предвидено, за да помогне на вас: то не бива да създава допълнителна тежест.

5. Описание на курса

Бележки

- > Представете програмата за двата дни: използвайте таблицата на стр. 18 и представете структурата на остатъка от тази сесия.
- > Обяснете, че този курс е много интензивен! Има голям обем нова информация, която ще бъде представена в серия от кратки презентации. Предупредете участниците, че графикът понякога ще бъде много стегнат и може да се наложи някои обсъждания да бъдат прекъснати. Презентация: живот, оцеляване и развитие.
- > Питайте дали има въпроси.

Презентация за правата на човека и правата на детето

6. „Какво е времето?“ за правата на човека

Бележки

- > Използвайте първите 3 въпроса, за да прецените равнището на знания и опит в групата. Може да помолите участниците да вдигнат ръка, за да посочат варианта, който е най-подходящ.
- > Насърчете участниците да отговарят максимално добросъвестно.

„Какво е времето?“
за правата на човека

Как оценявате
вашето разбиране за
правата на човека?

Отлично

Добро

Базисно

☐
☐
☐

ВЪПРОС 1

„Какво е времето?“
за правата на човека

Как оценявате
вашето разбиране за
правата на детето?

Отлично

Добро

Базисно

☐
☐
☐

ВЪПРОС 2

„Какво е времето?“
за правата на човека

Колко често
използвате правата
на детето в своята
работа?

През цялото време

Понякога

(Почти) никога

☐
☐
☐

ВЪПРОС 3

7. Какво представляват правата на човека?

- Правата на човека принадлежат на физическите лица и пораждат задължения за **правителствата и длъжностните лица**. В това отношение те се различават от всички други правни норми!
- Те се основават на универсални **ценности** като **свободата, равенството и достойнството**.
- Те осигуряват **минимално** равнище на **закрила** за всекиго.
- Те са резултат на постоянни борби и кампании за справедливо отношение през вековете и в целия свят.
- Те са приети от **всички правителства в целия свят** и понастоящем са залегнали в **законодателството**.

8. Законодателство за правата на човека

Законодателство за правата на човека съществува:

- на **международно равнище**: на равнище ООН;
- на **регионално равнище**: на равнище Европа;
- на **национално равнище**: в конституциите или в харти за правата.

Независимо от коя държава сте, вашите права и правата на децата, за които се грижите, са защитени на 3 равнища.

Международни
механизми за защита

Организация на
обединените нации (ООН)

Регионални механизми
за защита

Съвет на Европа

Национални
механизми за защита

Национално
законодателство

- > Можете да посочите национални закони за защита на правата на човека.
- > Националното законодателство за защита на правата на детето е описано в следващата сесия.

Бележки

9. Какво представляват правата на детето?

“Детето поради физическата и умствената си незрялост се нуждае от специални гаранции и грижи, включително подходяща правна защита, преди, както и след раждането си.”

Декларация на ООН за правата на детето, 1959 г.

- Децата нямат повече права от възрастните: те имат **същите човешки права**.
- Децата обаче, както и някои други групи, имат нужда от **конкретно внимание**, за да се гарантира, че правата им се зачитат правилно: правата на детето дават тази допълнителна подкрепа.
- Прието е, че за да бъдат зачетени техните права, децата в алтернативна грижа се нуждаят от **специална грижа** и внимание

Член 20, КООНПД

“Дете, което е лишено временно или постоянно от неговата семейна среда или на което с оглед на неговите висши интереси не може да бъде разрешено да остане в тази среда, има право на специална закрила и помощ, оказвана от държавата...”

- > Можете да дадете някои примери по третата точка:
 - Децата в алтернативна грижа имат нужда от специална организация, само за да могат да контактуват с родната си майка или семейство.
 - Те често са жертва на дискриминация поради факта, че са в системата за грижа.
 - Те невинно имат „доверено лице“, към което могат да се обърнат, когато трябва да вземат решение.

Бележки

10. Правата на детето в международното право

- Правата на детето са защитени в международен план от **Конвенцията на ООН за правата на детето (КООНПД)**
- ООН е изготвила набор от **Насоки** за децата в алтернативна грижа: това са насоки за разработващите политики лица, така че да се подобри прилагането на КООНПД за децата в алтернативна грижа.

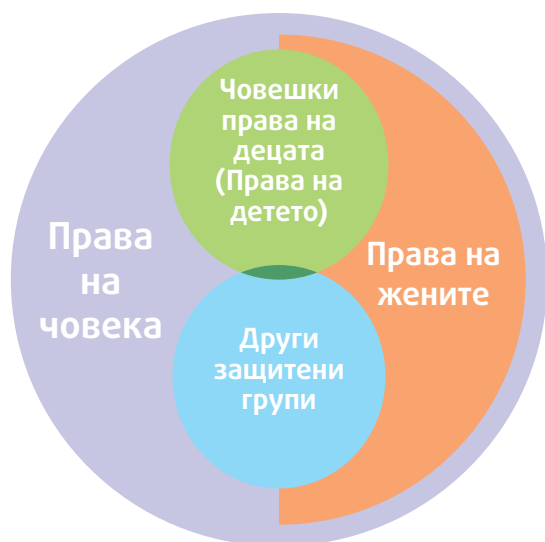

Бележки

- > Повече информация за Насоките на ООН може да се намери на стр. 109.
SOS Children's Villages са изготвили ценен помощен ресурс за прилагането на тези насоки. Можете да го откриете на адрес: <http://www.alternativecareguidelines.org/>
- > Можете да напомните на участниците, че всички международни договори и закони в областта на правата на човека се прилагат към децата по същия начин, както към възрастните — например Всеобщата декларация за правата на човека (ВДПЧ), Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ), Европейската социална харта и т.н

11. Права на човека за други защитени групи

- Прието е, че и други групи, освен децата, имат нужда от специална помощ, за да се гарантират правата им

Някои от тези групи включват:

- жени (и момичета);
- хора с увреждания;
- национални или етнически малцинства;
- работници мигранти и т.н.

Това е важно, защото много деца в алтернативна грижа попадат в повече от една защитена категория — например едно дете може да има увреждане, да е момиче и член на етническо малцинство.

12. Правата на детето на национално равнище

Бележки

Ако времето позволи, дайте на участниците кратка информация за разпоредбите за защита правата на детето във вашата страна

13. Защо правата на детето са важни при осъществяването на алтернативна грижа?

- Тъй като всички деца имат права: децата в алтернативна грижа заслужават да имат **същите възможности** и към тях да се отнасят със **същото уважение**, както към децата, които живеят с родните си семейства
- тъй като децата в алтернативна грижа може да бъдат особено уязвими и **да се нуждаят от помощ или подкрепа**
- Тъй като многобройни доклади и изследвания подчертават случаи на нарушения на **правата на децата в алтернативна грижа**. Понякога тези нарушения са структурни или системни.
- Тъй като всеки, който отговаря за грижата за дете, има определени **задължения**, произтичащи от законодателството за правата на човека: специалистите в системата за грижа за деца трябва да познават правата на детето, за да са сигурни, че детето е добре защитено.
- Защото детето, чиито права са коректно зачетени, ще се **развива много добре**. И вашата работа също ще бъде по-удовлетворителна!

Казус: кумулативни нарушения

Едно дете е било жертва на сексуално насилие от страна на друго дете на мястото, където е настанено. Към момента насилникът е бил малолетен, така че не е било възможно да бъде преместен незабавно. Жертвата е трябвало да остане на едно и същото място с насилника си в продължение на 6 месеца.

Имате определени задължения да гарантирате, че правата на децата, за които се грижите, се зачитат.

ВАЖНО!

14. Какво означава това за вашата работа?

Задълженията по отношение на правата на човека изискват от хората, които отговарят за грижата за децата:

- да познават и **зачитат** правата на децата: никой не може активно да нарушава правата на детето; Незнанието не е извинение!
- да **закрият** детето от възможни нарушения: длъжни са да действат, когато е възможно да се предотврати възможно нарушение;
- да **прилагат** правата на детето: политиките, процедурите и насоките трябва да бъдат разработвани винаги така, че децата да могат да се възползват от всички свои права. Това включва ефективен механизъм за наблюдение и подаване на жалби.

ЗАЧИТАНЕ

ЗАКРИЛА

ПРИЛАГАНЕ

Бележки

- > Обяснете, че обучението ще разглежда практически примери и стратегии, свързани с тези въпроси.
- > Ако времето позволи, използвайте цитатите или примерите, посочени по-долу, за да илюстрирате някои от тези точки.

Примери за опасения, свързани с правата

Гласове на млади хора

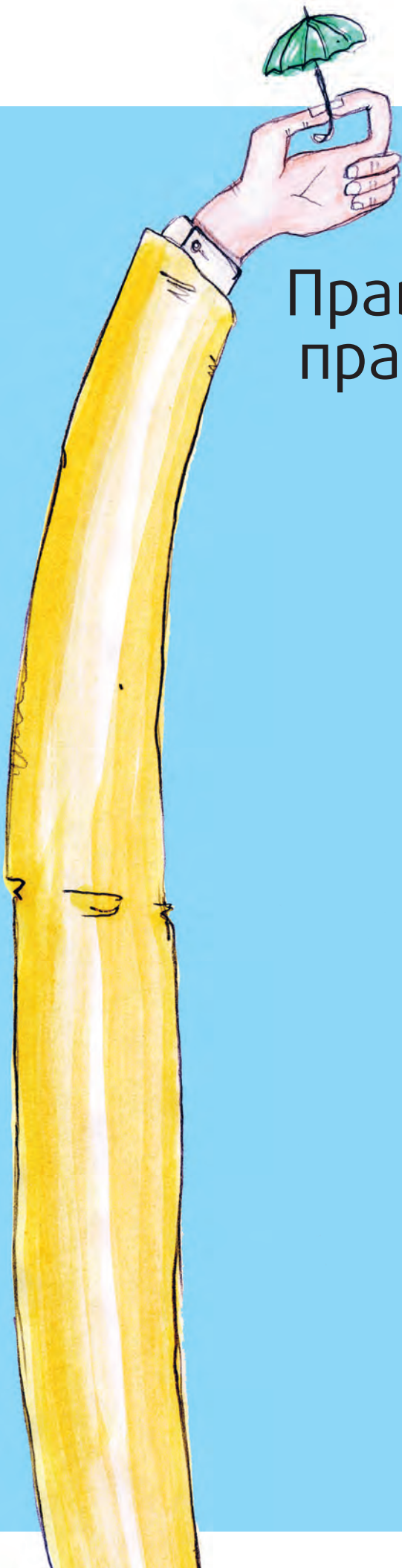
“Липсва ми моето семейство. Всъщност никога не съм се срещал с тях. Виждал съм ги само на снимката, която ми изпратиха.”

“Когато ни изпратиха в центъра за младежи, не взеха предвид нашето мнение в кой център да ни изпратят. Те не мислят, че братята и сестрите трябва да останат заедно.”

“Едно дете не слушаше. Оставиха го без храна цял ден; правото му на храна беше нарушено.”

“Винаги съм имал неприятното усещане, че съм „лишаван“ от моята лична неприкосновеност.”

СЕСИЯ

Права на детето,
права на човека

2

СЕСИЯ 2:

ПРАВА НА ДЕТЕТО,
ПРАВА НА ЧОВЕКА

Обобщение

Целта на тази сесия е участниците да започнат да правят връзки между правата на детето и собствения си опит, както и те да се запознаят с ръководните принципи на Конвенцията на ООН за правата на детето (КООНПД).

План на сесията

1	Въведение и рефлексия: Какво означава алтернативна грижа за едно дете?	10 мин.
2	Работа в малки групи: - Изготвяне на „декларация“ - Съпоставяне на правата с КООНПД	45 мин.
3	Галерия с резултатите и разбор	25 мин.
4	Заклучителна презентация: КООНПД и Ръководните принципи	10 мин.

Цели

- Да помислят за правата, които имат нужда от защита в алтернативната грижа
- Да бъде представена Конвенцията за правата на детето и ръководните ѝ принципи
- Да се проучат ценностите и принципите, които ръководят работата на участниците
- Да се подчертае връзката между ценностите на участниците и ценностите, които са в основата на правата на детето

Подготовка и необходими материали

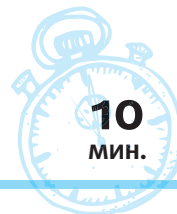
- Хартия за флипчарт и маркери
- Екземпляри от КООНПД (съкратена версия, вж. приложение 1)
- Слайдове за презентацията (вж. стр. 35)
- ПО ИЗБОР: пълният текст на КООНПД

Указания за сесията

Въведение и рефлексия:

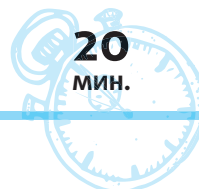
Какво означава алтернативна грижа за едно дете?

1. Помолете всички да помислят за дете, което им е близко; това може да е тяхното собствено дете, племенница или племенник, или друго дете, с което имат силна емоционална връзка. Обяснете, че за следващата задача, те трябва да си представят, че е взето решение това дете да бъде настанено в системата за грижа.
2. Дайте на участниците няколко минути за размисъл, за да помислят какво означава това за детето и какви притеснения биха могли да имат.

Работа в малки групи:

1) Изготвяне на декларация

3. След няколко минути разделете участниците на групи от по 4–5 души. Дайте на всяка група маркери и лист хартия за флипчарт. Обяснете на групите, че разполагат с 20 минути да изготвят списък на нещата, които биха искали да бъдат гарантирани на детето в новия му дом. Кажете им, че това е тяхната Декларация за правата на детето!

- Можете да помолите участниците да помислят за „червените линии“, за които биха искали да се гарантира, че няма да бъдат пресичани от хората, които се грижат за детето.
- Насърчете ги да помислят за нещата, които хората, които се грижат за детето, **трябва** да правят, както и за нещата, които те **не трябва** да правят.

**Полезни
съвети**

Работа в малки групи:

2) Съпоставяне на правата с КООНПД

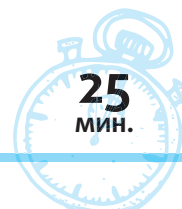

4. Привлечете вниманието на участниците след около 20 минути. Обяснете им, че работейки в същите групи, сега те ще имат възможност да сравнят тяхната „декларация“ с Конвенцията за правата на детето (КООНПД).
5. Раздайте екземпляри от КООНПД (съкратен вариант — стр. 108) и помолете групите да прочетат текста на Конвенцията и да отбележат приликите и разликите между този документ и списъка, който са изготвили по-рано. Помолете ги да се постараят да ги запишат на листа за флипчарт, така че да може да се чете от другите групи.
 - > Кой са точките, които се припокриват?
 - > Какви са разликите?
 - > Има ли в Конвенцията права, които те не разбират (или, с които не са съгласни)?

Полезни съвети

- Трябва да предупредите участниците, че това е само съкратен вариант на Конвенцията.
- Бихте могли да раздадете екземпляри от пълния текст на Конвенцията в края на задачата, така че да я имат за справка.

Галерия с резултатите и разбор

6. Когато групите приключат със сравняването на техните списъци с КООНПД, покажете ги да окачат лостовете, на които са писали, по стените на помещението. Дайте на всички около 5 минути да обиколят помещението и да се запознаят с работата на другите групи.
7. След това съберете обратно голямата група за общо обсъждане на задачата. Използвайте някои от следните въпроси, за да насочвате дискусията.

Въпроси за разбора

- Как ви се стори задачата? Беше ли полезна?
- В каква степен вашата декларация съвпада с разпоредбите на КООНПД? Кои са основните разлики?
- Забелязахте ли някакви сериозни разлики между написаното на вашия лист за флип-чарт и листовите на другите групи?
- Има ли разпоредби в КООНПД, които не разбирате или с които не сте съгласни?

Заклучителна презентация: КООНПД и Ръководните принципи

8. Закрийте сесията, като представите 4-те ръководни принципа на КООНПД. Обяснете на участниците, че ще разгледате всеки един от тези принципи в следващите 4 сесии. Използвайте бележките от информационните ресурси на стр. 35.

ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ

Права на детето,
права на човека

Презентация: Конвенцията за правата на детето

1. Относно Конвенцията

- Конвенцията за правата на детето (КООНПД) е приета от ООН през 1989 г. Тя става част от международното право през 1990 г.
- Тя е **правно обвързващ международен договор**. Държавите, които са **подписали** и **ратифицирали** Конвенцията, са длъжни съгласно международното право да я приведат в действие.
- КООНПД е най-широко ратифицираният договор за правата на човека в света. Единствената държава, която не е ратифицирала Конвенцията е САЩ!
- Съгласно определението на Конвенцията „дете“ е всяко човешко същество на възраст под 18 години.

2. Правата на детето в националното законодателство

- > Ако времето позволи, предоставете на участниците кратка информация за законите във вашата държава, които защитават правата на децата.

Бележки

3. Как помага КООНПД?

- Приема се, че децата са уязвими и се нуждаят от помощ. КООНПД гарантира, че те получават подкрепата, необходима, за да получат **достъп до правата си**.
- КООНПД ни напомня, че децата са не само уязвими и нуждаещи се от помощта на възрастните: **децата са хора!** Те трябва да получат автономност и контрол върху собствения си живот.
- КООНПД ни напомня, че всички права на човека са еднакво важни: няма „приоритетни права“.
- КООНПД осигурява **обща правна и етична рамка** за децата по целия свят. Тази обща рамка служи като еталон за наблюдение на напредъка и проверка за нарушения.
- КООНПД създава система на **отчетност**: правителствата носят крайната отговорност да гарантират, че правата на детето се зачитат, но и други възрастни имат задължения съгласно КООНП.

Специалистите в системата за грижа за деца изпълняват задължения съгласно КООНПД, независимо дали работят в системата на местната администрация или за частна организация.

ВАЖНО!

Бележки

- > За т. 3: КООНПД е първият международен договор, който покрива **пълния спектър на правата на човека**. Други договори включват едни категории права, но не включват други категории.
- > Когато разглеждате въпроса за отчетността, може да споменете значението на **механизмите за отчетност**. Те включват ефективни процедури за наблюдение и механизми за подаване на жалби, за които младите хора знаят и са в състояние да използват. По жалбите трябва да се действа!

4. Как работи КООНПД?

- Всеки 5 години държавите, които са се присъединили към Конвенцията, трябва да представят доклад пред **Комитета на ООН по правата на детето**. Този комитет се състои от 18 експерти от различни държави.
- Правителствата трябва да докладват за спазването на Конвенцията:
 - > Те трябва да покажат, че няма сериозни **нарушения на правата на детето**
 - > Те трябва да имат правилната **правна и политическа рамка** за да гарантира зачитането на правата на детето
 - > Те трябва да покажат, че имат системи за **наблюдение** и ефективно разглеждане на всяко нарушение
- Други организации — НПО — могат също да представят свои доклади пред Комитета. Тези доклади обикновено са много по-критични, отколкото докладите на правителствата!

ВАЖНО!

Ако младите хора се страхуват да подават жалби или не знаят каква е процедурата; ако в отговор на жалбите не се предприемат съответни действия или младият млад човек не разполага с възможности да оспори взетото решение, това означава, че правата им не са коректно зачетени.

5. Кои права?

Правата в Конвенцията могат да бъдат разделени на 3 главни категории:

Права на закрила

- Това са правата, които гарантират, че децата са защитени от посегателство или злоупотреба, експлоатация или друг вид вреда.

Права на безопасност

- Тези права включват такива неща като правото на самоличност, на принадлежност, както и правото на детето да бъде част от семейство и да му бъде осигурена здравна помощ, образование, жилищно настаняване, качествена обстановка за обгрижване, ако е необходимо, и т.н.

Права на участие

- Тези права са може би главната новост в Конвенцията: тя признава правата на децата да участват във вземането на решения, тяхното мнение да бъде взето предвид, да им бъде предоставена информация, и да им бъде осигурена достатъчна лична неприкосновеност, наред с други неща.

Казус: Права на обезпеченост

Двама братя на 9 и на 11 години в продължение на 5 години са живели в алтернативна грижа. Една година те не са виждали, нито са имали никакъв контакт с родната си майка.

Те са добре интегрирани там, където са настанени за грижа, както и в местното училище, и са имали възможност да поддържат редовни контакти с друг свой брат, настанен наблизо в заведение за деца с психологични проблеми.

След 5 години двамата братя са изпратени на 3-седмична почивка у едно семейство, което живее недалеч от местоживеенето на родната им майка. Целта е да се срещнат с нея, за да се оцени целесъобразността на подновяването на контакта и евентуално да се върнат да живеят с нея след една-две години.

В действителност момчетата повече не са се върнали мястото, където са били настанени. Социални работници, незапознати с техния случай, решават да ги настанят при семейството, където са отишли на почивка, без да се консултират с никого от предишното място — и без гаранция, че родната им майка желае да инвестира в отношенията си с нейните деца. Двете момчета не са могли дори да се върнат да си вземат вещите и да се сбогуват с приятелите, които са познавали 5 години. На новото място, където са били настанени, не е направена никаква организация, която да им позволи да поддържат контакти със старите си приятели, и още по-важно, със своя брат.

6. Ръководните принципи

- Комитетът по правата на детето е определил някои важни разпоредби като „ръководни принципи“. Тези четири разпоредби са в основата на Конвенцията и осигуряват насочваща рамка за разбиране на Конвенцията като цяло.

“Аз съм имигрант...
Аз имам също право да бъда гражданин, с който да се отнасят както с другите.”

Ръководен принцип: Правото на недискриминация**Член 2**

Правата на детето се прилагат **универсално** към **всички** деца. Децата не бива никога да бъдат жертва на дискриминация поради своя пол, раса, религия, способности, роден език или по някаква друга причина. Съществуват задължения за недопускане на несправедливо отношение към децата, като в някои случаи това предполага *различно* отношение към дете, което е в неравностойно положение в сравнение с другите.

Ръководен принцип: Най-добрият интерес на детето**Член 3**

„Най-добрият интерес на детето“ трябва винаги да бъде **първостепенно съображение**, когато се вземат решения, свързани с детето. Това налага на възрастните задължението да вземат предвид въздействието на решенията върху засегнатите деца — и да гарантират, че се дава приоритет на техните интереси.

Ръководен принцип: Правото на живот, оцеляване и развитие**Член 6**

Правителствата имат задължението да гарантират **оцеляването и здравословното развитие** на децата. Това включва не само да се гарантира, че децата са защитени от заплахи за техния живот, но също и да им се осигурява **максимална възможност да реализират своя потенциал**.

Ръководен принцип: Участие (и правото на детето неговото мнение да бъде взето предвид)

Член 12

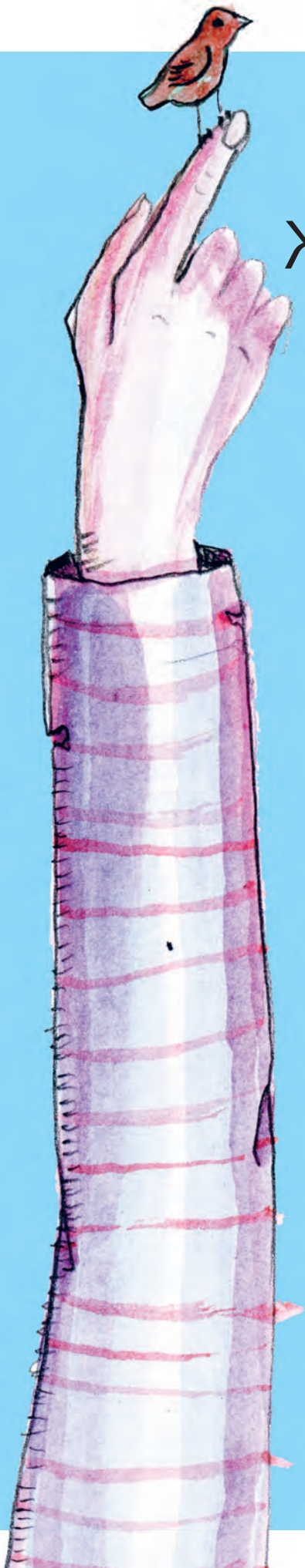
„Правата на участие“, посочени по-горе, са достатъчно важни, за да се приемат като фундаментален принцип, който е залегнал във всички разпоредби на Конвенцията. Това подчертава представата за детето като личност, чиято автономност и достойнство трябва да бъдат зачитани — също както правим за възрастните.

Бележки

- > Кажете на участниците, че всички ще могат да се запознаят по-подробно с тези ръководни принципи по-късно в обучението.
- > Можете да използвате някои примери от вашата страна за илюстриране на правата.

СЕСИЯ

Живот, оцеляване
и развитие

3

СЕСИЯ 3:

ЖИВОТ, ОЦЕЛЯВАНЕ
И РАЗВИТИЕ

Обобщение

В тази сесия е използван практически казус, за да се разгледа ръководният принцип и правото на живот, оцеляване и развитие. Освен това участниците разглеждат правото на развитие във връзка с децата, които напускат системата за грижа.

План на сесията

1	Презентация: Правото на живот, оцеляване и развитие	20 мин.
2	Малки групи: Разглеждане на правото на развитие	20 мин.
3	Представяне на казуса: Задача за работа с екокарта	20 мин.
4	Обратна връзка / обсъждане на работата по групи	20 мин.

Цели

- Да се проучи ръководният принцип и правото на живот, оцеляване и развитие
- Да се разгледат потребностите, свързани с развитието на младите хора в алтернативна грижа
- Да се обсъди случай от реалния живот, при който правото на детето на оцеляване и развитие е било застрашено

Подготовка и необходими материали

- Подгответе екземпляри от описанието на казуса и листа със задачите (стр. 48)
- Подгответе слайдове за презентацията (стр. 43)
- За участниците ще трябва хартия за флипчарт и маркери

Указания за сесията

Презентация: Правото на живот, оцеляване и развитие

1. Напомнете на участниците за 4-те ръководни принципа от КООНПД. Попитайте ги дали могат да ги назоват (без да ползват бележките си!).
2. Обяснете, че в тази сесия ще се разглежда правото на живот, оцеляване и развитие — както като право, така и като принцип.
3. Започнете с презентацията на стр. 43.

Малки групи: Разглеждане на правото на развитие

4. В края на презентацията помолете участниците в рамките на 10 мин. да обсъдят идеята за „правото на развитие“ със своя съсед. Помолете ги да се фокусират върху децата, на които им предстои да напуснат системата за грижа: напомнете им, че ако това право на развитие е спазено по отношение на тези деца, те ще имат същите възможности, както и децата извън системата за грижа и ще могат по същия начин да оползотворят тези възможности.

Помислете по-конкретно за децата, на които им предстои да напуснат системата за грижа.

- Посочете някои от предизвикателствата, с които е вероятно да се сблъскат.
- Щеше ли един различен подход или фокус на по-ранен етап в живота им да им помогне да се подготвят по-добре за тези предизвикателства?

**Въпрос към
малките
групи**

- Можете да уверите участниците, че на предизвикателствата, пред които са изправени децата, напускащи системата за грижа, не бива никога да се гледа като на „неуспех“ на един отделен специалист в системата за грижа за деца! Конкретните трудности пред тези деца вероятно са резултат от множество фактори, много от които са извън контрола на специалистите в системата за грижа за деца.
- Подчертайте, че не очаквате те да са в състояние да разгледат всички тези притеснения самостоятелно, а просто да разгледат алтернативни подходи.

**Полезни
съвети**

5. Помолете някои от двойките да дадат обратна връзка. Обяснете, че при следващата задача ще използвате практически казус, за да разгледате някои от конфликтите, които могат да възникнат между конкурентни права.

Представяне на казуса: Задача за работа с екокарта

6. Попитайте дали някой познава инструмента „екокарта“. Обяснете, че това е една от дейностите, включени в публикацията „*Научете повече за правата си!*“, за изпълнение от младите хора. Насочете ги към стр. 23 от публикацията „*Научете повече за правата си!*“, където инструментът е обяснен за младите хора. Кажете им, че ще го използваме, за да разгледаме правото на живот, оцеляване и развитие на дете с тежки поведенчески проблеми.
7. Прочетете на глас казуса, описан на стр. 48 в информационните ресурси (или използвайте случай от вашата практика). След това използвайте уголеменото изображение на екокартата на стр. 47, за да запишете някои от хората, с които Георги поддържа отношения през описания период. Помолете цялата група да се включи с предложения, за да попълните картата.

Полезни съвети

- Ако диаграмата включва само отрицателни взаимоотношения, подскажете на участниците да помислят за други хора, които трябва да са се появявали в живота на Георги, но не са споменати в описанието на казуса.
- Попитайте дали има вероятност Георги да няма нито един човек в живота си, който да е важен и да му дава енергия. Добавете няколко възможни идеи за хората, които може да са играли такава роля.

Обратна връзка / обсъждане на работата по групи

9. Разделете участниците на групи от по 4–5 човека и им дайте екземпляр от описанието на случая и от листа със задачите (стр. 49). Помолете ги да обсъдят въпросите в своите групи в продължение на 20 мин.
10. През последните 10 минути на сесията поканете групите да разкажат накратко за обсъжданията, които са провели. Трябва да следите да спазват предвидените 2 минути!

Полезни съвети

- Тъй като обратната връзка от групите в тази сесия е кратка, би могло да напомните на участниците, че целта на тези обсъждания в малки групи не е да се стигне до „верните“ отговори, които трябва да бъдат проверени от учителя! Те са предназначени по-скоро за изследване на идеи съвместно с колегите.
- Можете да обикаляте групите, докато те работят, за да се включите в обсъждането с идеи, ако е необходимо.

ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ

Живот, оцеляване и развитие

Съдържание

Презентация: живот, оцеляване и развитие	43
Екокарта	47
Казус: Георги	48
Лист със задачи за работа в група (точка 9)	49
Допълнителна информация	49

Презентация: живот, оцеляване и развитие

1. Правото на живот, оцеляване и развитие

Правото на живот, оцеляване и развитие е един от четирите ръководни принципа на КО-ОНПД. Също като останалите ръководни принципи, той съществува също и като отделно право (член 6).

Член 6 от КООНПД

1. Държавите — страни по Конвенцията, признават, че всяко дете има присъщо **право на живот**.
2. Държавите — страни по Конвенцията, осигуряват в максимално възможна степен **оцеляването и развитието** на всяко дете.

2. Правото на живот, оцеляване и развитие като ръководен принцип

Като ръководен принцип това право не се отнася само за правото на живот, но също и за увереността, че вземаме предвид всички аспекти на **благосъстоянието и развитието** на детето.

В Информационната справка на ООН за КООНПД е посочено следното:

“[Това право] трябва да бъде гарантирано „в максимална възможна степен“. Терминът „развитие“ в този контекст трябва да бъде тълкуван в широк смисъл, добавяйки качествено измерение: има се предвид не само физическото здраве, но също и психичното, емоционалното, когнитивното, социалното и културното развитие.”

- Правото на живот, оцеляване и развитие се отнася отчасти до управлението на **физическия риск** и закрилата на детето от **заплаха за неговия живот**.
- Но като ръководен принцип то означава нещо повече от това: свързано е с **психологическото благосъстояние** и **развитието** на детето.

“Смятам, че всички деца трябва да могат да се чувстват в безопасност. Ако децата могат да се чувстват в безопасност и да получават, това, което им е необходимо, това означава, че ще пораснат като хора които могат да направят важни промени...”

Ако наранявате хората, това е много похабен потенциал.”

3. Правото на живот

Първата част от член 6 гарантира защита на детето от **непосредствени** заплахи за неговия живот.

- „Правото на живот“ се отнася до физическия живот.
- Това право принадлежи на всяко човешко същество, независимо от правния му статус или начин на поведение. Животът на *всекиго* е свещен.
- Това право е познато като **абсолютно** право. То има приоритет над всяко друго съображение и във всеки случай на нарушение на това право трябва да се предприемат незабавни мерки.

Бележки

- > Можете да посочите други „абсолютни“ права: тези права никога не трябва да бъдат ограничавани в резултат на прагматични съображения, като например икономически причини или институционални политики.
- > Други абсолютни права включват закрила от сериозни и непосредствени заплахи за безопасността и самоличността на детето, като например случаи на злоупотреба и нанасяне на физическа травма.
- > Правото на свобода понякога също е приемано за „абсолютно“: това означава, че не трябва да използваме ограничаване на свободата за наказание на децата — например да ги заключваме или връзваме (вж. практическия казус по-долу).

Казус: Използване на физическо насилие за контролиране на поведението

Двегодишно момиченце с предполагаеми интелектуални затруднения разбира, че когато се драска и си скубе косата, тя бързо привлича вниманието на персонала. Колкото повече внимание получава, толкова повече тя се драска и скубе косата си. Болката е за предпочитане пред пренебрегването. Като се има предвид, че всеки член на персонала трябва да се грижи за още седем деца, те се справят със ситуацията, като връзват момиченцето със спалното бельо, за да ѝ попречат да се самонаранява. Естествената потребност на детето от индивидуално внимание води до прилагане на физическо насилие и negliжиране, практика, която се допуска от висшето ръководство.

Brown, K. (2009 г.), The Risk of Harm to Young Children in Institutional Care

4. Правото на оцеляване

- Тази част обхваща най-**базисните потребности** на детето, като например потребностите от сигурност и безопасност, хранене, подслон и подходящ жизнен стандарт и достъп до медицински услуги.
- Правото на оцеляване обхваща правото на детето на живот в дългосрочен план. То позволява на детето да се развива **здравословно**, без **физически рискове и злоупотреба**.
- Наказанието за лошо поведение никога не трябва да включва заплаха за правото на детето на оцеляване.

5. Положителни и отрицателни задължения

Правото на живот съдържа 2 вида различни задължения, които се отнасят до родителите, специалистите, работещи директно с деца, приемните родители и всеки друг, който носи отговорност за дете:

- задължение **да не отнемаме живот**;
- съществува също и задължението **да се намесим, за да предотвратим** непосредствени заплахи за живота на детето.

Тези две задължения са примери за „отрицателно“ и „положително“ задължение. Те произтичат в различна степен от всички права.

Отрицателни задължения:

Има неща, които *не трябва да правим*, като например:

- не трябва да отнемате живот,
- не трябва да лишавате детето от храна,
- не трябва да лишавате детето от достъп до здравни услуги.

Положителни задължения:

Има някои неща, които *трябва да правим*, като например:

- трябва да се намесим, когато е възможно, ако има непосредствена заплаха за повереното на грижите ни дете. Това включва случаи, в които смятаме, че е налице непосредствен риск от самоубийство или опасност от насилие, което може да доведе до смъртен изход;
- трябва да гарантираме, че детето има достъп до здравни услуги;
- трябва да разглеждаме всички заплахи за насилие над детето, включително психическо насилие.

Бележки

- > Ако времето позволява, прекъснете презентацията, за да попитате участниците дали са се натъквали на примери в собствената си практика, където правото на живот или оцеляване е било заплашено. Били ли са взети подходящи мерки във връзка с тази заплаха?

6. Правото на развитие

Втората част на член 6 обхваща правото на **оцеляване и развитие**.

- Правото на развитие включва нещо повече от просто задоволяване на физическите потребности: целта му е да гарантира, че детето получава необходимата подкрепа, за да **разви́е пъ́лния си потенциа́л**. Това може да включва широк спектър от въпроси.

Зачитането на правото на развитие означава наред с другото:

- гарантиране, че емоционалните и духовните потребности на детето са удовлетворени — например посредством улесняване контакта с братята/сестрите и родното семейство;
 - зачитане на религиозните или културните потребности;
 - гарантиране, че детето има достъп до подходящи образователни услуги;
 - подходяща подготовка на детето за напускане на системата за грижа — включително чрез оказване на помощ за развитие на „умения за живот“;
 - зачитане на други потребности — като например необходимостта от лична неприкосновеност и автономност;
 - позволяване на детето да поддържа нормални социални отношения и подкрепа на развитието на важни социални умения;
 - разглеждане и преодоляване на всички случаи на дискриминация, нанасяне на вреда или насилие;
- ... и т.н.!

“Не трябва да експлоатираме децата, трябва да стимулираме техния потенциал.”

От видеоматериала „Гласове на млади хора“

ВАЖНО!

Правото на детето на развитие трябва да бъде подкрепяно „в **максималната възможна степен**“. Това означава, че трябва да вземаме предвид дългосрочните потребности на детето — не само физически, но също и емоционални, духовни, културни, социални и образователни.

Зачитане на правото на развитие означава да се научим да виждаме „**цялото дете**“: решенията трябва, доколкото е възможно, да отчитат съвкупността от потребностите на детето като **самостоятелна личност**.

7. Ръководният принцип за децата в алтернативна грижа

- Този ръководен принцип се различава от останалите 3 принципа по отношение на това, че поставя силен акцент върху **закрилата** на детето от **възможни опасности и заплахи** — както за физическата, така и за психическата му неприкосновеност.
- Детето в алтернативна грижа често се сблъсква със специфични предизвикателства и заплахи. Някои от тези заплахи са непосредствени и заплашват физическата му сигурност. Други заплахи може да бъдат пагубни за **бъдещото развитие** на детето.
- Не бива да забравяме да отделяме внимание на потребностите и правата, които се свързват с „нормалния живот“ и с това детето „да расте нормално“. За едно дете, изведено от родното си семейство, тези потребности и права понякога изискват специално внимание и по-проактивен подход.

8. Отговорности във връзка с ръководния принцип

Можем да приемем този ръководен принцип като напомняне, че имаме отговорност:

- да се уверим, че животът на детето е винаги защитен;
- да уважаваме и защитаваме психическата и физическата му неприкосновеност;
- да дадем възможност и да подкрепим детето да благоденства и да развива своя пълен потенциал;
- да разглеждаме „цялото дете“, детето като човешко същество; неговото психологическо, а не само физическото му съществуване;
- да закриляме детето сега, но също и да гарантираме, че детето е подготвено да се справя в бъдеще.

9. Балансиране на правата

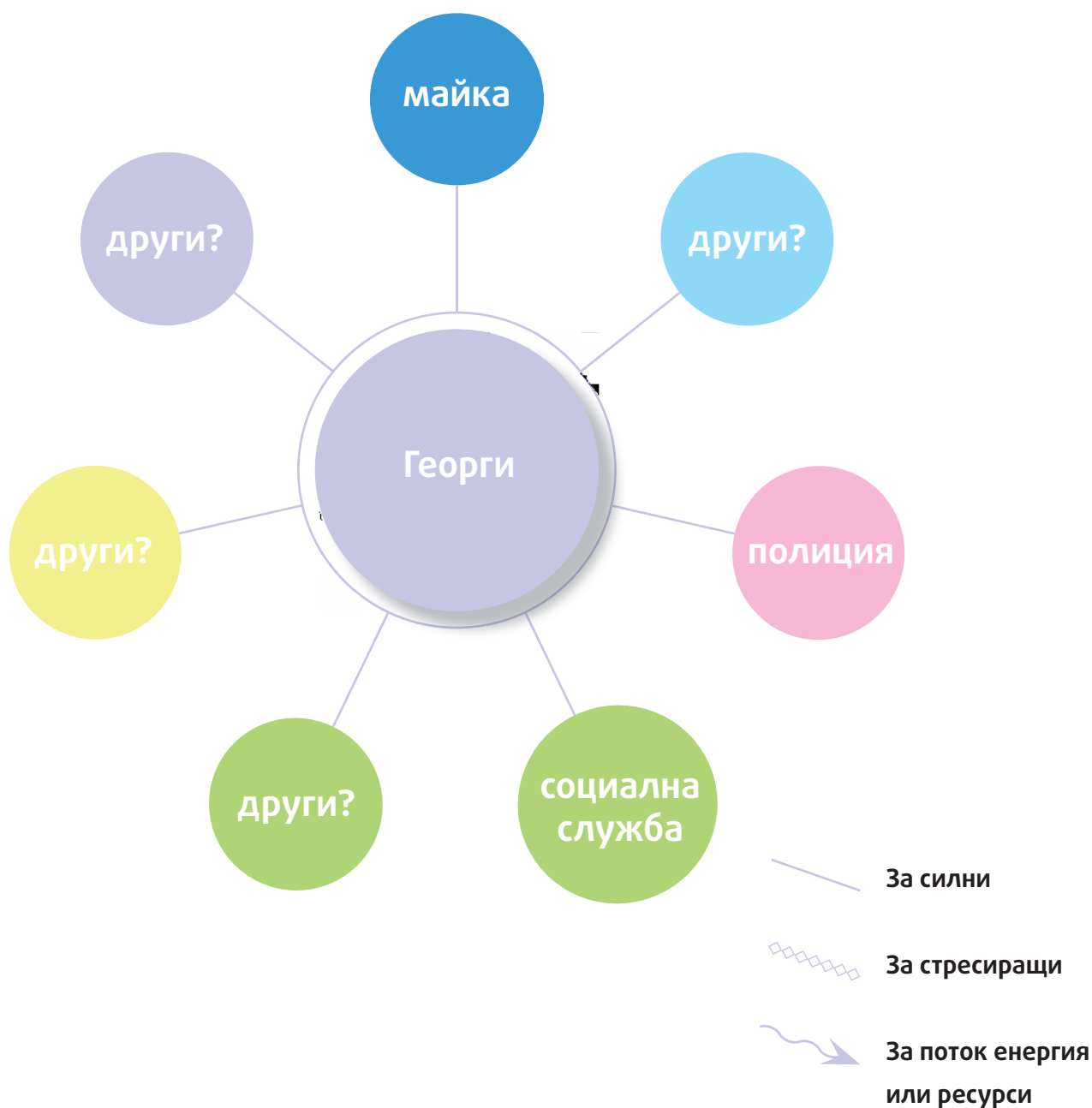
- Повечето права трябва да бъдат в **баланс** с други конкурентни права, които могат да принадлежат на други хора или на същото лице. Например:
 - > Правото на едно конкретно дете на сигурност може да означава, че не сте в състояние да се занимаете с потребностите (правата) на други деца
 - > Правото на детето на автономност и развитие може да доведе до това то да взема решения, които може да застрашат други негови права
- Понякога това означава, че е необходимо **да се даде приоритет** на определени права: това във всички случаи се отнася до абсолютните права, като например правото на живот или правото на неподлагане на нечовешкото и унижително отношение.
- Даването на приоритет на едни права обаче, никога не трябва да означава пълното пренебрегване на други. Винаги, когато се упражняват права, те са свързани със **задължения**. Тези задължения трябва да бъдат изпълнени, освен когато има силни конкурентни права.

Бележки

- > Можете да напомните на участниците примера от стр. 44, където правото на детето да не бъде подлагано на нечовешко и унижително отношение е пренебрегнато, както изглежда за да се защити правото му на живот. Трябвало е да се възприеме подход, който да подкрепя всички тези права.
- > Можете също да повторите, че правото на развитие и оцеляване е наистина право и не може да бъде пренебрегвано изцяло, когато се разглеждат варианти за защита на живота. Случаят на Георги (описан по-долу) извежда на преден план този момент.

Екокарта

Казус: Георги

Георги е на 17 години и е в системата за грижа от шестгодишна възраст. Първоначално е насочен към социалната служба от майка си, която се е притеснявала за поведението му и че не е в състояние да се грижи добре за него и за неговите четирима братя/сестри. Георги не е виждал баща си от най-ранната си възраст, като местоживеенето на бащата не е известно на социалните служби.

След няколко неуспешни мерки Георги е **настанен в приемно семейство**. Братята/сестрите му са останали при майка му с известна подкрепа от местната социална служба.

В началото майката на Георги го посещава веднъж седмично. **Скоро обаче е взето решение тези посещения да се спрат за неопределено време**, защото както от социалната служба, така и приемните родители на Георги забелязват влошаване на поведението му след всяко посещение. Георги е разстроен от това, че не може да се вижда с майка си, **но социалната служба решава да не преразглежда решението си**.

В продължение на няколко години поведението на Георги постоянно се влошава и това довежда до провал на настаняването му в това приемно семейство. Георги бива настанен при друго приемно семейство, но редовно бяга в къщата на майка си, където често проявява агресивно поведение към по-малките си братя/сестри.

Георги започва да краде от новите си приемни родители, а също и да проявява вербална агресия към тях. След едва 4 месеца настаняването в това приемно семейство също се проваля. В същото време Георги е **изключен от училище** поради агресивно поведение към учителите и учениците.

На 15-годишна възраст **социалната служба настанява Георги в специална услуга**, където се работи с деца и млади хора с предизвикателно поведение. Независимо от това, че тази услуга се намира на много отдалечено място, Георги продължава да бяга и оттам. Също така той попада в полезрението на полицията заради кражби и употреба на алкохол и тогава е насочен към Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН).

Поведението на Георги се влошава и там. **Част от свободата му, включително излизането в събота и неделя, е ограничена**. Георги продължава да изразява желание да посещава майка си, но поради поведението му от социалната служба решават да не разрешат срещи с нея.

На 17-годишна възраст Георги вече има няколко условни присъди за противообществени прояви и липса на сътрудничество с МКБППМН. В крайна сметка той е **осъден на 3 месеца** лишаване от свобода в затвор за младежи за съпротива при арест и нападение на полицейски служител в нетрезво състояние и под влиянието на незаконни вещества. Докато е в затвора Георги няколко пъти иска разрешение майка му да го посети. От социалната служба решават, че е най-добре да не разрешават тези посещения и отказват да помогнат за пътуването на майката на Георги за свижданията. След няколко седмици Георги започва да се самонаранява, като се порязва, хапе и удря главата и лицето си в стената и в стъклени плоскости. След освобождаването му от затвора Георги е върнат в специализираната услуга, където продължава да се самонаранява.

Лист със задачи за работа в група (точка 9)

През времето, докато Георги е в алтернативна грижа, изглежда са вземани решения въз основа на това, че са възможни тежки нарушения на правата: закрилата на Георги, на неговата майка и братя/сестри очевидно е било важно съображение. Дългосрочното въздействие на предприятия с Георги подход обаче е такова, че той е започнал да застрашава собствената си безопасност.

1. Разгледайте някои от ключовите решения, взети от възрастните в живота на Георги — подчертани в сиво. В каква степен според вас правото на Георги на *оцеляване* и на *развитие* е зачетено при вземането на тези решения?
2. Ако *вие* се грижехте за Георги, какви биха били някои от стратегиите, които бихте разгледали, за да се уверите, че тези права са спазени?

Запишете вашите предложения на флипчарта

Забележка:

Ще разполагате само с 2 минути за обратна връзка пред групата, така че ще трябва да се постараете да обобщите вашите бележки, вместо да представяте всяко решение поотделно.

Допълнителна информация

Член 9 на КООНПД

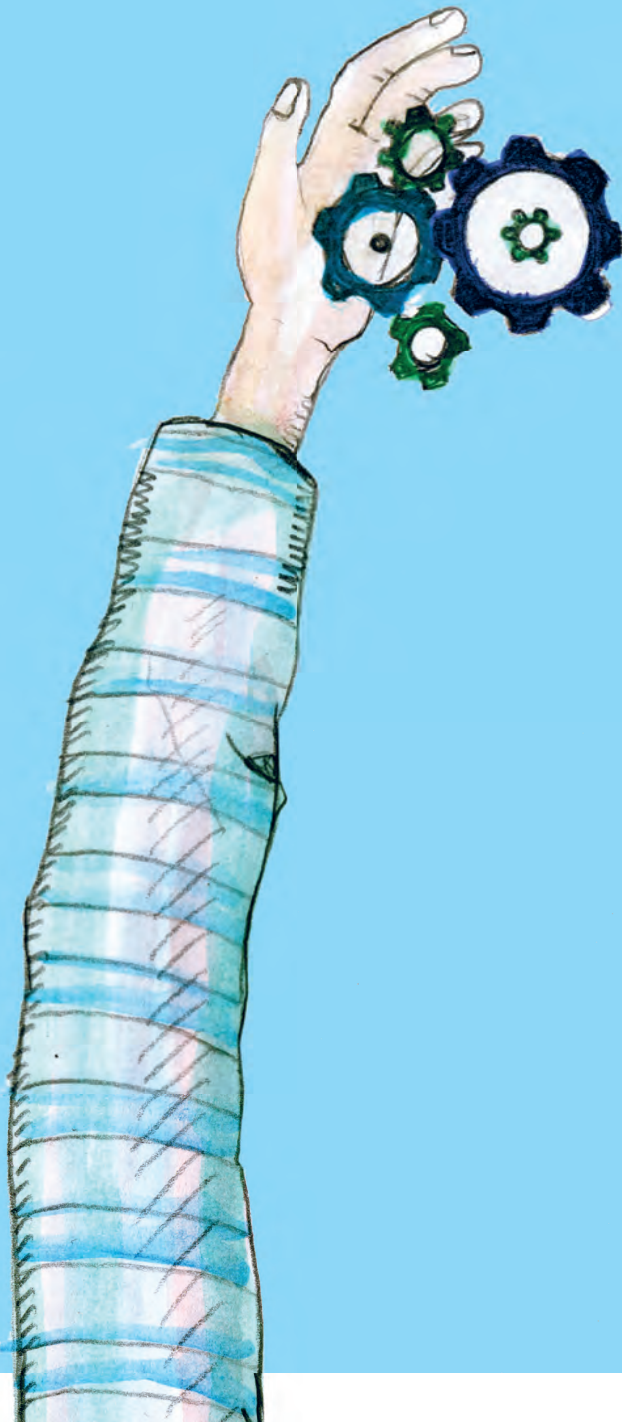
Член 9 разглежда някои от въпросите, които имат пряко отношение към случаи като този на Георги. Членът се състои от 4 разпоредби.

- Член 9, параграф 1 гласи, че децата **не трябва да бъдат разделяни** от своите родители против тяхната воля, освен когато „компетентните органи“ решат в съответствие с приложимите закони, че такова разделяне е **необходимо с оглед на най-добрия интерес** на детето.
- Член 9, параграф 2 гласи, че на „всички заинтересовани страни“, като това включва и детето, трябва да се дава възможност да **участват** в процедурите и да **изложат своите становища**.
- Член 9, параграф 3 гласи, че детето, което е отделено от единия или от двамата си родители, има **право да поддържа лични отношения и пряк контакт** с двамата си родители **редовно**, освен ако това противоречи на най-добрия интерес на детето.
- Разпоредбата на член 9, параграф 4 предвижда, че децата имат право да **бъдат информирани** за родителите си, с които не могат да се свържат, освен ако това би навредило на благосъстоянието на детето.

СЕСИЯ
Участие

4

СЕСИЯ 4:

УЧАСТИЕ

Обобщение

Тази сесия започва разглеждането на правото на детето да бъде изслушано и да участва. Поставен е акцент е върху ефективната комуникация: как можем да се уверим, че слушаме младите хора, чуваме техните послания и отговаряме на техните потребности.

План на сесията

1	Къде ще застанете? Оценка на мненията на курсистите за участието	25 мин.
2	Презентация/обсъждане: Участието като ръководен принцип; връзката с ефективната комуникация	15 мин.
3	Упражнение за комуникация: Какво представлява ефективната комуникация?	15 мин.
4	Разбори	30 мин.
5	Оценка и закриване	5 мин.

Цели

- Да се обсъди идеята за правото на младите хора да бъдат изслушани и правото им на участие
- Да се обясни значението на ефективните комуникативни умения за превръщането на това право в действителност
- Да се разсъждава върху комуникативните умения на участниците
- Да се разведри настроението в края на деня!

Подготовка и необходими материали

- Подгответе слайдове или материали за раздаване за презентацията

За упражнението „Къде ще застанете?“

- Преди началото на сесията подгответе два листа хартия формат А4, с думата „съгласен“ на единия и думата „несъгласен“ на другия
- Ще трябва да разчистите място за тази дейност: участниците трябва да могат да застанат в една линия в помещението.

За упражнението за комуникация

- Изберете снимка и направете копия за участниците или я подгответе като слайд, който да прожектирате. Вж. бележките по т. 11 (по-долу) за помощ при избора на снимката.

- Химикалки и бележници или лист хартия за всеки участник
- 1 екземпляр от задачата за доброволците (стр. 60)
- Екземпляри от контролния списък за всеки в групата (стр. 61)

За задачата за оценяване

- Ще са ви необходими малки цветни стикери: достатъчно е всеки участник да има по 4 стикера
- Подгответе 4 листа за флипчарт по модела на стр. 62

Указания за сесията

Къде ще застанете?

Оценка на мненията на курсистите за участието

25
МИН.

- Обяснете, че сесията ще започне с кратко упражнение. Покажете им два знака „съгласен“ и „несъгласен“ и поставете всеки от тях в различен край на стаята. Кажете им, че ще почетете на глас няколко твърдения, а те трябва да решат за себе си дали са съгласни или несъгласни с всяко от тези твърдения.
 - Ако са категорично несъгласни, трябва да застанат близо до знака, който гласи „несъгласен“
 - Ако са категорично съгласни, трябва да застанат близо до знака, който гласи „съгласен“
 - Ако са отчасти съгласни и отчасти несъгласни, трябва да застанат между знаците, но по-близо до този, с който са по-съгласни
 - Кажете им, че точно по средата е забранена територия! (Отбележете я, ако е необходимо, с лист хартия на пода).
- Уверете се, че всеки е разбрал задачата, след това поканете всички участници да застанат някъде в пространството между знаците. Прочетете първото твърдение от стр. 57 и помолете хората да се преместят по-близо до този знак, който изразява тяхното мнение. Помолете ги да не обсъждат с другите за момента.
- Когато всеки застане на съответното място, помолете за коментар няколко души на различни места спрямо линията. Можете да започнете с която и да е от двете най-категорични позиции: този, който е най-несъгласен, и този, който е най-съгласен.
- След няколко минути прочетете следващото твърдение и помолете участниците да застанат отново в съответствие с позицията си. След като застанат по местата, приканете ги отново да коментират, като се стараете да давате думата на тези, които още не са говорили.
- Направете същото и за другите твърдения.
- Когато бъдат прочетени всички твърдения, приканете участниците да заемат отново местата си.

- Може да установите, че участниците започват да се движат и да променят местата си, когато чуят аргументите на другите в групата: позволете им да го направят!
- Можете да ги попитате защо се сменили позицията си — или почакайте до края на упражнението и ги попитайте дали някой е променил мнението си по някое от твърденията

**Полезни
съвети**

Презентация/обсъждане: Участието като ръководен принцип

7. Използвайте бележките на стр. 57, за да представите кратък преглед на правото на участие. Поканете групата да зададе въпроси.
8. Обяснете, че сега ще опитаем едно упражнение, чрез което да разгледаме комуникативните умения.

Упражнение за комуникация: Какво представлява ефективната комуникация?

9. Помолете за четирима доброволци от участниците и ги поканете да излязат от стаята за около 5 минути. Дайте им листа със задачата от стр. 61, който да обсъдят, и им кажете, че ще ги извикате след малко. Обяснете им, че ще бъдат извиквани един по един, и че задачата им ще бъде много лесна!
10. Когато доброволците напуснат стаята, покажете на останалите от групата снимката, която сте избрали, и им обяснете как ще протече упражнението (стъпки 1–3 по-долу). Можете да им кажете, че това е модификация на популярната игра „развален телефон“.

Стъпка 1:

Първата задача ще бъде групата да опише тази снимка на първия доброволец, когато бъде извикан обратно в стаята. Няма да му се показва снимката: групата ще трябва да му я опише с думи възможно най-добре. Доброволецът не може да задава въпроси или да си води бележки.

Стъпка 2:

Вторият доброволец ще бъде извикан и първият доброволец трябва да му обясни каквото е разбрал (и запомнил) за снимката. Не могат да се задават въпроси.

Приложение 3:

Стъпка 2 се повтаря и за другите двама доброволци (един по един). Всеки доброволец обяснява на следващия това, което е запомнил. Последният доброволец ще трябва да обясни снимката пред цялата група — или можете да го помолите да нарисова как си представя снимката!

11. Кажете на групата, че докато доброволците изпълняват своята задача, останалите участници от групата трябва да си водят бележки за това, което е запомнено правилно, погрешно или добавено, въз основа на това, което са чули. Могат да използват контролния списък на стр. 61.

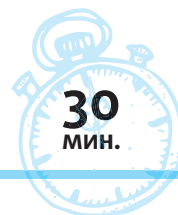
Полезни съвети

- Снимката може да представлява всичко, но би било полезно, ако изберете такава, която предава човешка емоция, в идеалния случай такава, която може да се тълкува по различен начин.
- По възможност трябва да подготвите екземпляри за групата или да прожектирате снимката на екрана, за да може групата внимателно да я проучи.

12. Уверете се, че групата разбира процеса и ги помолете да приберат екземплярите от снимката, преди да повикате първия доброволец: те не трябва повече да я разглеждат.

13. Повикайте първия доброволец и му обяснете, че ще чуе описание на снимка, което трябва да запомни и след това да повтори на следващия доброволец. Кажете му, че не може да си води бележки — но го уверете, че това не изпит! Опитайте се да свалите напрежението на доброволците: покажете им, че това е забавно упражнение.
14. Продължете упражнението с другите доброволци, както е описано в стъпките по-горе. Всеки етап би трябвало да отнеме не повече от 1-2 минути. На последния доброволец кажете, че може да представи снимката както желае: може да е с думи, може да я изиграе артистично или да я нарисува като схема.

Разбор след приключване на задачата

15. Започнете, като благодарите на доброволците, и отчетете трудността на задачата, която трябваше да изпълнят. Покажете им снимката.
16. Помолете всеки от доброволците да направи кратък коментар, преди да се обърнете към групата. Можете да помолите доброволците да коментират накратко следните въпроси:
 - Какво беше лесното в тази задача? Какво беше трудното?
 - Какво щеше да я направи по-лесна?
17. След това се обърнете към цялата група. Започнете като ги помолите за кратка обратна връзка по бележките, които са си водили наблюдателите.

- Подчертайте пред групата, която е наблюдавала, че коментарите по време на разбора трябва да бъдат конструктивни: не бива на доброволците да се вменява „вина“, за това че не са успели да предадат някои послания.

Полезни съвети

18. Дайте на участниците 10 минути за коментари пряко свързани с упражнението. След това преминете към по-обща въпроси:
 - Какви са някои от причините описанието на снимката да се променя в хода на изпълнение на упражнението?
 - В каква степен според вас сте приложили собствено тълкуване — на първия етап, когато групата я представя (комуникира) на първия доброволец, или след това?
 - Помислете за начина, по който комуникирате с децата, с които работите:
 - > Мислите ли, че „чувате“ някои неща и пропускате други?
 - > Детето винаги ли „получава“ съобщението, които сте имали намерение да му предадете?
 - Можете ли да предложите начини за подобряване на комуникацията? Какви поуки си извлякохте от това упражнение?
19. Завършете разбора като напомните на участниците, че ефективната комуникация с младите хора е от решаващо значение, ако искаме те да могат пълноценно да се включват в решенията. Използвайте информацията от последния раздел от информационните ресурси (стр. 60) и им обърнете внимание на раздела за участието в „Гарантиране на правата на детето“. Насърчете ги да прочетат тези страници.

Оценка и закриване

20. Благодарете на участниците за упоритата целодневна работа! Кажете им, че бихте искали да чуете от тях някаква обратна връзка за деня, така че ако имат някакви идеи те да могат да бъдат включени в програмата за следващия ден.
21. Сложете 4 листа за флипчарт (вж. стр. 62) на различни места в помещението и прочетете твърденията. Дайте на всеки участник по 4 цветни стикера и ги помолете да сложат по един на всеки флипчарт, в съответствие с това в каква степен са съгласни с твърдението. Излезте от стаята за няколко минути, или се обърнете с гръб: покажете им, че никой не „проверява“ техните отговори!
22. Завършете деня, като ги попитате дали биха искали да добавят нещо и дали имат някакви предложения за втория ден от обучението.
23. **Напомнете на участниците да си носят екземплярите от материала „Научете повече за правата си!“ за втория ден.**

ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ

Участие

Съдържание

Упражнение „Къде ще застанете?": Твърдения	57
Презентация: Участието като ръководен принцип	57
Материали за раздаване за упражнението по комуникация	60
Снимка за упражнението за комуникация	61
Оценка	62

Упражнение „Къде ще застанете?": Твърдения

- Децата, с които работя, винаги биват консултирани по важни въпроси.
- Има някои решения, които засягат младите хора, за които тяхното мнение не е релевантно.
- Понякога съм променял(а) мнението си за начина на действие поради нещо, казано от детето.
- Децата в алтернативна грижа имат много възможности да влияят при вземането на решения по въпросите, които ги засягат.
- Гледната точка на детето не е толкова важна, колкото мнението на възрастния, който е специалист в областта.

Презентация: Участието като ръководен принцип

1. Правото на участие

Участието като ръководен принцип се основа на идеята, че децата имат право да бъдат изслушани и мненията им да бъдат взети предвид.

Както всички ръководни принципи, то е включено като специфично право в КООНПД.

Член 12

1. Държавите — страни по Конвенцията, осигуряват на детето, което може да формира свои собствени възгледи, **правото да изразява тези възгледи свободно по всички въпроси, отнасящи се до него**, като на тях следва да се придава **значение**, съответстващо на възрастта и зрелостта на детето.
2. За тази цел на детето е предоставена по-специално възможност да бъде изслушвано при всякакви съдебни и административни процедури, отнасящи се до него...

2. Точки, на които да се обърне внимание

“Чудесно е усещането някой да те попита: „Какво искаш? Кое е по-добре? Какво според теб е най-добре за теб? Ще го направим заедно, само ни кажи.”

От "Гласове на млади хора"

>>> Децата имат **право** да изразяват своето мнение по всеки въпрос, който се отнася до тях. Това право е залегнало в международното право.

>>> Децата получават това право, веднага щом са в състояние да формират мнение и да го изразят по някакъв начин.

>>> Съществуването на това право означава, че възрастните имат **задължението** да слушат какво казват децата и младите хора: ние трябва да вземаме предвид тяхното мнение.

>>> Вие не трябва непременно да правите точно това, което иска детето. Това може да зависи от възрастта и зрелостта на детето и от конкретното решение. Но ще трябва да му обясните защо сте решили да не следвате неговите доводи във всеки конкретен случай.

3. Защо участието е важно за децата в алтернативна грижа?

>>> Защото младите хора имат **право на участие!**

>>> Защото да ти е позволено да контролираш собствения си живот е от решаващо значение **за личното достойнство и самостоятелност**

>>> Защото така младите хора **се ангажират с решенията** — и се повишава вероятността те да се съгласят с всички действия, които трябва да бъдат предприети

>>> Защото то ще **повиши доверието и ще допринесе за по-добрите отношения**, когато те чувстват, че с тях се консултират и се отнасят сериозно

>>> Защото това ще им помогне **да развият комуникативните си умения** и уменията за вземане на решения — което ще е важно по-късно в живота им.

Гласове на млади хора

“Имаше случаи, когато споделих мнение или идея, и ми казаха „не“ без никакво обяснение.”

“Бих се чувствал по-сигурен, ако имах постоянна подкрепа, дори и когато не сте съгласни с моите решения. Не ме винете и не ме наказвайте за моите решения. Запазете нашите взаимоотношения. Все още имам нужда от вашата помощ.”

“Да ме уважават и изслушват би ме окуражило да се държа добре и повече да уважавам социалните работници.”

“Изразих желание да работя и казах каква работа мога да върша. Те не разгледаха моето предложение и ми намериха работа, за която нямах умения; моето предложение и мнение не бяха взети предвид.”

Гласове на специалисти
в системата за грижа
за деца

“Ако искаме децата да бъдат на наша страна, трябва да работим по този начин: трябва да им вдъхваме доверие.”

“Много малко деца не могат да общуват: те реагират добре на доброто отношение и взаимоотношения, те всъщност имат силно желание да общуват и да изградят взаимоотношения, основани на доверие.”

“Въпреки че вече знаеш решението, което може да вземеш, важно е да зададеш въпроса, за да създадеш доверие.”

“Трябва да обясним защо това е в противоречие с правата им, да им помагаме с практически примери. Важно е да предлагаме неща, да бъдем изобретателни, да правим менюто заедно, като същото време оставаме непоколебими.”

4. Участие и комуникация

Ефективната комуникация е ключът към пълноценното участие.

- >>> Ако детето **не чувства, че може да сподели** истинските си потребности, то не може да участва
- >>> Ако възрастните не чуват какво им казва детето наистина, то мнението на детето не се отчита
- >>> Ако детето няма съответната информация, то не може да формира правилно мнение
- >>> Ако възрастните не смятат, че мнението на детето е важно, значи неговите възгледи не струват нищо

Когато вземаме решения, трябва да знаем колко време е отнело да се стигне до тези решения. Времето не тече еднакво бързо за децата и за възрастните: те често страдат, ако не ги държите в течение.

ВАЖНО!

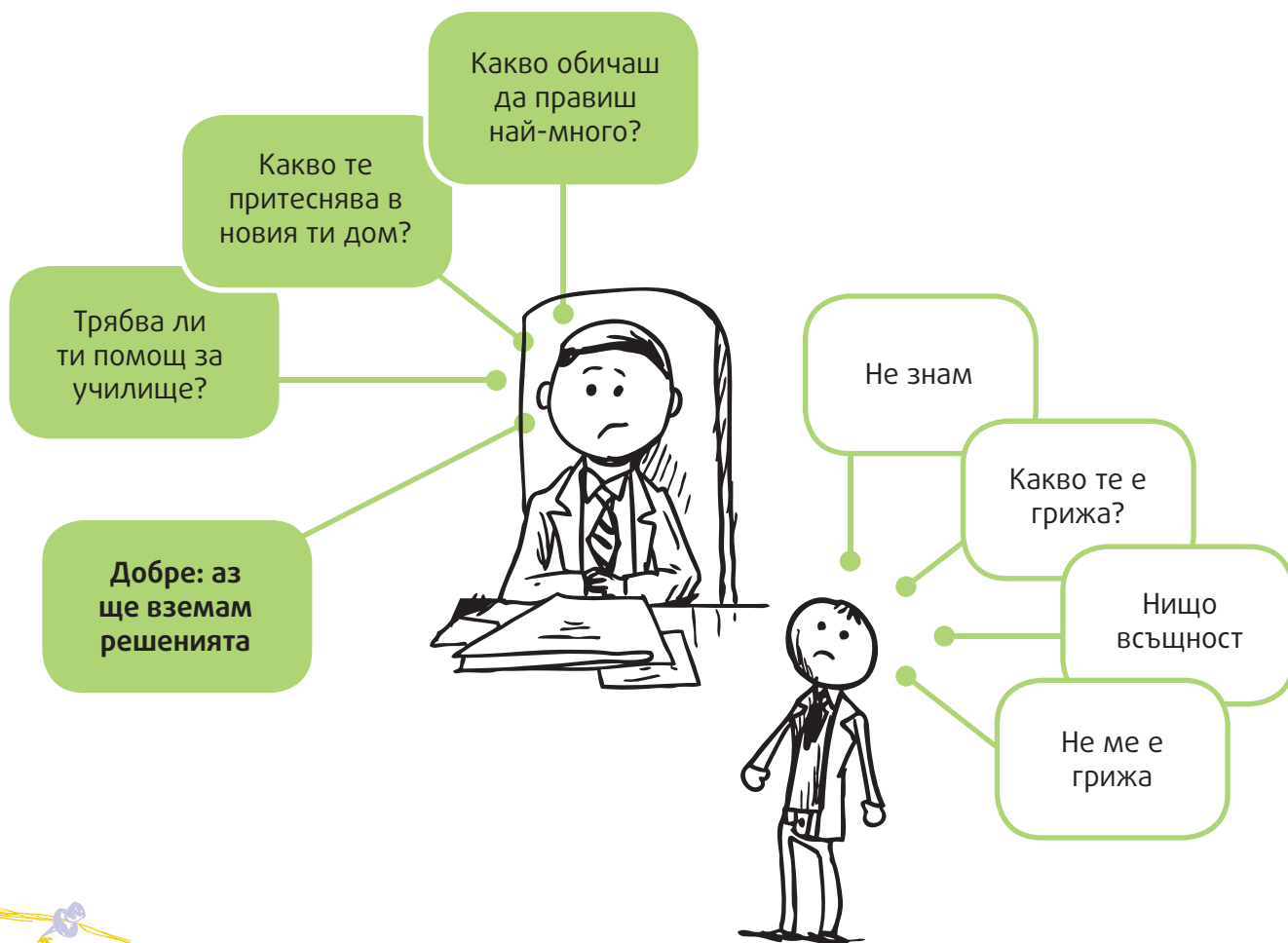
Казус: Неуспех да предаде информация

17-годишно момиче живее в център за полусамостоятелен живот, където е била през последните 4 години. Тя знае, че подкрепата ѝ ще приключи, щом навърши 18 години и мисълта, че ще напусне системата много я притеснява.

Няколко седмици преди 18-ия ѝ рожден ден, тя се среща със социалния си работник, който я предупреждава, че почти със сигурност ще трябва да напусне центъра. Тя споделя сериозните си притеснения, като не чува нищо в отговор до след 18-ия ѝ рожден ден. Макар че в крайна сметка е взето решение да ѝ се позволи да остане, тя е била оставена в състояние на несигурност и тревожност. Тази тревожност можеше да се избегне, ако я бяха държали в течение на случващото се в процеса на вземане на решение.

5. Това случва ли се понякога?

Бележки

- > Насочете участниците към стр. 9—21 от публикацията „Гарантиране на правата на детето“, където е разгледано участието.
- > Можете да ги насочите и към стр. 29—33 относно темата „Да говорим с децата и младите хора“
- > Кажете им, че на следващия ден ще разгледате по-подробно някои от проблемите, които могат да възникнат при включването на младите хора във вземането на решения.

Материали за раздаване за упражнението по комуникация

Задача за доброволците

Какво разбирате под ефективна комуникация?

- Направете бърз списък с препоръчителни и неепоръчителни действия

Контролен списък за останалата част от групата:

Водете си бележки по която и да е от долните точки, докато доброволците изпълняват задачата:

- Беше ли пропусната някаква важна информация?
- Доброволците добавиха ли нещо, което не се е съдържало в първоначалното описание?
- Беше ли променена някаква информация или разтълкувана по различен начин?
- Кои факти бяха запомнени от всички?

Снимка за упражнението за комуникация

Контролен списък за включване на децата в решенията

ИНФОРМИРАЙТЕ

Има ли детето информацията, която му е необходима, за да обмисли решението?

ОБСЪДЕТЕ

Говорихте ли с детето и обяснихте ли му причините за окончателното решение?

ЧУЙТЕ

Чухте ли какво наистина казва детето — включително без думи?

ПОМИСЛЕТЕ

Помислихте ли върху позицията на детето и опитахте ли се да помирите различните мнения?

ОБРАТНА ВРЪЗКА

Говорихте ли с детето и обяснихте ли му причините за окончателното решение?

Оценка

Твърдения

- Днес ми беше приятно.
- Смятам, че беше полезно.
- Чувствам, че по-добре разбирам правата на детето.
- Имам някои идеи как мога да използвам това в моята работа.

Модел за флипчарт

Бележки

- > Използвайте горните твърдения, за да подготвите четири листа за флипчарт по модела в лявата страна.
- > Картинката вдясно показва „попълнен“ лист, след като участниците са поставили своите стикери на него.

Днес ми беше приятно.

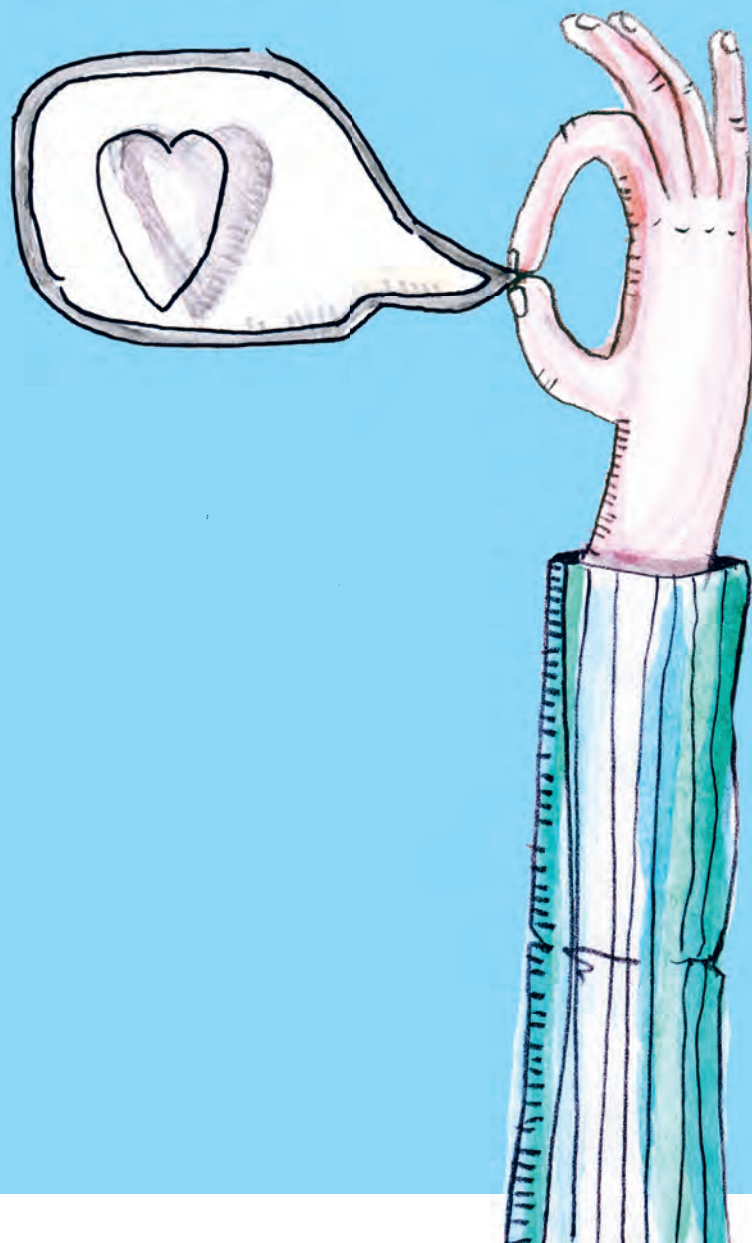
Днес ми беше приятно.

СЕСИЯ

Най-добрият
интерес на детето

5

СЕСИЯ 5:

НАЙ-ДОБРИЯТ ИНТЕРЕС НА ДЕТЕТО

Обобщение

В тази сесия се прави преглед на предния ден и се спираме по-подробно на 3-тия ръководен принцип — най-добрия интерес на детето. Участниците разглеждат някои от факторите, които трябва да бъдат взети предвид, когато се оценява най-добрият интерес, и ги преосмислят по повод на едно от децата, за които се грижат.

План на сесията

1	Преглед на ден 1 и преход към ден 2	25 мин.
2	„Мозъчна атака“ и презентация: Въведение в темата за „най-добрия интерес“	25 мин.
3	Задача (размисъл): Потребности, приоритети и пречки	10 мин.
4	Работа по групи: Споделяне на резултатите от предишната задача	20 мин.
5	Разбор	10 мин.

Цели

- Да се вникне в значението на понятието „най-добър интерес“ като ръководен принцип;
- Да се разбере защо е важен и с какво може да е полезен;
- Да се разгледат примери от практиката на участниците, където възприятието на детето относно най-добрия му интерес се различава от вашето.

Подготовка и необходими материали

Материали

- Кубче с цветни самозалепващи се листчета — ще ви трябват по 2 листчета на участник. В идеалния вариант листчетата следва да са с различен цвят.

Подготовка

- Подгответе 2 табелки или поставете 2 листа хартия за флипчарт на стената. Озаглавете всяка/ всеки така:
 - „Това отнасям със себе си и използвам в работата си.“
 - „По този пункт имам въпроси или притеснения.“
- Подгответе слайдове, за да покажете диаграми 1, 2 и 4 на стр. 74 и 75 (или ги нарисуйте на флипчарта)
- Направете копие на диаграма 3 (материал за раздаване). Ще ви е необходим по 1 екземпляр за всеки участник.
- Подгответе слайдове за презентацията.

Указания за сесията

Преглед на ден 1 и преход към ден 2

1. Приветствайте участниците с добре дошли на втория ден и направете кратък преглед на ключовите моменти, на които е отделено внимание в ден 1, и на програмата за ден 2. Кажете им, че днешните сесии ще стъпят върху дискусиите и информацията от първия ден на обучението. Следобедът ще бъде посветен на разработване на стратегии с практическа насоченост.
2. Използвайте кратка задача, целяща установяване на настроенятията относно предстоящото през деня:

Помолете ги да вдигат ръка, за да обозначат как се чувстват тази сутрин:

- 2 вдигнати ръце с мърдащи се пръсти означава: „Развълнуван съм и съм изпълнен с енергия“;
- 1 вдигната ръка с мърдащи се пръсти означава: „Подхождам предпазливо, но съм оптимистично настроен за деня“;
- Сключени вдигнати нагоре ръце означава: „Зашеметен и объркан съм“.

3. След като всеки даде индикация с вдигане на ръце, поискайте малко коментари: вероятно участниците изпитват различни емоции. След това раздайте цветните самозалепващи се листчета на всички. За всеки участник следва да има по 2 такива. Помолете ги да напишат поне 1 кратък коментар на всяко листче, следвайки схемата по-долу. Можете да им кажете, че отговорите им ще останат анонимни, за да може да се чувстват свободни да напишат това, което чувстват.

- **Цвят 1:** Нещо от вчерашния ден, което ще отнеса със себе си и ще използвам в работата си.
Това може да е идея или стратегия.
- **Цвят 2:** Притеснения или въпроси по това, което чух.
Всичко, което ги притеснява — например, защо не са съгласни, не го разбират или не виждат как може да го приложат.

4. Дайте им няколко минути да запишат мислите си и после ги помолете да залепят листчетата си под съответната рубрика на дъската/стената. Дайте няколко минути на хората да прочетат вече залепеното.
5. Попитайте дали някой би искал да сподели мислите си. Дискутирайте накратко някои от посланията на листчетата. Ако имате време, опитайте се да отговорите директно на някои от притесненията и въпросите, обозначени в Цвят 2.

- Кажете им, че ще се опитате да отговорите на всички останали въпроси до края на обучението.
- Насърчете ги да погледнат стратегиите в Цвят 1 на други хора, например в почивките.

**Полезни
съвети**

'Мозъчна атака' и презентация: Въведение в темата за 'най-добрия интерес'

6. А сега представете темата на сесията: третия ръководен принцип на КООНПД — най-добрия интерес на детето. Като начало, помолете участниците да направят „мозъчна атака“ по въпроса как разбират този принцип. Запишете отговорите на флипчарт.

Полезни съвети

- Участниците могат да предлагат всичко, което свързват с тази идея — независимо дали е положително или отрицателно.
- Опитайте се да не давате оценка или коментар по отговорите: обяснете, че за целите на тази задача няма „верни“ отговори!
- Ако е възможно, опитайте се да групирате сходни по смисъл отговори, така че сходните идеи да са в съседство: вместо да пишете направо на флипчарта, може да използвате самозалепващи се листчета, за да можете да ги местите при нужда.

7. След като са изминали около 5 минути в „мозъчна атака“, използвайте точките в презентацията на стр. 69, за да представите на участниците основната информация по темата „Най-добрият интерес“. Ако времето позволява, дайте възможност за обсъждане по точки 5, 6 и 7 в презентацията — задача за търсене на баланс.

Задача за размисъл: Потребности, приоритети и пречки

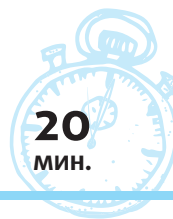
8. В края на презентацията помолете участниците да помислят за решение, засягащо едно от поверените им деца, при което се е наложило да отидат срещу желанието на детето. Покажете първата диаграма на стр. 74 (диаграма 1) и обяснете, че първата част от задачата ще изисква кратко време за размисъл.
9. Обяснете примера (диаграма 2) и им кажете, че от тях ще се иска да дадат собствен пример, основаващ се на случай от практиката им, по който са работили самите те.
10. После раздайте копия от диаграма 3 (материал за раздаване). Кажете им, че за момента следва да игнорират двете сиви полета в долната част.

Полезни съвети

- Помолете ги да помислят за диаграмата, като се поставят на мястото на детето, което участва във вземането на това решение.
- Помолете ги да се опитат да разберат причините, обуславящи желанията на детето (долната половина на диаграмата).

11. Дайте на участниците няколко минути да попълнят своята диаграма. После им покажете диаграма 4. Обяснете, че сега следва да си спомнят *собствената си аргументация* за подкрепа на решение, различно от желанието на детето. А сега следва да попълнят двете по-долни карета — какво е било важно/ водещо за тях и какво ги е притеснявало, когато се поставят на мястото на детето.

Работа по групи: Споделяне на резултатите от предишната задача

12. Когато приключат, помолете участниците да се групират с още 3—4 участника и да споделят диаграмата си в рамките на групата. След като направят това, помолете ги да обсъдят въпросите в карето „Задача за групова работа“. (стр. 75.).

Разбор

Тъй като има малко време за разбора, помолете участниците да не споделят примерите си в подробности пред всички участници. Ако нямат нищо против, можете да предложите през почивката диаграмите да се поставят на видно място в стаята, така че всички да могат да се запознаят с тях.

13. Използвайте следните въпроси за разбор в края на груповите дискусии:
 - > Мислите ли, че подобна задача може да се окаже полезна за изследване на най-добрия интерес на детето в диалог с децата, за които се грижите?
 - > До каква степен действително знаете причините зад изразените от децата желания? До каква степен търсите да ги разберете в диалог с децата, с които работите?
14. Закрийте сесията, като напомните на участниците, че непосредствените ни действия и желания се формират под напора на по-дълбоки ценности и неща, които считаме за важни в живота. В тези ценности често се коренят причините зад непосредствените ни желания и понякога изследването на тези по-дълбоки мотиви може да ни разкрие път към намиране на баланс между желанията на различните участници в процеса на практическо ниво.

ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ

Най-добрият
интерес на детето

Съдържание

Презентация: Преглед на ден 1 и преход към ден 2	68
Презентация: Въведение в темата за „най-добрия интерес“	69
Диаграми за задачата: През погледа на детето	74
Задача за групова работа	75

Презентация: Преглед на ден 1 и преход към ден 2

1. Преглед на ден 1

Разгледахме:

- >>> Какво представляват правата на човека и защо са важни?
- >>> Какво представляват правата на детето? Какви права имат децата?
- >>> Защо са важни правата на детето за децата в алтернативна грижа? Какво означава това за нас?
- >>> Какво е Конвенцията на ООН за правата на детето (КООНПД)? Кой права са заложени в нея?
- >>> Четирите ръководни принципа на КООНПД:
 - > Правото на живот, оцеляване и развитие
 - > Правото на участие
 - > Най-добрият интерес на детето
 - > Правото на недискриминация

Разгледахме също по-подробно и **два от тези ръководни принципи**: правото на живот, оцеляване и развитие, и правото на участие.

2. Въведение към програмата в ден 2

Ще разгледаме...

Другите два ръководни принципа:

- **Най-добрият интерес на детето** и как можем да определим кое е в най-добрия интерес на детето
- **Правото на недискриминация** и как да откриваме случаи на дискриминация.

Какво означава това за вашата работа?

В следобедните сесии ще се опитае да обединим отделните части. Ще използваме симулация на разговор с млади хора и формиращи политиката ръководни фигури, за да:

- разгледаме отново наученото;
- предвидим предизвикателствата;
- се подготвим с обосновка и стратегии.

Презентация: Въведение в темата за „най-добрия интерес“

1. Обзор

Най-добрият интерес на детето е както ръководен принцип — основополагащо послание на Конвенцията, така и отделен член от нея. Споменава се в редица разпоредби и е изложен в обобщен вид в първата част на член 3:

Член 3, КООНПД

Част 1: “Висшите интереси на детето са първостепенно съображение във всички действия, отнасящи се до деца, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, от съдилищата, административните или законодателните органи.”

Ето какво изтъква ООН за този ръководен принцип (основополагащо послание):

“Когато държавните власти вземат решения, засягащи деца, висшите интереси на детето следва да бъдат **първостепенно съображение**. Този принцип се отнася за решения на съдилищата, административните и законодателни органи, както и за обществени и частни институции за социално подпомагане. Разбира се, това е едно от основополагащите послания на КООНПД.”

2. Какво означава това за вашата работа?

Когато вземаме решения, които ще засегнат дете...

- >>> следва да отчетем **въздействието** на това решение върху детето и да вземем решение, което ще е **най-добро за него**;
- >>> можем да направим това единствено въз основа на **информация** за детето: от самото дете, от това, което на вас ви е известно, и от други, които имат определена роля в живота на детето;
- >>> следва да отчитаме както **физическите** потребности, така и **емоционалните** и **духовните**, както и потребностите, свързани с **развитието**: с други думи, решението следва да се основава на **дългосрочните** потребности на детето, както и на неговите непосредствени съображения относно **безопасността** и **сигурността** му.

Оценката за установяване на най-добрия интерес на детето зависи от събирането на информация и мнение от **множество източници**. Важно е мнението на детето, важно е и вашето мнение, както са важни и мненията на **родното семейство**, приемното семейство, учителите, директорите на училища, младежките ръководители и на други, които познават детето.

ВАЖНО!

Казус: Неразделяне на братя и сестри

“Деца от ромски произход са били настанени в системата за алтернативна грижа преди 2 години. Били са 8 деца и е било невъзможно да ги настанят на едно място. Настанили са ги в 4 семейства, което отначало е създавало затруднения, но с течение на времето, след 2 години, е бил отчетен голям напредък: децата са участвали много активно в ежедневието на мястото, в което са били настанени. Но родителите бяха загубили родителските си права и това означаваше, че тези деца трябваше да се подготвят за осиновяване. Разговаряхме с приемните родители, за да ги подготвим за евентуално осиновяване и по време на тези разговори се срещнахме също с представители на централите за социално подпомагане. Междувременно, центърът за социално подпомагане се опита да намери семейства, които биха осиновили 4 деца, но това се оказа невъзможно: някои деца можеше да бъдат осиновени, но други трябваше да останат там, където бяха настанени за неопределено време. Тогава решихме, че ще се опитаме да създадем специално място за настаняване, където всички братя и сестри да бъдат заедно: кое е по-важно — да се намери семейство или децата да живеят всички заедно като семейство? Обединихме се около решението да ги съберем всички заедно и да подкрепим този вариант на дългосрочен план за грижа.”

3. В търсене на баланса: физически и емоционални потребности

Ако едно дете иска да поддържа контакт с родител-насилник, как да се намери балансът между силните емоционални потребности и възможните физически опасности?

Какъв трябва да е отговорът: „Да“ или „Не“?

4. В търсене на баланса: днес и утре

Ако решите да нарушите доверието на дете, за да го защитите, как това ще се отрази на взаимоотношенията ви?

Как ще се отрази това на способността на детето да се доверява?

5. В търсене на баланса: какво мисли детето и какво мислят другите

16-годишно момиче се оплаква от ограниченията, които ѝ поставя приемното ѝ семейство относно това да се вижда с приятели. Виждате, че ограниченията са важни, но знаете, че детето ще продължи да не ги спазва, защото приятелите ѝ са важни за нея.

Какво ще направите? С кого ще разговаряте? Как ще балансирате различните искания и желания?

6. Зачитане на желанията на детето

Желанията на детето винаги ще бъдат важно съображение при оценяването на най-добрия интерес на детето, а правото на участие ни казва, че те винаги трябва да се **вземат предвид!**

Това не означава, че винаги трябва да правиш точно това, което иска детето, но...

- >>> Не забравяйте, че това **да се наложиш над дете** винаги има някакви (отрицателни) психологически последици: те трябва да се отчитат при вземането на всяко решение.
- >>> Не забравяйте, че **понякога детето действително знае по-добре** от вас какво е добре за него самото: детето знае какво е важно за него, с какво може да се справи и какво не би изтърпяло.

7. Правото на автономност

Правото на детето на автономност (контрол върху собствените решения) е важно: когато можем да го уважим, трябва да го направим!

- >>> В **емоционално** отношение: желанията на детето може да са отражение на дълбоки емоционални потребности, а отричането им може да доведе до дългосрочна вреда
- >>> По отношение на **развитието**: всяко дете следва да започне да взема собствени ре-

“Ако не ме послушаш и вместо това вземеш (лошо) решение, от което аз не съм доволен, това ще доведе до проблем и за мен и за теб. Тогава ще се наложи да вземеш друго решение, което ще отнеме повече време и пари.”

Млад човек в алтернативна грижа

шения и да добие увереност, че е способно да прави това. Като вземаме решения вместо детето, ние му отнемаме възможността да се учи и да развива собствените си умения за вземане на решения

>>> От **практическа** гледна точка: детето може да се съобрази с нашето решение, така че може даже изобщо да не стигнем до това, което сме мислели за „най-добро“!

8. Акт на обсъждане и договаряне

Принципът за „най-добрия интерес“ е тясно свързан с принципа за участие.

Не забравяйте, че при решения, засягащи детето...

Детето има **право** мнението му да бъде изслушано и взето предвид.

Когато става въпрос за оценяване на най-добрия интерес на детето, това мнение е важен фактор:

>>> Трябва да го **изслушате**!

>>> Трябва да можете да го **чуete**!

>>> Трябва да можете да **съобщите** и **обясните** концепцията си за най-добрия интерес, ако детето го разбира по друг начин.

Бележки

- > Осъзнаване, че определянето на най-добрия интерес на детето не е лесна задача и признаване на важната работа, извършвана от специалистите в системата за грижа за деца.
- > Напомнете им, че макар често да изглежда, че решението тежи на техните плещи, оценката за установяване на най-добрия интерес е мултидисциплинарно решение: с него следва да бъдат ангажирани редица заинтересовани страни.
- > Насочете вниманието на участниците към стр. 23 в публикацията „Гарантиране на правата на детето“, където е представено обобщение на най-добрият интерес на детето. Може също да насочите вниманието им и към диаграмата на стр. 26.

9. Процедурни гаранции: определяне на най-добрия интерес

Когато се опитвате да определите кое би било в най-добрия интерес на детето, уверете се, че:

1. сте изслушали това, което **детето има да каже** (и сте взели под внимание неговата степен на зрялост и способност да оценява възможните последствия);
2. сте оценили мненията, отношенията, възможностите и желанията на **членовете на семейството на детето** (включително на родителите, братята/сестрите, възрастни роднини и други близки хора), като се има предвид естеството на отношенията им с детето;
3. сте преценили ежедневната **жизнена среда** на детето — понастоящем, преди и в бъдеще;
4. сте отчели възможните въздействия на **разделянето или реинтеграцията** — когато това е актуално;
5. сте отчели потребностите от развитие на детето;
6. сте взели в предвид **други важни въпроси** — например, религиозни или културни потребности.

>>> Чак след това разгледайте доколко е подходящ всеки възможен вариант на грижа.

10. Процедурни гаранции: „първостепенно съображение“

Винаги когато има вероятност едно дете да бъде засегнато от дадено решение, неговият най-добър интерес следва да бъде **първостепенно съображение**.

Не забравяйте...

- >>> **Винаги когато** вземаме решение, засягащо дете, следва да отчитаме какъв е неговият най-добър интерес. Това означава събиране и оценяване на информация от различни източници.
- >>> Въпреки, че трябва да дадем приоритет на най-добрия интерес на детето, следва също да се отчитат и правата и основателните интереси на другите хора като родители, братя/сестри, учители или други лица, осъществяващи грижата.
- >>> Следва да се отдаде предпочитание на решението, което е най-благоприятно за детето. Тук се включват и краткосрочните и дългосрочни съображения.

Не забравяйте, че оценяването на най-добрия интерес на детето не е нещо, за което има формула: то винаги трябва да се прави за всеки отделен случай и зависи от конкретните обстоятелства във всеки един момент и по отношение на конкретното дете.

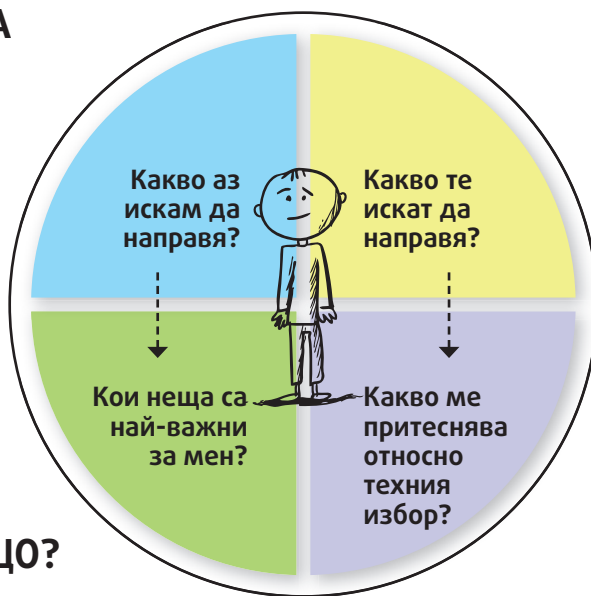
Винаги следва да оставяте отворена възможността за преглед и, ако е необходимо, преизглеждане на решенията. Нещата може да се променят!

ВАЖНО!

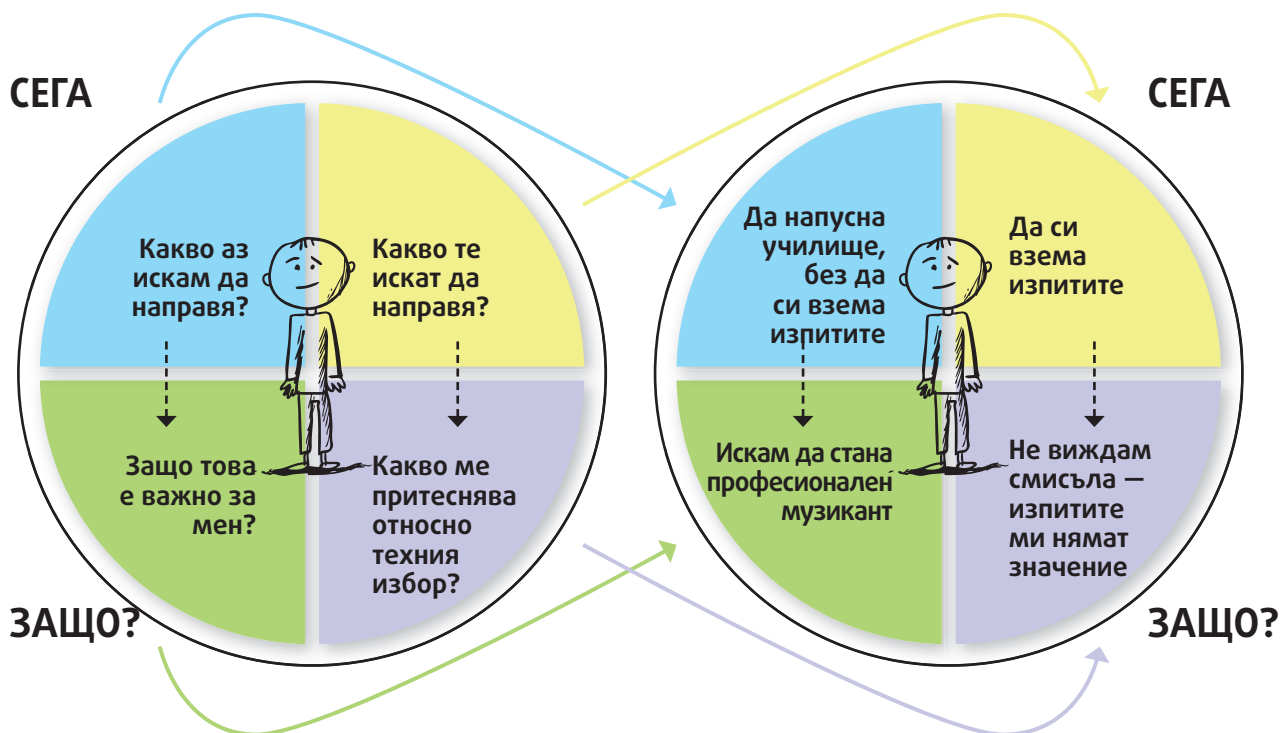
Диаграми за задачата: През погледа на детето

Диаграма 1 (да бъде показана)

СЕГА

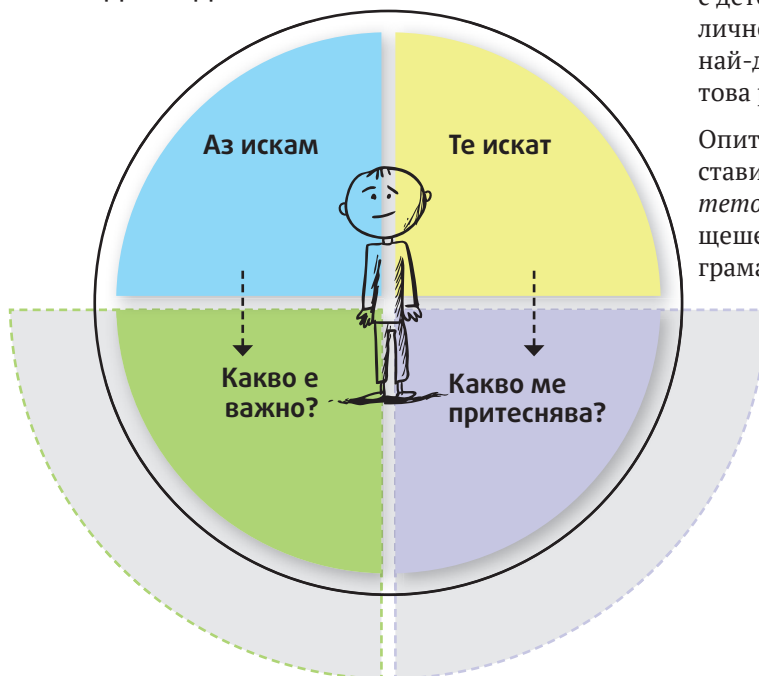

Диаграма 2: Пример (да бъде показана)

Диаграма 3: Материал за раздаване на участниците

През погледа на детето

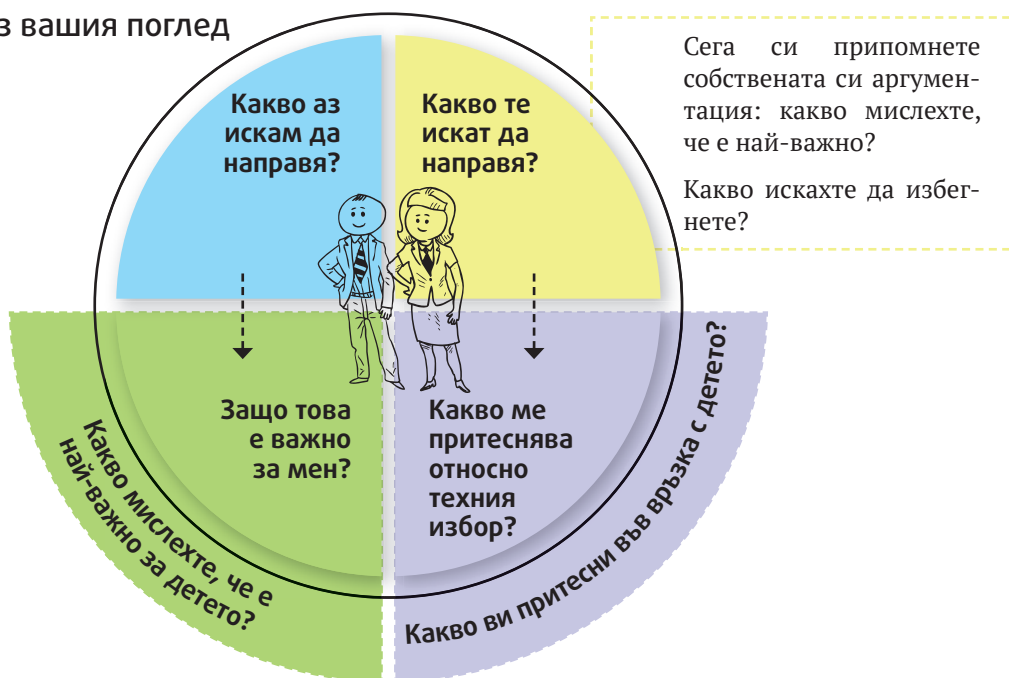

Помислете за някакво решение, което е трябвало да вземете, когато с детето сте били на различно мнение относно най-добрия ефект от това решение.

Опитайте се да си представите *какво мисли детето*. Как мислите, че то щеше да попълни диаграмата?

Диаграма 4 (да бъде показана)

През вашия поглед

Задача за групова работа:

- >>> Обсъдете дали вашите притеснения и притесненията на детето са били едни и същи и дали счехте едни и същи неща за важни?
- >>> Търсете начини за помиряване на тези различните приоритети.

СЕСИЯ

Правото на недискриминация

6

СЕСИЯ 6:

ПРАВОТО НА НЕДИСКРИМИНАЦИЯ

Обобщение

В тази сесия целта е да се направи преглед на много от съображенията, вече дискутирани в предишните сесии, както и да се запознае аудиторията с идеята за положителна и отрицателна дискриминация. Ще разгледаме някои от допусканията, които правим, когато работим с млади хора.

План на сесията

1	Задача: „Напред—назад“	30 мин.
2	Разбор след приключване на задачата	25 мин.
3	Упражнение за повишаване на тонуса	5 мин.
4	Презентация: Въведение в темата за дискриминацията	10 мин.
5	Дискусия: Преживяло ли е дискриминация някое от поверените ви деца?	20 мин.

Цели

- Да се разбере важността на равенството и недискриминацията;
- Да се представят различните форми на дискриминация: пряка, непряка и структурна;
- Да се спрем на някои от групите, които често са обект на дискриминация, и да се изследват начините за избягването ѝ в нашата работа

Подготовка и необходими материали

- За първата задача ще ви трябва много пространство: участниците трябва да могат да застанат на стартова линия (и да правят стъпки напред и назад). Стартовата линия може да се маркира с въже (вж. диаграмата на стр. 79)
- Размножете картите за ролевата игра на стр. 82.
- Подгответе слайдове за презентацията.
- Направете слайд или запишете на флипчарта списъка с групите на стр. 83-84

Указания за сесията

Задача: „Напред—назад“

1. Съобщете на участниците, че сесията ще започне с ролева игра. Раздайте на всеки по една карта с описана роля и помолете участниците да я прочетат за себе си, без да споделят текста с останалите.

- Ако учебната зала не е достатъчно голяма, може да се наложи да проведете упражнението другаде, даже навън! Ако случаят е такъв, трябва да предупредите участниците в края на предходното сесия, така че да не се губи време при преместването. Може да се наложи да съкратите времето за задачата с 5 минути, за да се даде възможност на участниците да се върнат в семинарната зала.

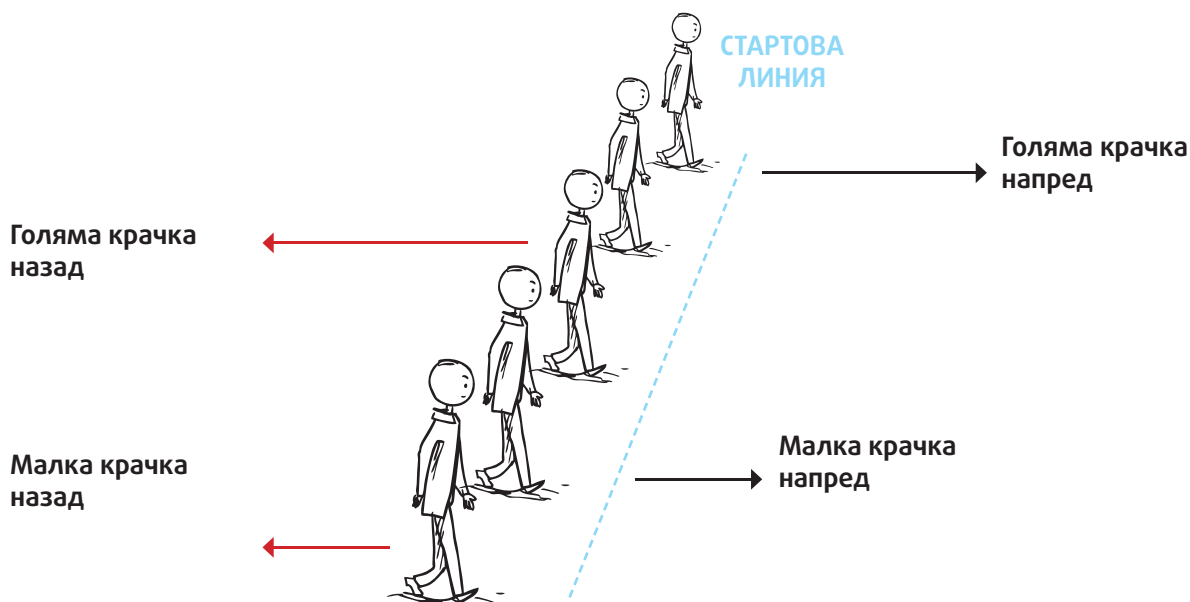
Полезни съвети

2. Помолете участниците да си се представят в съответната роля. Може да използвате някои подтикващи към влизане в роля въпроси, за да подпомогнете процеса — например, да ги помолите да си представят:

- > къде прекарват най-много от времето си;
- > хората, с които прекарват най-много време;
- > нещата, които обичат да правят и нещата, които не обичат да правят

Кажете им, че могат спокойно да добавят свои подробности, като се съобразят с малкото информация на картата. Трябва да си представят някои от подробностите от ежедневието на дете като описаното.

3. Поканете участниците да застанат един до друг по протежение на стартовата линия (вж. диаграмата). Кажете им, че ще прочетете редица твърдения, а те трябва да помислят за това как всяко събитие би се отразило на „тяхното“ дете. Следва да пристъпват назад или напред от линията, спазвайки следните указания:

Указания

- Ако информацията в твърдението е добра новина за вас, направете крачка напред. Направете голяма крачка, ако новината е чудесна или малка крачка, ако е просто добра.
- Ако информацията в твърдението е лоша новина за вас или ще внесе затруднения в живота ви, направете крачка назад — голяма крачка, ако представлява голямо предизвикателство или спънка, или малка крачка, ако нещата не са чак толкова зле.
- Ако твърдението не се отнася за вас или няма да ви се отрази по никакъв начин, останете на мястото си.

Полезни съвети

- Ако участникът с карта с ролята на глухото дете се чуди как да реагира при прочитане на твърденията, опитайте се да не отговаряте директно: напомнете на участника, че сега е в ролята на някой, който не чува почти нищо. Кажете му да вземе участие в задачата по начин, който счита за най-подходящ.

4. Изчетете твърденията, като оставяте време помежду им, за да могат хората да направят своята крачка.
5. След като сте прочели всички твърдения, помолете участниците да се огледат и да видят къде са застанали колегите им. Дайте възможност на няколко човека да направят кратко изказване от името на „детето си“ и да обяснят защо са се придвижили точно по този начин напред или назад. После поканете всички в кръг, за да направите разбор на изпълнението на задачата.

Разбор след приключване на задачата

6. Започнете с излизане от ролята. Може да помолите всички да извикат името си (истинското), когато преброите до три. Напомнете им, че дискусията, която следва, ще изисква да приемат собствената си самоличност.
7. Използвайте някои от следните въпроси, за да установите какви чувства и впечатления е породила задачата у тях:
 - > Как се чувствахте в хода на изпълнение на задачата? Как се чувствахте, когато се придвижвахте по-бързо или по-бавно от другите?
 - Забележка: Може да попитайте участника в ролята на глухото дете как се е чувствал, при положение че не е бил в състояние изобщо да вземе участие.*
 - > Успяхте ли да се идентифицирате с „детето си“? До каква степен ви беше лесно да си се представите в ролята на някой друг?
 - > Кое от твърденията представляваше особена трудност за вас в отредената ви роля? Защо?
 - > Мислите ли, че някои от тези твърдения е пример за дискриминация? Защо?
 - > Считате ли, че поверените ви деца са били някога през живота си жертва на дискриминация? Обяснете защо смятате, че са били или че не са били.

Упражнение за повишаване на тонуса

8. След дългия разбор на груповата работа участниците може да са уморени и затова можете да използвате кратко упражнение за повишаване на тонуса преди да представите информацията за дискриминацията. Следното упражнение включва известно физическо движение, но спокойно може да изберете друго упражнение, което считате за по-подходящо.

“Всички, които...”

9. Наредете всички столове в кръг — толкова столове, колкото са участниците (вашият стол следва да не се поставя в кръга). Застанете в центъра на кръга, обяснете, че този, който е в центъра на кръга, трябва да състави твърдение, започващо с „всички, които...“. Ако твърдението се отнася до някои от седящите в кръга, те следва да си сменят местата възможно най-бързо. А човекът в центъра на кръга следва да се опита да си намери свободен стол в момента, в който хората започнат да се движат.
10. Дайте няколко примера:
- > Всички, които са с пола...
 - > Всички, които говорят чужд език...
 - > Всички, които обичат шоколад...
 - > Всички, които работят с деца... (това твърдение трябва да раздвижи всички!)

- > Кажете им, че трябва да се преместят, ако твърдението се отнася за тях!
- > Не се допуска блъскане!

Презентация и обсъждане: Въведение в темата за дискриминацията

11. Представете част от основната информация по темата за дискриминацията, като използвате точките на стр. 86.
12. В края на презентацията покажете на участниците списъка от стр. 88 (задача за размисъл). Помолете ги да помислят за поверените им деца: те изправени ли са пред някакви пречки в сравнение с други деца?
13. Дайте им няколко минути да помислят върху това и им разрешете да разменят мисли с колегите до тях.
14. През последните 10 минути поканете всички да изследват следните въпроси:
- > Открихте ли примери за евентуална дискриминация на поверените ви деца?
 - > Можете ли да помислите какво можете да направите, за гарантиране на равни възможности за тези деца?

ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ

Правото на
недискриминация

Съдържание

Кarti за задачата с ролевата игра „Напред — назад“	82
Твърдения за задачата	84
Презентация: Въведение в темата за дискриминацията	85
Задача за размисъл	88

Кarti за задачата с ролевата игра „Напред — назад“

Бележки

- > Има 24 карти: изберете си достатъчно за вашата група. Уверете се, че сте избрали по няколко от различните комплекти.
- > Можете да адаптирате или добавяте други твърдения към списъка на стр. 84-85, ако има други случаи, които считате за по-подходящи за вашата група.

Комплект 1: Деца в алтернативна грижа

На 14 години си и от 3-годишна възраст си прикован(а) към инвалидна количка. Някои от децата в училище ти „стъжняват“ живота по този повод, както и за това, че не живееш с родното си семейство. Поради увреждането си често не можеш да ходиш на училищни екскурзии или да участваш в някои дейности.

На 15 години си. Обичаш да играеш футбол и, когато беше малък, са ти казвали, че имаш данни да се занимаваш професионално с този спорт. Но напоследък си имаш разпави с полицията. Живееш в дома за деца и не се разбираш със социалния работник, поел твоя случай.

На 10 години си и с майка ти сте се преместили в друга държава, когато баща ти е починал. Майка ти е осъдена за кражба от магазин скоро след пристигането ви и в момента излежава присъдата си. Теб са те настанили в системата за алтернативна грижа и ти е трудно и без двата родители и в различната среда.

На 16 години си. Родителите ти са от Сомалия, но ти си роден тук. Ти си единственото тъмнокожо дете в училището. Някои деца ти викат „мръсен“ и „глупав“, а в профила си във фейсбук си получавал расистки заплахи. Живееш в дома на приемно семейство и през цялото време чувстваш, че приемните ти родители не те обичат така, както собствените си деца.

На 14 години си. Преди година ти и братята и сестрите ти сте били настанени на различни места в системата за алтернативна грижа. Всички останали са заедно, но прекалено далеч от теб, за да ги виждаш. В новото място, където си настанен(а), не си се сприятелил(а) с никого.

На 17 години си и скоро завършваш училище и си тръгваш от приемното ти семейство. Много си притеснен(а) за бъдещето си, тъй като са те скъсали на повечето изпити. Не знаеш къде ще живееш, нито как ще се издържа. Казано ти е, че трябва сам(а) да намериш пътя си в света и че приемните ти родители не могат да ти помагат повече.

На 16 години си и си бил(а) настанен(а) на 4 различни места в система за грижа за деца през последните 6 години. Всеки път, когато това се е случвало, ти се е налагало да сменяш училището. Не мислиш, че има на кого да се довериш. Скоро ще трябва да напуснеш системата за грижа за деца и няма къде да отидеш.

На 12 години си и от 5 години живееш в едно и също приемно семейство. От рождение си почти напълно глух(а). Харесва ти приемното ти семейство и през повечето време си щастлив(а) при тях, но често мислиш за „старата“ си майка, която вече не виждаш. Така и никой не ти каза какво се е случило и защо е трябвало да си тръгнеш.

На 11 години си и си ром. Настанен(а) си в системата за грижа за деца, защото от социалните служби са счели, че въщи не те гледат както трябва. Ти не искаш това, нито пък го иска някой от твоето семейство. В училище си обект на тормоз от страна на други деца, а и учителите се заяждат с теб.

На 13 години си и са те настанили в система за грижа за деца, докато се обработва молбата на семейството ти за убежище. Говориш местния език доста зле и не си се срещал(а) с твоя социален работник. В старото ти училище на изпитите винаги си се представял(а) най-добре от класа.

На 13 години си. Имаш обучително затруднение и ти е трудно в училище. Децата ти се подиграват, а учителите игнорират потребностите ти. Обичаш да рисува, но нямаш пари за материали. Настойниците ти не ти дават много свобода: не ти разрешават да излизаш след училище, а през уикендите — само под надзор.

На 14 години си. Бил(а) си обект на насилие от страна на родния ти баща и от 3 години живееш в системата за грижа за деца. В училище все имаш неприятности и си мислел(а) да сложиш край на живота си. Не искаш да разговаряш със социалния си работник, защото тя е прочела дневника ти преди няколко месеца без да поиска разрешението ти.

Баща ти е упражнявал насилие спрямо майка ти, в следствие на което преди 6 месеца си настанен в системата за грижа за деца. Искаш да видиш майка си, но твоят социален работник не разрешава. На 13 години си и мислиш, че може да си гей. Не знаеш към кого да се обърнеш.

На 15 години си и от 6-годишна възраст си настанен(а) в системата за грижа за деца. Имаш много добри отношения с твоя социален работник. Тя се среща с теб редовно и ти разрешава да й звъниш, когато искаш да обсъдиш нещо. Харесва ти в училище и имаш много приятели, но не можеш винаги да бъдеш с тях в извънкласните дейности, защото нямаш пари.

На 12 години си и от 4 години живееш с приемното си семейство. Там си много щастлив(а): имаш си собствена стая с компютър и телевизор, а приемните ти родители са мили и те обичат. Винаги са готови да те подкрепят, когато нещата се объркат.

На 15 години си и искаш да станеш професионален музикант. Свириш в група с приятели от училище, но приемните ти родители те „натискат“ да отделяш повече време за учене. Не ти дават джобни пари и не ти разрешават да излизаш, освен ако „не си поемеш сам(а) разходите за това“.

Комплект 2: Деца, живеещи в родното си семейство

На 17 години си и скоро завършваш училище. В къщи разполагаш със собствена стая и родителите ти са заможни. Очаква се резултатите ти от изпитите да са много добри и понастоящем кандидатстваш в различни университети.

Семейството ти се е преместило в страната преди няколко години. То е много важно за теб и имаш много близки отношения със сестра си. И двамата ти родители са безработни и в училище ти се подиграват, че изглеждаш „мръсен“/ „мръсна“ и че си имигрант.

Вкъщи не ти е никак лесно. Майка ти е алкохоличка, а баща ти — инвалид. Ти си основният му гледач. Би трябвало да получиш подкрепа от общината/социалната служба, но социалният работник почти не поддържа връзка с вас. На 14 години си и си мюсюлманин/ка.

На 17 години си и баща ти ти е намерил работа в местна фирма. Не ти харесва в училище и наистина с нетърпение очакваш да свърши училището и да се впуснеш в „истинския живот“. Надяваш се да се преместиш в отделен апартамент с приятелката си.

На 14 години си. На много ранна възраст си претърпял(а) катастрофа и оттогава си в инвалидна количка. Трудно ти е да се срещаш с приятели след училище и чувстваш, че тях ги събират много неща, които за теб са недостъпни.

На 16 години си и имаш гей връзка. Не знаеш дали да кажеш на родителите си. Те много се гордеят с теб, тъй като се справяш добре в училище. Притесняваш се как ще се справиш, когато партньорът ти отиде да учи в колеж в друга част на страната.

От ромски произход си и в училище те тормозят лошо. Семейството ти се е опитвало да разговаря с учителите, но те не искат да се занимават. Често бягаш от училище и се мотаеш с по-големи деца. Някои от тях си имат неприятности с полицията.

На 17 години си и изповядваш мюсюлманската религия. Не си сигурен(а) какво ще правиш като свършиш училище: в региона няма работа и семейството ти е в затруднено финансово положение. Искаш да постъпиш в колеж, но родителите ти са казали, че трябва да започнеш да поемаш своя дял от разходите в къщи.

Твърдения за задачата

- Всички от твоя клас се събират този уикенд да хапнат навън в ресторант.
- Обажда ти се твоят социален работник, че се налага да отложи днешната ви среща (ако нямаш социален работник, , си остане на мястото!).
- Трябва да платиш за нов учебник по математика: учителят по математика казва, че всеки трябва да го има, за да издържи изпита.
- На всички в училище е поставена задача да напишат съчинение на тема „Моето семейство“. Най-добрите съчинения ще се публикуват в училищното списание.
- Класът ти ще ходи на къмпинг ваканция в планината! Даден ти е списък с неща, които трябва да си вземеш с теб.
- Искаш да подадеш официално оплакване срещу възрастен в училището, който подхожда към теб със сексуални намерения.
- Имаше голям протест на неонацистки групи през уикенда.
- Директорът на училището държи реч относно важноста на университетското образование. Онези, които учат в университет, ще успеят в живота!
- Притесняваш се да започнеш физическа връзка с някого. Нужен ти е съвет.
- Урок в училище на тема ХИВ/СПИН разглежда опасностите, които крият хомосексуалните връзки.
- Днес следобед имаме спортен полуден!
- В училище стартира нов клуб по интереси, посветен на механиката. На всички момчета са дадени писма до родителите им с въпрос дали искат да се запишат.
- Местният кмет държи реч, в която обвинява ромската общност и имигрантите за увеличената престъпност.

- Днес на обед имаше свинско.
- Станало е ясно, че една от учителките е лесбийка. Профилът ѝ във фейсбук е пълен с коментари с език на омразата и децата открито ѝ се присмиват в училище.
- В училище ще гостува местна знаменитост. Две момчета са помолени да го приветстват и да го разведат из училище.
- Случайно дочуваш как учителят ти казва, че „белите хора са по-интелигентни от тези от другите раси“.

Презентация: Въведение в темата за дискриминацията

1. Правото на недискриминация

Недискриминацията е самостоятелно **право**, а също и **принцип**, който следва да се прилага във връзка с всички решения, засягащи деца.

Правото на недискриминация е закрепено в член 2 от КООНПД.

Този член се състои от 2 части:

- >>> Първата част гласи, че следва да се уверим, че **правата на всяко дете, са зачитани и осигурени**, независимо от етническата му принадлежност, цвета на кожата, пола, родния език и пр.
- >>> Втората част гласи, че когато едно дете е в **неравностойно положение** на едно от горните основания, ние следва да **вземем всички подходящи мерки и да осигури**м отстраняването на всяко неравностойно положение.

“Ако бях магьосник, щях да взема всичките мозъци на света и да ги направя неспособни да виждат неща като цвят на кожата, пол, религия. Бих направил всички тези неща, за които хората съдят, невидими през цялото време.”

Млад човек в алтернативна грижа
(видеоматериал „Гласове“)

2. Разбиране на правото на недискриминация

- >>> Недискриминацията е друг начин да се погледне на **равенството**. Недискриминация означава всички да са **равни по права и достойнство**.
- >>> Дискриминацията представлява **несправедливо** отношение или практики.

Правото на недискриминация е различно от разпоредбите на другите членове: става дума за **сравнение** с други деца. Дете, което е обект на дискриминация, е в неравностойно положение **в сравнение с другите деца**.

ВАЖНО!

3. Правата на детето предоставят основни минимални гаранции

Всички други членове:

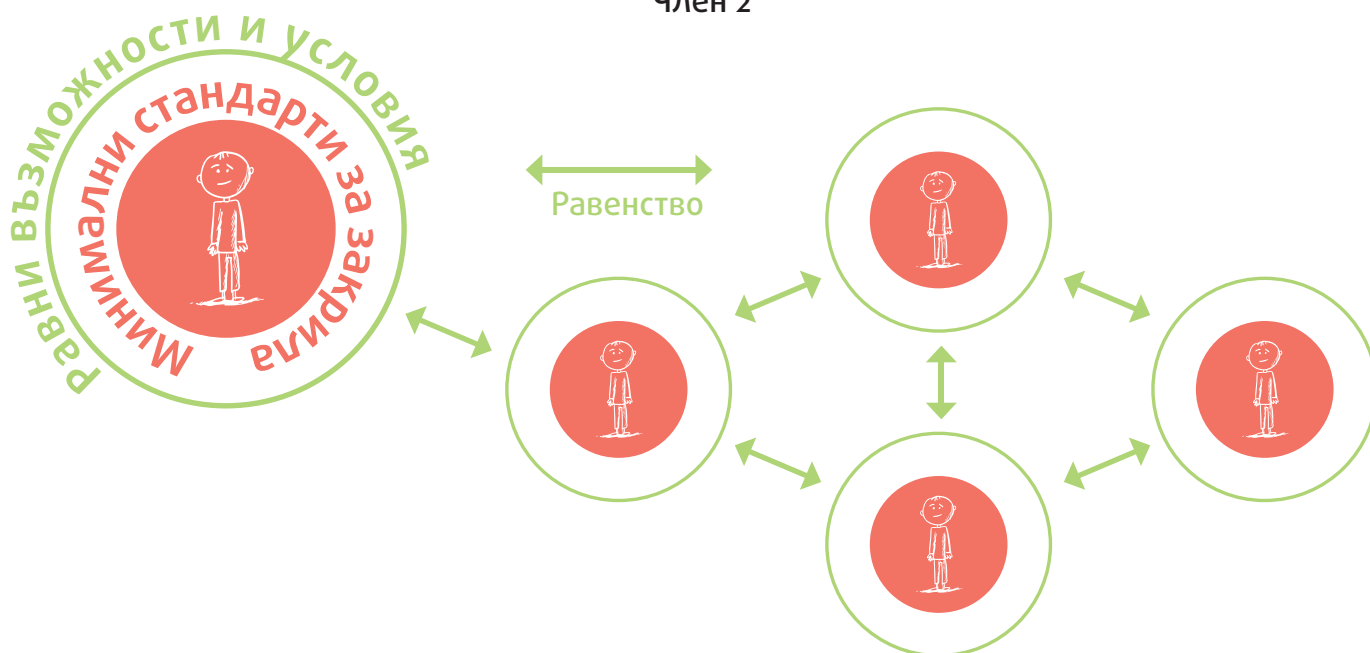
гарантират хуманно, достойно отношение, което зачита достойнството и личността на детето.

Например:

- Не поставяйте в опасност живота на детето!
- Не му причинявайте физическа вреда!
- Не го унижавайте!
- Осигурете на детето образование!

4. Член 2 гарантира равни възможности и условия

Член 2

5. Форми на дискриминация: пряка

Пряка дискриминация е налице, когато набележим един човек или група хора и ги третираме различно поради начина, по който ги възприемаме. Например:

- „Момчетата ще учат металообработване, а момичетата — готварство.“
- „Това дете е бежанка и може да не остане дълго в нашето училище. Затова няма да ѝ разрешим да се яви на прослушването за участие в училищната пиеса.“
- „Ромските деца трябва да учат в отделни паралелки.“
- „Няма да ти разрешим да имаш връзка с човек от същия пол.“

Тези деца са **лишени възможности**, защото сме направили **несправедливо допускане** относно това, какво могат да правят или може да харесват да правят.

6. Форми на дискриминация: непряка

При **непунктата дискриминация** пренебрегваме или забравяме за различията, които имат значение, и прилагаме едни и същи правила и принципи към всички — дори когато за някои деца няма полза от тях или това активно ги поставя в неравностойно положение.

Например:

- „Ще прочета твърденията на глас“ — *дори когато има глухо дете в класа ми.*
- „Всички ще отидем на къмпинг!“ — *дори когато едно от децата е в инвалидна количка и няма да може да участва.*
- „Всички трябва да прочетете тази статия за домашно“ — *дори когато едно от децата не може да чете на този език, защото не му е роден.*

Тези деца не могат да участват и са лишени от възможности, защото **въобще не сме отчели** техните различни способности или пречките, пред които са изправени.

7. Форми на дискриминация: структурна

Структурната дискриминация е термин, който се използва за описание на **правилата, моделите на поведение и нормите**, битувачи в обществото или в дадена институция, които създават пречки за определени групи хора.

Например:

- Често срещаният предразсъдък, че „ромите имат престъпни наклонности“, дава отражение на начина, по който се гледа на тях и по който полицията, учителите и другите деца, както и обществото като цяло, се отнасят към тях.
- Когато деца, лишени от родителска грижа, навършат 18 години, те не могат повече да разчитат на подкрепа от държавата или родителите си.
- Споделяното от много хора схващане, че хомосексуалните връзки не са нормални или че са нещо „нездравословно“, означава, че децата не винаги се чувстват свободни да обсъждат такива връзки или да започнат връзка с някои от същия пол.

„Младежите са наистина уплашени, защото трябва да напуснат, когато станат на 18. Чувал съм, че някои от тях дори пропускат часове, за да останат в дома още една година.“

Млад човек в алтернативна грижа (видеоматериал „Гласове“)

8. Какво означава това за нашата работа?

- Винаги мислете за допусканията, които правите по отношение на деца от групите в неравностойно положение.
- Не забравяйте, че децата в алтернативна грижа са в неравностойно положение в много отношения: внимавайте за трудности, които те срещат.
- Винаги се опитвайте да доловите препятствията, които може да попречат на някои деца да се възползват напълно от правата си.
- Към децата се отнашайте като към личности и изхождайте за всяко решение от конкретния случай.

- **Не трябва да се отнасяме различно към две различни деца**, просто защото например едното е с различна етническа принадлежност, увреждане, сексуална ориентация или пол...

...когато нито едно от тези неща няма отношение към въпросното решение или отношение.

- Ние трябва да **вземем мерки и активно да подкрепяме** дете, когато например неговата етническа принадлежност, увреждане, сексуална ориентация или пол означава, че то е в неравностойно положение и не може да се възползва напълно от правата си.
- Трябва да сме наясно с възможностите, от които децата в алтернативна грижа нямат възможност да се възползват, или с поведението, на което са подложени поради факта, че са настанени в системата за грижа.
- Трябва да **поставяме под съмнение** и да **оспорваме** структурните допускания, правила или норми, които поставят някои деца в неравностойно положение

Бележки

- > Насочете вниманието на участниците към стр. 22 и страници 43—45 в публикацията „Гарантиране на правата на детето“, където е разгледан принципът на недискриминация.

Задача за размисъл

Работите ли с дете, което е...

- >>> от женски пол?
- >>> с увреждане?
- >>> на което българският не е роден език?
- >>> от ромски произход?
- >>> имигрант?
- >>> хомосексуално?
- >>> транссексуално?
- >>> тъмнокож африканец или азиатец?
- >>> член на етническо или религиозно малцинство?
- >>> член на каквато и да е друга група, която в общия случай е обект на дискриминация?

Можете ли да назовете пречките, пред които е трябвало да се изправи то, в сравнение с децата, които не принадлежат на такива групи?

СЕСИЯ

Посрещане на
предизвикателството

7

СЕСИЯ 7:

ПОСРЕЩАНЕ НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТО

Обобщение

Покрили сме голямо количество информация, така че това и следващата сесия са възможност за участниците да започнат да мислят за практическото ѝ приложение в работата си. В настоящата сесия ще се подготвят за ролева игра, в която ще симулират някои от разговорите, които може да имат като се върнат на работното си място.

План на сесията

1	Въведение в последните две сесии	5 мин.
2	Презентация и обсъждане: Да кажем на младите хора за правата им!	25 мин.
3	Представяне на ролевата игра	10 мин.
4	Задача: Подготовка на ролевата игра в малки групи	30 мин.
5	Ролева игра: Разговор 1	20 мин.

Цели

- Да се затвърди наученото от предишните сесии;
- Да се разбере важността на това да се ангажират младите хора и да се спечели подкрепата им за ефективното осъществяване на правата на детето;
- Да се предвидят предизвикателствата пред осъществяването на правата на детето и да се изследват стратегии за справянето с тях.

Подготовка и необходими материали

- При възможност опитайте се да наберете на компютъра въпросите, които участниците бяха записали на самозалепващи се листчета в началото на деня. Ако нямате такава възможност, уверете се, че самите листчета са на разположение.
- Погрижете се участниците да носят на сесията своя екземпляр от изданието „*Научете повече за правата си!*“;
- Размножете картите за ролевата игра на стр. 97-98. Трябва да има достатъчно екземпляри от всяка карта за една четвърт от групата: ако има 20 участници, подгответе по 5 екземпляра от всяка карта за ролевата игра.
- На групите ще им трябват дъски за флипчарт и маркери.
- Подгответе слайдове от бележките за презентация на стр. 96.

Указания за сесията

Въведение в последните две сесии

1. Започнете сесията с констатацията, че в хода на обучението са въведени редица нови понятия и идеи. Това вероятно е породило голям брой въпроси в съзнанието на участниците. Обяснете, че това и следващата сесия ще се използват за работа по 4 ключови въпроса:
 - > Какво означава това за нашата работа и как можем да го приложим на практика?
 - > Какви трудности и предизвикателства е вероятно да срещнем?
 - > От каква подкрепа е вероятно да се нуждаем или какво би ни било от помощ?
 - > Кой може да ни подкрепи и да ни помогне и как?
2. Обяснете, че по въпросите (по-горе) ще се работи основно чрез ролева игра, в която участниците ще си представят какви обсъждания може да имат, като се върнат на работното си място — първо с младите хора, а после и с началниците си и хората, отговарящи за формирането на политиката. За тази задача е предвидена част от тази сесия и част от следващата.

Презентация и обсъждане: Да кажем на младите хора какви права имат!

3. Попитайте участниците какво мислят относно споделянето на съдържанието на това обучение с младите хора, с които работят. Биха ли се радвали да направят това?
4. Предразположете участниците да дадат своя коментар: можете да направите 2 списъка на флипчарта:
 - причини да споделим всичко;
 - притеснения, които изпитваме да споделим всичко.
5. Използвайте точките за презентация (стр. 94), за да допълните дадените от участниците отговори. Напомнете им, че всъщност това не е въпрос на избор! Възрастните, които носят отговорности за млади хора, имат задължение да ги информират относно правата им!
 - > Помолете участниците в следващите 10 минути да разгледат изданието „Научете повече за правата си!“ заедно с колегата до тях. Помолете ги да обърнат по-специално внимание на страниците с рубрика „Бележник“ (вж. стр. 12, 18, 22, 24, 26, 30).
 - > Тези дейности биха ли били полезни за младите хора, с които работят?
6. След десетина минути ги помолете за кратък коментар. След това им представете ролевата игра.

Представяне на ролевата игра

7. Обяснете, че целта на тази задача е:
 - > да даде възможност на участниците да осмислят съдържанието, предадено в рамките на семинара;
 - > да ги подготви за разговорите, които те биха могли да проведат, като се върнат на работното си място;
 - > да премислят внимателно някои от предизвикателствата, които биха могли да срещнат, и да изследват възможни стратегии за справяне с тях.
8. Съобщете им, че в ролевата игра ще се „разиграт“ 2 „разговора“. Първият ще бъде с млади хора, а вторият — с ръководители и отговарящи за формирането на политиката специалисти. Може да им покажете диаграмите на стр. 96, за да обясните процеса.
9. Разделете участниците на 4 групи — по 2 групи за всеки „разговор“.

Разговор 1:

- **Група А:** Специалисти в системата за грижа за деца (1)
- **Група Б:** Млади хора

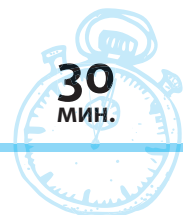
Разговор 2:

- **Група В:** Специалисти в системата за грижа за деца (2)
- **Група Г:** Формиращи политиката длъжностни лица

10. Раздайте картите за ролевата игра и помолете участниците да прочетат съдържанието на своята карта. Проверете има ли неясноти по задачата и кажете на участниците, че разполагат с 30 минути да си подготвят разговора. Обяснете, че първият разговор ще се „разиграе“ преди почивката, а вторият — в рамките на последната сесия.
11. Преди участниците да започнат да работят по групи, покажете въпросите от самоза-лепващите се листчета, които участниците са поставили в началото на деня. Помолете участниците да си отбележат всички онези (особено в Цвят 2), които считат, че може да имат отношение към работата на групата им.

Задача:

Подготовка на ролевата игра в малки групи

12. Когато са готови, кажете им, че могат да започнат подготовката по групи.

Полезни съвети

- Може да напомните, особено на групи Б и Г, че тази задача цели да **им помогне в работата**. Ето защо, те следва да се опитват да не създават карикатурни образи на млади хора или формиращи политиката ръководители, а следва да си представят някои от основателните притеснения, които може да изпитват членовете на тези групи.

Ролева игра: Разговор 1

13. След 30 минути извикайте всички групи обратно за провеждане на първия разговор. Наредете столовете така, че специалистите от системата за грижа за деца от група А да стоят срещу „младите хора“.
14. Напомнете им, че разговорът ще започне с кратка презентация от страна на двете групи, за която разполагат с 4 минути на група, за да може да остане достатъчно време за въпроси и дискусия.
15. Поканете специалистите в системата за грижа за деца да направят презентацията си, след което своята да направят и младите хора. После дайте думата на всички за въпроси.

- Ако времето позволява, можете да дадете думата и на другите 2 групи за въпроси. Препоръчително е обаче да дадете приоритет на участниците в този „разговор“ и да напомните на останалите, че ще има възможност да се спрете на техните въпроси след почивката. Могат да си отбележат каквото им се струва, че има отношение към „техния“ разговор.
- По време на въпросите помолете участниците да са кратки в коментарите и въпросите си.
- Опитайте се да гарантирате, че всички членове на двете групи са имали възможност да вземат участие — дайте приоритет на тези, които досега не са се включвали.

Полезни съвети

16. След 20 минути преустановете „разиграването“ на разговора и кажете на участниците, че следващата сесия започва с презентациите на групи В и Г.

ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ

ПОСРЕЩАНЕ НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТО

Съдържание

Презентация: Да кажем на младите хора какви права имат!	94
Задача: Схематично представяне на процеса (диаграми)	96
Задача: Карти за ролева игра	97

Презентация: Да кажем на младите хора какви права имат!

1. Три вида причини:

“Свидетели сме на добри резултати, когато нещата се правят в дух на сътрудничество — виждаме ги в университетите си, в работата си, в собствените си семейства — можем да видим резултатите от работата си.”

Социален работник

Съществуват различни причини, поради които следва да се уверим, че децата имат подходящо разбиране относно правата си:

1. **тични причини** — защото така е правилно;
2. **Прагматични причини** — защото ще помогне на детето и ще помогне на нас при работата ни с детето;
3. **Нормативни причини** — защото имаме задължение да правим това според КООНПД (и други нормативни актове).

2. Младите хора имат право да познават правата си!

- В **член 29** от КООНПД е разписано правото на детето на образование, насочено към „развитието на зачитането на човешките права и основните свободи“.
- В **член 13** от КООНПД е разписано правото на детето да „получава и предава информация и идеи от всякакъв вид“.

3. Система от морални ценности

Като разбират правата на човека и правата на детето, младите хора разполагат със система от **морални стандарти**, които те могат да прилагат както към собственото си поведение, така и към поведението на възрастните, с които се случва да общуват.

Младите хора следва да знаят, например, че да проявяваш насилие или тормоз спрямо някого е грешно — независимо дали става въпрос за насилие от страна на родител, учител или директно работещ с деца специалист от системата, или дори от страна на дете към друго дете.

Трябва да знаят, че имат **право** на отношение, което зачита *техните* права; също следва да знаят, че трябва да уважават правата на другите.

4. Увереност и овластяване

Ясните морални стандарти могат да допринесат за овластяването на младите хора. Те им дават увереност да се противопоставят на поведение, което нарушава техните права или правата на други.

- Това е важно за тяхното **развитие и емоционално благосъстояние**.
- Важно е за изграждането на **култура на зачитане** на правата на детето.
- Важно е също за целите на **носенето на отговорност...**

“Аз съм млад човек, отраснал в системата за алтернативна грижа. Опитът ми показва, че ако имаш подкрепа, можеш да промениш живота си; можеш да изпълниш очакванията си и да бъдеш пълноценен член на обществото.”

Младеж в алтернативна грижа

5. Носене на отговорност

Ако не се идентифицира нарушаването на правата, след което или да се реагира на момента, или да се подаде оплакване, няма носене на отговорност.

Младите хора имат нужда да чувстват, че са в състояние да **отстояват правата си**, и че всяко тяхно **оплакване ще бъде взето предвид**.

Носенето на отговорност означава...

- гарантиране наличието на адекватни системи за **наблюдение на нарушенията** и подаване на жалби;
- гарантиране, че тези механизми са известни на младите хора и те могат да ги използват (ако се налага при условията на поверителност);
- предприемане на последващи действия и мерки при съобщения за нарушения.

6. Изграждане на доверие

Ако младите чувстват, че правата им се зачитат и решенията се вземат в най-добрия им интерес, това би помогнало да се изградят по-открити взаимоотношения, **взаимоотношения на доверие**.

- Има по-голяма вероятност да споделят с вас притесненията и опасенията си.
- Има по-голяма вероятност да се отнасят към вас с уважение.
- Ще се научат да се доверяват и да поемат отговорност за другите.

“Деца обичат да научават и знаят правата си. Те чувстват и разбират своите отговорности.”

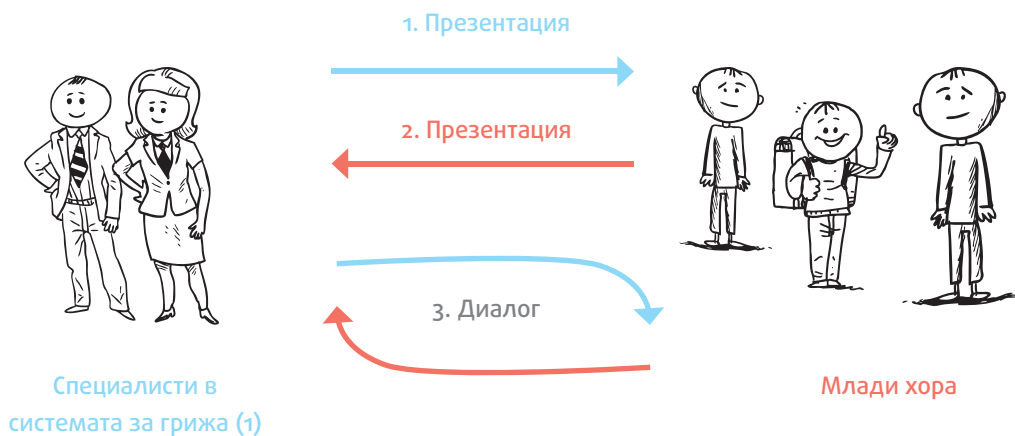
Социален работник

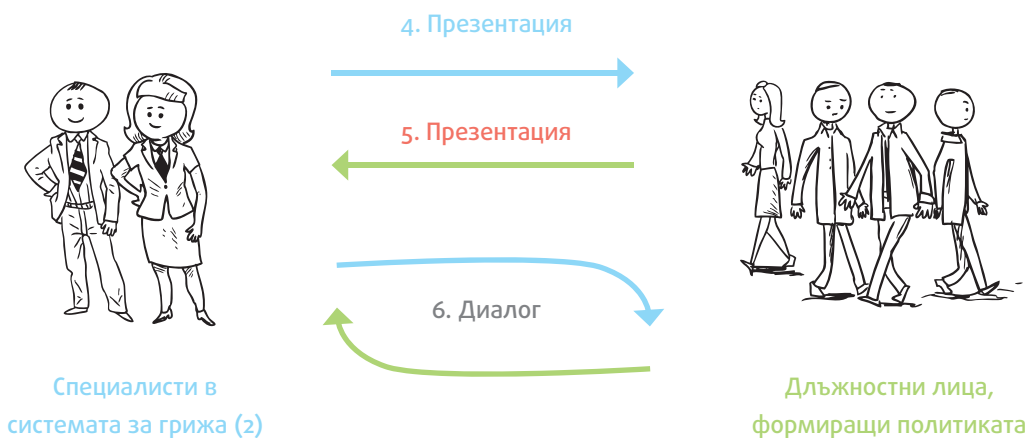
Едни открити взаимоотношения на доверие с децата, с които работите, са по-добрият вариант за децата, а за вас — по-удовлетворяващият!

Задача: Схематично представяне на процеса (диаграми)

Разговор 1

Разговор 2

Задача: Карти за ролева игра

Специалисти в системата за грижа за деца (група 1)

Презентацията към аудитория от млади хора

Ще изнесете презентация пред млади хора на възраст 14–16 г. на тема „Правата на детето“. Презентацията следва да се спре на това, **което е важно те да знаят по темата** – важно за тях и за вас, за да осъществяват по-добре правата на детето в работата си.

- Презентацията ви следва да не е по-дълга от 4 минути и след нея младите хора ще представят своята реакция. След това ще разполагате с десетина минути да обсъдите проявите се различия в мненията. Ще е необходимо да се опитате да се обедините около общ подход и разбиране по отношение на най-добрия начин да продължите напред.
- Не забравяйте с каква аудитория работите! Направете презентацията възможно най-разбираема и най-добре отговаряща на потребностите ѝ. Как можете да спечелите доверието на аудиторията и да я ангажирате да ви подкрепя в усилията ви?

Спрете се на следните въпроси:

- Какво е необходимо на **вас** (младите хора) да знаете за правата на детето и защо?
- Как това ще се отрази на начина, по който работим с вас?
- Какво можете **вие** (младите хора) да направите, за да ни подкрепите в усилията ни да ангажираме лицата, които отговарят за политиката за грижа за деца?

Специалисти в системата за грижа за деца (група 2)

Презентацията към аудитория от ръководители и формиращи политиката длъжностни лица

Ще изнесете презентация пред вашите началници и други длъжностни лица, отговарящи за формиране на политиката за грижа за деца. Презентацията следва да се спре на това, **което според вас е важно за тези ръководители и длъжностни лица да знаят (и да правят)**, така че вие да можете по-добре да осъществяват правата на детето в работата си.

- Презентацията ви следва да е не по-дълга от 4 минути и след нея ръководителите и длъжностните лица ще представят своята реакция. След това ще разполагате с десетина минути да обсъдите проявилите се различия в мненията. Ще е необходимо да се опитате да се обедините около общ подход и разбиране по отношение на най-добрия начин да продължите напред.
- Не забравяйте с каква аудитория работите! Как ще убедите тази група, че правата на детето са важни и че се нуждаете от подкрепата им?

Спрете се на следните въпроси:

- Защо правата на детето са важни при алтернативната грижа?
- Как трябва това да се отрази на начина, по който работим с младите хора?
- Какво можете **вие** (ръководителите и формиращите политиката длъжностни лица) да направите, за да ни подкрепяте при осъществяването на правата на детето?

Млади хора

Презентацията към аудитория от специалисти в системата за грижа за деца

Вие сте група от млади хора на възраст 14–16 години. По-късно ще се срещнете с група специалистите, които работят с вас, където те ще ви представят разбирането си за правата на детето и как планират да гарантират зачитането на вашите права. След това ще трябва вие да представите своята реакция.

- Трябва да подготвите презентацията с продължителност 4 минути, в която да очертаете **какво смятате за важно да знаят (и правят) специалистите, които работят с вас**, така че правата ви да са зачитани. След това ще разполагате с десетина минути да обсъдите проявилите се различия в мненията. Ще е необходимо да се опитате да се обедините около общ подход и разбиране по отношение на най-добрия начин да продължите напред.
- Не забравяйте с каква аудитория работите! Как ще уверите специалистите, които работят с вас, че това е важно и ще упражнявате правата си отговорно?

Спрете се на следните въпроси:

- Защо правата на детето са важни за вас (младите хора)?
- Защо правата на детето са важни за специалистите в системата за грижа за деца?
- Какви промени бихте искали да видите в начина, по който работят с вас специалистите от системата за грижа за деца? Мислете за проблемите, от които има най-голяма вероятност да са заинтересовани младите хора?

Ръководители и формиращи политиката длъжностни лица

Презентацията към аудитория от специалисти в системата за грижа за деца

Вие сте група от хора, отговарящи за политиката за грижа за деца. Предстои ви среща с група от директно работещи с деца специалисти, за да ви представят желанието си да видят по-добро осъществяване на правата на детето. След това представете своята реакция.

- Трябва да подготвите 4-минутна презентацията, в която да очертаете **някои от областите на политиката, които вие считате, че аудиторията вероятно ще определи като проблематични по отношение на правата на детето**. След това ще разполагате с десетина минути да обсъдите проявилите се различия в мненията. Ще е необходимо да се опитате да се обедините около общ подход и разбиране по отношение на най-добрия начин да продължите напред.
- Не забравяйте с каква аудитория работите! Как ще уверите специалистите, които директно работят с деца, че ще ги подкрепяте в осъществяването на правата на детето?

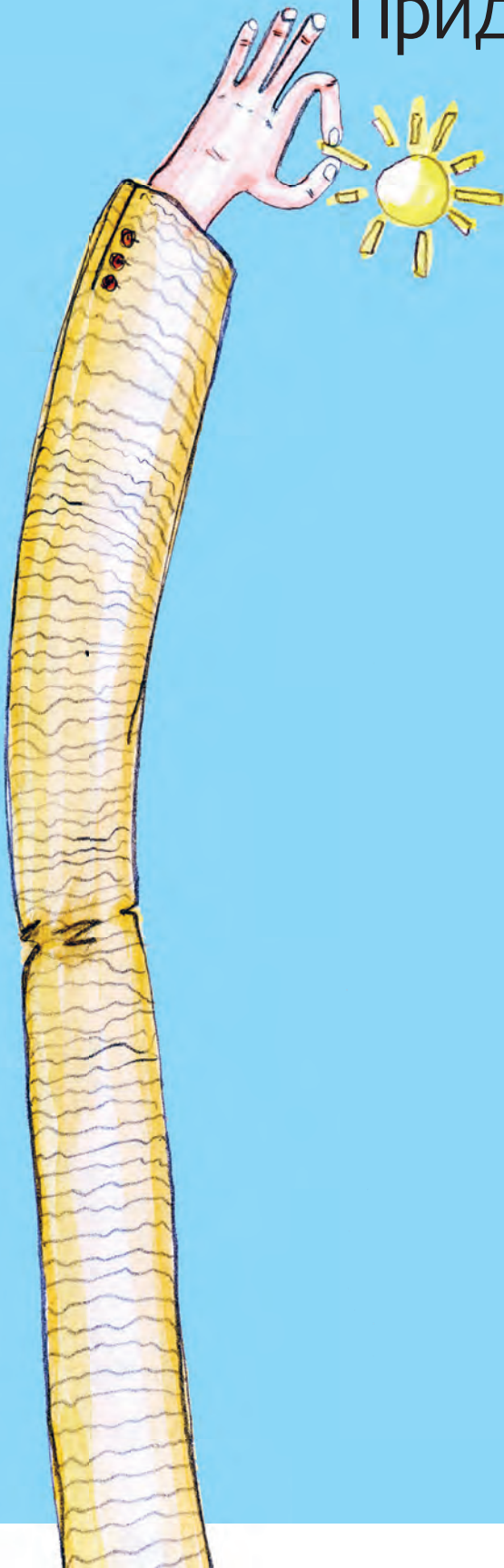
Спрете се на следните въпроси:

- Кои политики или области на политиката представляват предизвикателства за осъществяването на правата на детето?
- Кои от тези предизвикателства можете да адресирате вие (длъжностните лица, отговарящи за политиката) и как?
- Има ли политики или области на политиката, които не желаете или не можете да преразгледате?

СЕСИЯ

Придвижване
напред

8

СЕСИЯ 8:

ПРИДВИЖВАНЕ
НАПРЕД

Обобщение

В последната сесия е предвидено да се завърши ролевата игра и да се изследва доколко е приложима за работата на участниците. Също така правим преглед на мрежите от лица и институции, с които специалистите в системата за грижа за деца влизат в контакт, и обмисляме начините, по които те биха могли да предложат подкрепа. Сесията и обучението приключват с няколко дейности за оценка на обучението.

План на сесията

1	Ролева игра: Разговор 2	20 мин.
2	Разбор след приключване на задачата	30 мин.
3	Задача: Мрежи и системи за подкрепа	20 мин.
4	Оценка и закриване	
	- Най-хубавото ... най-лошото	
	- Формуляр за оценка и закриване	20 мин.

Цели

- Да се разгледат някои от управленските и структурните предизвикателства пред осъществяването на правата на детето;
- Да се помисли върху ролевата игра и да се обсъдят начините, по които различни групи могат да изпълняват подкрепяща роля;
- Да се оцени и закрие семинарът.

Подготовка и необходими материали

Материали

- Слайдове за презентацията (по желание на учителя);
- Бележките на самозалепващи се листчета;
- Формуляри за оценка.

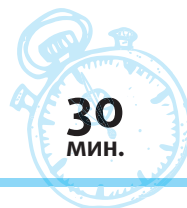
Указания за сесията

Ролева игра: Разговор 2

1. Приветствайте участниците обратно в залата и поканете групи В и Г да преминат към втория разговор. Организацията е както при предишния разговор — презентация от всяка група, последвана от дискусия.

Разбор след приключване на задачата

2. В края на ролевата игра помолете участниците да застанат както отначало в кръг и да излязат от ролите си. За целта всички участници могат да се изредят един след друг да си кажат имената и да кажат по 1 нещо за себе си, например:
 - > „Аз съм Елена и живея в Плевен.“
 - > „Аз съм Йордан и обичам да играя футбол.“
3. След това обяснете, че следващите 30 минути ще използвате за размисъл върху ролевата игра и за уроците, които можем да извлечем за практиката си.

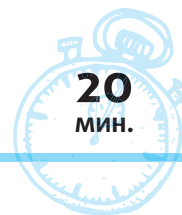
Започнете, като помолите всяка от четирите групи да даде кратка обратна информация за това как са се чувствали по време на играта:

- Лесно ли ви беше да изпълните ролята си? Кое беше лесно и кое — трудно?

После попитайте цялата група:

- Мислите ли, че разговорите бяха реалистични? Можете ли да си представите, че такива разговори могат да се проведат в действителност?
- Доколко бяха полезни разговорите за реалната ви работа?
 - > Наведоха ли мисълта ви към някакви нови предизвикателства?
 - > Помогнаха ли за разрешаване на някакви проблеми или притеснения?
- Имате ли други коментари върху играта и до каква степен тя има пряко отношение към вашата работа?

Задача: Мрежи и системи за подкрепа

4. Като последна кратка задача, помолете участниците да се замислят за мрежите от лица и институции, които ги заобикалят в работата им. В ролевата игра бяха разгледани две групи, но участниците работят с много други...
5. Вземете 3 самозалепващи се листчета и напишете групите, които участваха в ролевата игра: работещи директно с деца в системата за грижа за деца; млади хора; и формиращи политиката ръководители. Залепете листчетата на флипчарт, като се уверите, че листчето „специалисти, работещи директно с деца“ е в лявата страна върху хоризонталната ос. Вж. примера на стр. 104, който включва и някои други групи.
6. А сега помолете участниците да помислят за това как гледат на тези групи от гледна точка на работата си. Признайте, че когато работата е трудна, често възприемаме исканията на другите като „тежест“ без да осъзнаваме, че те могат да предложат подкрепа.
7. Начертайте 2 оси на флипчарта, както е показано на диаграмата, и обяснете, че ще добавяме още групи към графиката — на допълнителни самозалепващи се листчета, следвайки следната схема:
 - По **вертикалната ос** се отбелязва степента, в която дадена група поставя искания към участниците: ако дадена група се постави на в горния край на флипчарта, тя се възприема като изключително изискваща; а групата в най-долната част на графиката — като подкрепяща или потенциално подкрепяща.
 - По **хоризонталната ос** се нанася доколко има близост в отношенията: група, разположена близо до началото на координатната система, е по-близка като взаимоотношения отколкото друга в дясната част на флипчарта.
8. Раздайте самозалепващи се листчета и предложете на участниците да запишат някои от групите или лицата, към които могат да се обърнат за подкрепа — да се поставят под линията на флипчарта.

Полезни съвети

- Кажете им, че групите/лицата могат да бъдат строго индивидуални! Хората могат да записват членове от собственото си семейство или близки приятели, както и да включват хора от професионалните мрежи.
 - Насърчете ги да включат която и да е група или лице, които може да са в състояние да окажат подкрепа или да дадат съвет по определени въпроси: не е нужно да са в подкрепяща позиция по всички въпроси и през цялото време!
 - Кажете им, че групите могат да бъдат поставени под или над линията (абсцисата): те могат да са „подкрепящи“ за някои въпроси и „тежест“ — за други!
9. В края на задачата посочете броя групи, които са идентифицирани като потенциално подкрепящи, и използвайте точките на стр. 105, за да направите кратки заключителни бележки.
 10. Кажете на участниците, че тъй като обучението наближава края си, бихте искали да получите обратна информация за работата през двата дни. Обяснете им, че е важно честно да подават тази обратна информация, тъй като това би помогнало да се подобрят обученията в бъдеще.

Задача за оценка: Най-доброто..., най-лошото...

11. Поканете отново участниците в кръга. Припомнете им, че сте прекарали 2 дни в интензивна дейност и че скоро всеки ще тръгне отново по пътя си! Кажете им, че бихте искали всеки да довърши 2 изречения — с много малко думи. Кажете им, че твърденията на хората няма да бъдат обсъждани.

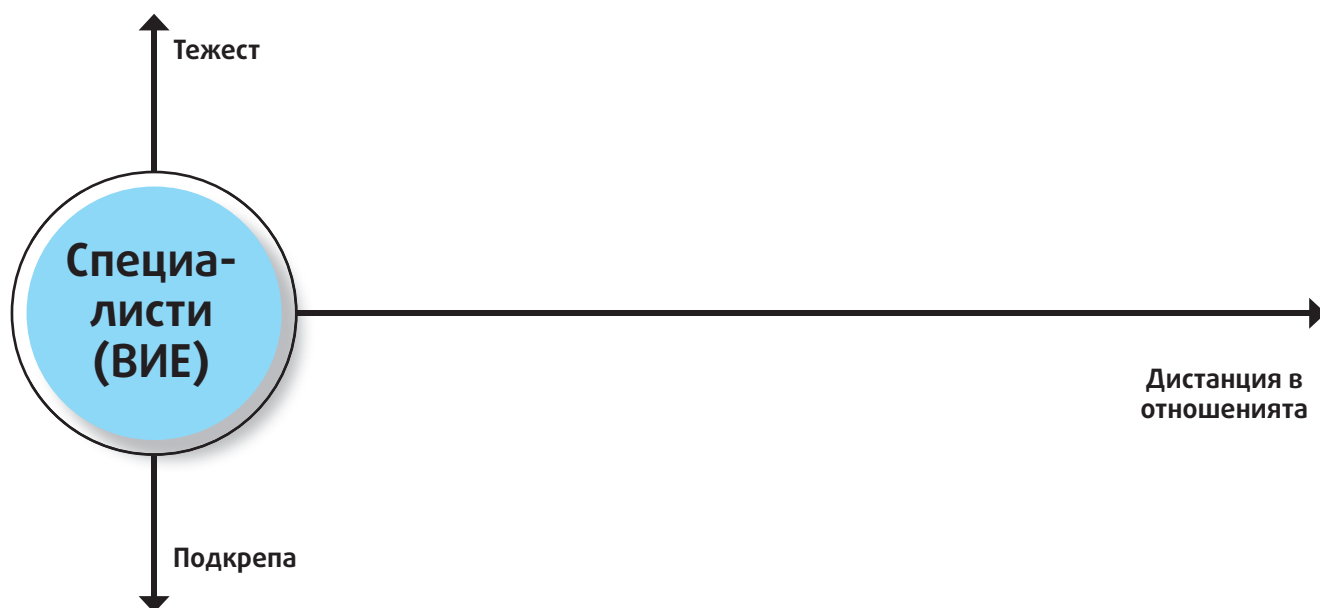
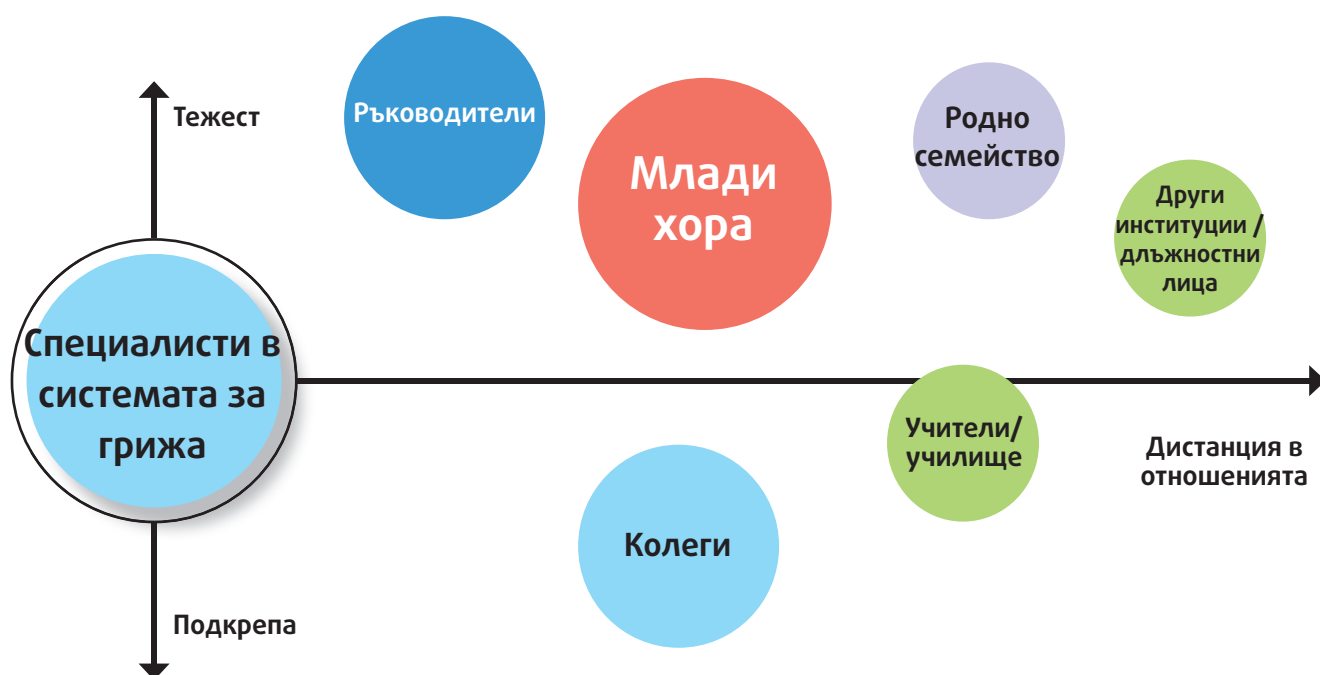
Твърдение: „Най-лошото нещо по отношение на обучението бе ...Най-хубавото нещо бе ...”

12. Започнете самият вие, като предложите вашата версия за „най-хубавото“ и „най-лошото“ по отношение на обучението. Ако обучителите са двама, дайте възможност единият да бъде първи, а другият — последен участник от кръга.
13. Попитайте има ли желаещ да каже своите изречения след вас. После преминете на следващия участник от кръга.
14. Когато всеки довърши изреченията по своя начин, благодарете на участниците. Споделете с тях, ако има планове за последващи действия след обучението или възможности за тях да получат допълнителна подкрепа.
15. Напомнете им да попълнят формулярите за оценка, преди да си тръгнат и им пожелайте приятно пътуване!

ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ

Придвижване
напред

Мрежи и системи за подкрепа: пример

Заклучителни бележки

Опитайте се да извлечете някои окуражителни коментари от последната задача и от семинара като цяло:

- Участниците **не трябва да чувстват, че са сами** в опитите си за осъществяване на правата на детето, нито пък трябва да считат, че носят еднолична отговорност за осъществяването на тези права!
- Напомнете им, че често **системите за подкрепа** са там, където не ги очакваме, и може често да бъдат създадени, ако търсим да направим нещо по въпроса: хората обичат да се чувстват ангажирани!
- В частност, напомнете им, че често най-подходящите хора, с които да се обсъдят надлежно дадените предизвикателства, са **самите млади хора**. Насърчете ги да помислят за споделяне на притеснения и мисли с младите хора, за които се грижат. Освен че така ще изпълняват задълженията си да въвлечат младите хора, това ще спомогне за развиване на важни умения и изграждане на доверие и чувство за отговорност.
- Насърчете ги да **споделят идеи от семинара** с колеги, с ръководители, ако това им се струва възможно. Да посееш „семената“ на идеите в съзнанието на хората ще помогне те да се приемат и формулират; а и една атмосфера, в която всеки работи за правата на детето, ще бъде по-добра и за децата, и за възрастните.
- Ако имате възможност да организирате последващи действия след обучението — или лично, или онлайн — предложете това на участниците. Разберете дали смятат, че би било полезно. Можете също да ги насърчите да създадат **групи за подкрепа** в техния район: например, ежемесечни срещи с колеги за дискутиране на въпроси, засягащи правата на детето.
- Напомнете им да не се плашат от техническите или правните аспекти на правата на детето, нито да си представят, че е необходимо да разбират всички тези аспекти в тяхната цялост: ценностите в сърцевината на правата на детето са до голяма степен **интуитивни и универсални**, те са именно онези ценности, които вече ръководят работата на участниците.
- Информирайте ги, че организации като SOS Детски селища работят на национално равнище и с различни институции, за да интегрират правата на детето в **политиките и практиките** — не на последно място посредством повишаване на информираността относно Насоките на ООН.

Участниците трябва да чувстват, че са част от едно по-мощно начинание!

- Благодарете им за **безценната работа**, която извършват; отдайте дължимото на **многобройните предизвикателства**, пред които се изправят. Уверете ги, че включването на идеите, които са обсъждали на семинара, ще се отрази благотворно върху работата им и ще донесе **значителни ползи** — не само за младите хора, но и за тях самите.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1

Конвенция на ООН за правата на детето (версия за млади хора)

АЗ ИМАМ ПРАВА!

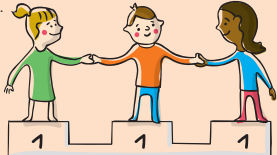

SOS ДЕТСКИ
СЕЛИЩА
БЪЛГАРИЯ

КОНВЕНЦИЯТА НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО НА ЯСЕН ЗА ДЕЦА И МЛАДИ ХОРА ЕЗИК

1 Всеки под 18 години има тези права.

2 ВСИЧКИ ДЕЦА имат тези права, независимо кои са те, къде живеят, какво работят родителите им, какъв език говорят, от каква религия са, дали са момчета или момичета, каква е културата им, дали са с увреждане, и ли дали са богати или бедни. Никое дете не трябва да бъде третирано несправедливо по никакъв повод.

3 Когато възрастните вземат решения, те трябва първо да мислят как техните решения се отразяват на децата.

4 Правителството отговаря за закрилата на твоите права. То трябва да помага на семейството ти да защитава правата ти и да създава среда, в която можеш да растеш и да постигнеш най-доброто, на което си способен.

5 Твоето семейство трябва да ти помага да се научиш да упражняваш правата си, както и да правят така, че правата ти да са защитени.

6 Имаш право на живот.

7 Имаш право на официално признато име и националност (да имаш държава).

8 Имаш право на самоличност - официална регистрация кой си. Никой не трябва да ти я отнема.

9 Имаш право да живееш с родител(ите) си, освен ако не е лошо за теб. Имаш правото да живееш със **СЕМЕЙСТВО**, което се грижи за теб.

10 Ако живееш в страна, различна от тази на родителите ти, имаш право да сте заедно на едно място.

11 Имаш право да си защитен от отвлечане.

12 Имаш право да изразяваш мнението си, а възрастните да те изслушат и приемат сериозно.

13 Имаш право да откриваш неща и да споделяш мислите си с други, като говориш, рисува, пишете или по всеки друг начин, освен ако той не ти вреди или не обижда други хора.

14 Имаш право сам да избираш религията и вярванията си. Родителите ти трябва да ти помогнат да решиш какво е правилно и грешно и какво е най-добре за теб.

15 Имаш право сам да избираш приятелите си и да се присъединяваш или да създаваш групи, стига да не вредят на други.

16 Имаш право на лично пространство.

17 Имаш право да получаваш информация, важна за благополучието ти, от радио, вестници, книги, компютри и др. източници. Възрастните трябва да внимават информацията, която получаваш да не е вредна и да ти помагат да намериш и разбереш информацията, която ти е необходима.

18 Имаш право да бъдеш отгледан от родител(ите) си, ако е възможно.

19 Имаш право на закрила от нараняване и малтретиране на тялото или ума ти.

20 Имаш право на специални грижи и помощ, ако не може да живееш с родителите си.

21 Имаш право на грижи и закрила, ако си осиновен или в приемна грижа.

22 Имаш право на специална закрила и помощ, ако си бежанец (ако си бил принуден да напуснеш дома си и да живееш в друга държава), както и всички други права в Конвенцията.

23 Имаш право на специално образование и грижи, ако имаш увреждане. Имаш и всички други права в Конвенцията, за да водиш пълноценен живот.

24 Имаш право на най-доброто възможно **ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ**, безопасна вода за пиене, питателна храна, чиста и безопасна среда, както и информация, за да си добре.

25 Ако си настанен в услуга за грижа или по друг повод не живееш със семейството си, имаш правото на редовен преглед на условията на живот, за да се знае дали са най-подходящи за теб.

26 Имаш право на **ПОМОЩ** от държавата, ако си беден или в нужда.

27 Имаш право на храна, дрехи, безопасно място за живеене и да са посрещнати основните ти нужди. Не трябва да си лишен и да не можеш да правиш нещата, които повечето други деца могат.

28 Имаш право на качествено образование. Трябва да те насърчават да ходиш на училище до възможно най-високата степен.

29 **ОБРАЗОВАНИЕТО** ти трябва да ти помага да използваш и развиваш заложените и способностите си. То трябва също да ти помага да научиш как да живееш мирно, да защитаваш околната среда и да уважаваш другите хора.

30 Имаш право да упражняваш своя култура, език и религия. Малцинствата и коренните населения се нуждаят от специална закрила.

31 Имаш право да играеш и да почиваш.

32 Имаш право на закрила от труд, който ти вреди и е лош за здравето и образованието ти. Ако работиш, имаш право да си в безопасност и да ти се заплаща справедливо.

33 Имаш право на закрила от наркотици и търговия с наркотици.

34 Имаш право да си свободен от сексуална злоупотреба. (Имаш право на живот без сексуална злоупотреба).

35 Никой не може да те отвлече или продава.

36 Имаш право на закрила от всякаква експлоатация (да се възползват от теб).

37 Никой не може да те наказва по жесток или увреждащ те начин.

38 Имаш право на **ЗАКРИЛА** от война. Не може деца под 15 г. принудително да ходят в армията или да участват във война.

39 Имаш право на помощ, ако си наранен, пренебрегван или ако с теб се държат зле.

40 Имаш право на правна помощ и справедливо отношение в съдебната система, която уважава твоите права.

41 Ако законите на страната ти дават по-добра закрила на правата ти от членовете на КООНПД, то те се прилагат.

42 Имаш право да знаеш своите права! Възрастните също трябва да ги знаят и да ти помагат да ги разбереш.

43 до 54 Тези членове обясняват как правителствата и международните организации като SOS Children's Villages и УНИЦЕФ работят за това децата и техните права да са защитени.

За допълнителна информация посетете:

www.sosbg.org

SOS ДЕТСКИ
СЕЛИЩА
БЪЛГАРИЯ

Приложение 2

Насоки на ООН за алтернативна грижа за деца

Първостепенната основа за разбирането на правата на детето в алтернативна грижа или детето в риск от разделяне от семейството му е Конвенцията на ООН за правата на детето (КООНПД). Отчитането на факта, че често се случва да има многобройни нарушения на правата на тези деца, доведе до изготвянето на Насоки на ООН за алтернативна грижа за деца. Тези насоки бяха одобрени с консенсус на Общото събрание на ООН през 2009 г. Те представляват авторитетни насоки за осъществяването на правата на детето съгласно КООНПД.

Насоките на ООН са предназначени преди всичко за формиращите политиката и предлагат конкретни насоки за подобряване както на политиката, така и на практиката: в тях се подчертава цялостната отговорност на правителството за регулаторната рамка по регистрацията, акредитирането и наблюдението на системата за грижа за деца и за социално подпомагане.

Но Насоките са полезни също и за специалистите в системата. В тях ясно се заявява, че специалистите в системата за грижа за деца трябва да получават обучение и подкрепа, за да се гарантира, че притежават нужните знания и умения да предоставят грижа с възможно най-добро качество. Например, специалистите в системата за грижа за деца трябва да могат да насърчават активното участие, трябва да разбират нуждата да се зачита мнението на децата при решения, които засягат живота им, и трябва да информират децата за собствените им права и да подкрепят пълноценното им развитие.

Съдържанието на Насоките и произтичащото от него за политиката и практиката, може да се обобщят чрез позоваване на някои основни принципи и подходи:

Принцип на необходимост

- Нито едно дете не трябва да бъде настанявано в системата за алтернативна грижа, ако е можело семейството му да бъде подкрепено, за да му осигурива нужната грижа.
- Извеждането на детето от семейството трябва да се предприема само като крайна мярка!
- Подкрепата за семейството е от ключово значение за предотвратяване на извеждането от семейството и за насърчаване на реинтеграцията!

Принцип на уместност

- Ако се установи „необходимост“, то настаняването на детето в каквато и да е форма на грижа следва да отговаря на специфичните потребности на детето или децата, ако става въпрос за братя и сестри.
- Всички форми на алтернативна грижа следва да отговарят на стандартите за качество и да зачитат и стимулират спазването на всички права на детето, както и да осигуряват подходяща индивидуализирана грижа и внимание.

Най-добрият интерес на детето

- Всички процеси на вземане на решения, засягащи принципите на необходимост и уместност, следва да са подчинени на ефективното участие и установяването — въз основа на всеки конкретен случай — на най-добрия интерес на детето или децата, в случай че са братя и сестри.

Набор от възможности

- Един и същ размер не става на всеки! Би трябвало да съществува подходящ и многообразен набор от възможности за семейна подкрепа и алтернативна грижа с цел да се гарантира, че предприетите действия са подходящи и съобразени с всеки конкретен случай.

Недискриминация

Насоките разглеждат дискриминационни въпроси, които могат да доведат до настаняване на дете в системата за грижа или може да имат отражение върху дете, вече настанено в системата:

- В Насоките се посочва, че до извеждане от семейството може да се стигне в следствие на много единични или комплексни фактори, често произтичащи от дискриминация по линия на етническа принадлежност, религия, пол или увреждане. В тях също така ясно се заявява, че бедността никога не бива да е основният фактор при определяне „необходимостта“ от настаняване в системата за грижа за деца.
- Насоките твърдо се обявяват за насърчаване на недискриминацията в абсолютно всички етапи на досег на семейството или детето със системите за грижа за деца и социално подпомагане. Когато е необходима подкрепа, всички деца и семейства им трябва да имат равен достъп до услуги, независимо от конкретния им статут или обстоятелства.

Забележка:

Публикацията „От теория към практика: изпълнение на Насоките за алтернативна грижа за деца“ е полезно ръководство за практическо прилагане на Насоките. Можете да я намерите на адрес: <http://www.alternativecareguidelines.org/>

Приложение 3

Всеобща декларация за правата на човека, съкратена версия

(приета и обявена от Организацията на обединените нации на 10 декември 1948 г.)

чл. 1: Право на равнопоставеност

чл. 2: Свобода от дискриминация

чл. 3: Право на живот, свобода и лична сигурност

чл. 4: Свобода от робство

чл. 5: Свобода от изтезания и унижително третиране

чл. 6: Право на признаване на правосубектността

чл. 7: Право на равенство пред закона

чл. 8: Право на ефективно възстановяване на правата от компетентните юрисдикции

чл. 9: Свобода от произволен арест и изгнание

чл. 10: Право на справедливо и публично разглеждане на дело

чл. 11: Право на считане за невинен до доказване на вина

чл. 12: Свобода от произволна намеса в личния живот, семейството, жилището и кореспонденцията

чл. 13: Право на свободно движение във и извън пределите на страната

чл. 14: Право на убежище в други страни при преследване

чл. 15: Право на гражданство и свобода да го смени

чл. 16: Право на сключване на брак и образуване на семейство

чл. 17: Право на собственост

чл. 18: Свобода на мисълта, съвестта и религията

чл. 19: Свобода на убежденията и информацията

чл. 20: Право на мирни събрания и сдружения

чл. 21: Право да участва в управлението на държавата чрез свободни избори

чл. 22: Право на социална сигурност

чл. 23: Право на свободен избор на работа и на членуване в професионални съюзи

чл. 24: Право на почивка и отдиш

чл. 25: Право на адекватно жизнено равнище

чл. 26: Право на образование

чл. 27: Право на свободно участие в културния живот на общността

чл. 28: Право на социален ред, даващ почва за провъзгласеното в Декларацията

чл. 29: Задължения на обществото от съществено значение за свободното и цялостно развитие

чл. 30: Свобода от държавна или лична намеса за унищожаване на горните права

Приложение 4

Формуляри за оценка

Първият формуляр следва да се попълни преди обучението, ако има такава възможност.

Формуляр за предварителна оценка

Моля, попълнете формуляра възможно най-открито: **целта на формуляра е да даде на учителя представа за групата като цяло и да се оцени ефективността на обучението.**

Име: _____

Институция: _____

1. Как бихте оценили степента, в която познавате правата на детето?

Моля, отбележете едно каре!

Отлично	Много добре	Средно	Сравнително добре	Само основни или нулеви познания
☐	☐	☐	☐	☐

2. Колко често ви се налага да се позовавате на правата на детето в работата си?

Моля, отбележете едно каре!

През цялото време/ежедневно	Доста често	От време на време	Не много често	Никога/почти никога
☐	☐	☐	☐	☐

3. Моля, отбележете в каква степен сте съгласен(а) със следните твърдения!

Моля, изберете само един отговор!

"Ежедневната ми работа има отношение към правата на детето."

Категорично съгласен	В голяма степен съгласен	В голяма степен несъгласен	Категорично несъгласен	Не съм сигурен
☐	☐	☐	☐	☐

"Разбирането на правата на детето е от помощ на специалистите в системата за алтернативна грижа."

Категорично съгласен	В голяма степен съгласен	В голяма степен несъгласен	Категорично несъгласен	Не съм сигурен
☐	☐	☐	☐	☐

Моля, обяснете накратко отговорите си на горните 2 твърдения:

“Има някои области от работата ми с млади хора, в които правата на детето не са важни.”

Категорично съгласен	В голяма степен съгласен	В голяма степен несъгласен	Категорично несъгласен	Не съм сигурен
☐	☐	☐	☐	☐

Моля, обяснете накратко отговора си:

“Всички деца в алтернативна грижа трябва да разбират добре правата на детето.”

Категорично съгласен	В голяма степен съгласен	В голяма степен несъгласен	Категорично несъгласен	Не съм сигурен
☐	☐	☐	☐	☐

Моля, обяснете накратко отговора си:

Моля, добавете допълнителни коментари, които смятате за важни или свързани с темата:

Този формуляр следва да се попълни от участниците в края на обучението.

Формуляр за оценка

Моля, попълнете формуляра възможно най-открито: целта на формуляра е да се оцени ефективността на обучението и да ни помогне да го адаптираме за бъдещи групи.

Име: _____

Институция: _____

Първият набор от въпроси беше включен във формуляра за предварителна оценка. Моля, отбележете своите нови отговори след участието ви в курса:

1. Как бихте оценили степента, в която познавате правата на детето?

Моля, отбележете избраното от вас каре!

Отлично	Много добре	Средно	Сравнително добре	Само основни или нулеви познания
☐	☐	☐	☐	☐

2. Моля, отбележете в каква степен сте съгласни със следните твърдения!

Моля, изберете само един отговор!

“Ежедневната ми работа има отношение към правата на детето.”

Категорично съгласен	В голяма степен съгласен	В голяма степен несъгласен	Категорично несъгласен	Не съм сигурен
☐	☐	☐	☐	☐

“Разбирането на правата на детето е от помощ на специалистите в системата за алтернативна грижа.”

Категорично съгласен	В голяма степен съгласен	В голяма степен несъгласен	Категорично несъгласен	Не съм сигурен
☐	☐	☐	☐	☐

Моля, дайте кратка обосновка на отговорите си на горните 2 твърдения (ако сте променили мнението си):

“Има някои области от работата ми с млади хора, в които правата на детето не са важни.”

Категорично съгласен	В голяма степен съгласен	В голяма степен несъгласен	Категорично несъгласен	Не съм сигурен
☐	☐	☐	☐	☐

Моля, дайте кратка обосновка на отговора си (ако сте променили мнението си):

“Всички деца в алтернативна грижа трябва да разбират добре правата на детето.”

Категорично съгласен	В голяма степен съгласен	В голяма степен несъгласен	Категорично несъгласен	Не съм сигурен
☐	☐	☐	☐	☐

Моля, дайте кратка обосновка на отговора си (ако сте променили мнението си):

Въпроси, свързани с обучението:

1. Моля, оценете следните аспекти по скала от 1 до 5.

1	2	3	4	5
Отлично	Много добре	Добре / средно добре	Не много добре	Зле

Обучението като цяло

Качество на презентациите/ предоставената информация

Полезност на курса за работата ви

Възможности за взаимодействие и споделяне между участниците

Практическа организация

Моля, ако желаете, добавете още коментари:

2. Моля, споделете една идея от курса, която бихте искали да предадете на колегите си, като се върнете на работа:

3. Моля, споделете за едно нещо, което ще опитате да направите или да направите по различен начин в резултат на участието ви в курса:

4. Имате ли препоръки за бъдещи курсове, които бихте искали да споделите?

Други коментари:

TRAINING CARE
PROFESSIONALS

SOS CHILDREN'S
VILLAGES

